بشتو

إسلام

د اسلام لنډه پېژندنه څرنګه چې په قرآن کريم او نبوي سنتو کې راغلې ده.

له قرآن کريم او نبوي سنتو څخه پر دلايلو مشتمله نسخه ده.

ليکنه:

د استاذ دکتور محمد بن عبدالله السحيم

Islamhouse.com

المحتوى الإسلامي

Rabwah

الإسلام

نبذة موجزة عن الإسلام

اسلام

پښتو

د اسلام لنډه پېژندنه څرنګه چې په قرآن کريم او نبوي سنتو کې راغلې ده.

ح جمعية الدعوة و الارشاد وتوعية الجاليات بالربوة ، ١٤٤٥ هـ
فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر
جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات
نبذة موجزة عن الإسلام - مشتملة على الأدلة - بشتو. /
جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات .- ؛ الرياض ، ١٤٤٥
١٢٨ ص ؛ ١٤ × ٢١ سم
ردمك: ٩٧٨-٦٠٣-٨٤١٢-٠٢-٢
١- الاسلام - تعليم أ.العنوان
ديوي ٢١٠،٧ ١٤٩٢ / ١٤٤٤

شركاء التنفيذ:

دار الإسلام — جمعية الربوة — رواد الترجمة — المحتوى الإسلامي

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

Telephone: +966114454900
ceo@rabwah.sa
P.O.BOX: 29465
RIYADH: 11557
www.islamhouse.com

دا یو مهم کتاب دی چې د اسلام پر لنډ تعریف مشتمل دی چې د هغه له اصلي سرچینو قرآن او نبوي سنتو څخه د هغه اصول، ښوونې او ښېګڼې بیانوي، او دغه کتاب مسلمانو او نامسلمانو ټولو مکلفو خلکو ته د هغوی په ژبو د ظروفو او حالاتو له توپیر سره په هر وخت او ځای کې متوجه دی.

له قرآن کریم او نبوي سنتو څخه پر دلایلو مشتمله نسخه ده.

اسلام د الله له لورې ټولو خلکو ته يو پيغام دی، نو هغه داسې تلپاتې الهي پيغام دی چې د رباني پيغامونو پای ته رسوونکی دی.

اسلام ټولو خلکو ته د الله يو پيغام دی هغه فرمايي: او ته نه يې لېږلی مونږ مګر د ټولو خلقو (انسانانو) لپاره زېری ورکوونکی او وېرووونکی او لېکن اکثره خلق نه پوهېږي. (د سبأ سورت: ۲۸ آيت).

او الله تعالی فرمايي: ووايه: اې خلکو! پرته له شکه زه تاسو ټولو ته د الله استازی يم. (د الأعراف سورت: ۱۵۸ ايت).

او الله تعالی فرمايي: اې خلکو! پرته له شکه ستاسو د پالونکي له لوري په حقه رسول درته راغی، ايمان راوړئ دا به ستاسو لپاره غوره وي، او که کفر وکړئ، نو پرته له شکه څه چې په اسمانونو او زمکه کې دي؛ يوازې الله لره دي، او الله ډېر پوه او حکمت والا دی. د النساء سورت ۱۷۰ آيت.

اسلام يو تلپاتې الهي پيغام دی، او هغه د رباني پيغامونو پای ته رسوونکی دی، الله تعالی فرمايي: محمد له تاسو سړيو څخه د چا پلار نه دی، بلکې د الله استازی او د نبيانو پای ته رسوونکی دی، او الله پر هرڅه ښه پوه دی. (د الأحزاب سورت: ٤٠ ايت)

او اسلام په یو جنس او قوم پورې خاص دین نه دی، بلکې هغه ټولو خلکو ته د الله دین دی.

او اسلام په یو جنس او قوم پورې خاص دین نه دی، بلکې هغه ټولو خلکوته د الله دین دی، او په قرآن عظیم کې ترټولو لومړی امر د الله تعالی هغه وینا ده: ای خلکو! د خپل رب عبادت وکړئ، هغه چې تاسو یې پیدا کړي یئ او هغه کسان چې له تاسو نه مخکې وو، د دې لپاره چې تاسو پرهېزګاره شئ. (د البقره سورت: ۲۱ ایت)

او الله تعالی فرمایي: اې خلکو! له هغه پالونکي مو ووېرېږئ چې له یونفس(آدم) څخه یې پیدا کړي یاست، او له هغه یې د هغه جوړه (مېرمن حوا) پیدا کړې ده او له هغوی دواړو یې ډېر سړي او ښځې خورې کړې دي. (د النساء سورت: ۱ ایت)

او له ابن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی چې د الله رسول صلی الله علیه وسلم د مکې د فتحې په ورځ خلکو ته وینا وکړه، نو ویې فرمایل: **اې خلکو! پرته له شکه الله ستاسو څخه د جهالت لوبي او د هغه وخت پر پلرونو ویاړ کول له منځه یوړل، نو خلک دوه ډوله دي: یو هغه نېک، پرهېزګار او د الله پر وړاندې عزتمن دي، او بل بې لارې، بدبخته او د الله پر وړاندې سپک دي، او ټول خلک د آدم زامن دي، او الله آدم له خاورې پیداکړی،** الله فرمایي: اې خلکو! پرته له شکه تاسو مو له یو نارینه او ښځینه پیداکړئ، او بېلابېل قومونه او قبیلې مو وګرځولئ تر څو یو بل سره وپېژنئ، ببشکه د الله په وړاندې له تاسو تر ټولو زیات عزتمن ستاسو زیات پرهېزګار دی، پرته له شکه الله ښه پوه خبر لرونکی دی. ترمذي روایت کړی. د حدیث شمېره (۳۲۷۰).

او د قرآن کریم په امرونو او د رسول کریم صلی الله علیه وسلم په امرونو کې کوم داسې حکم نشي موندلئ چې د یو قوم یا ډلې د رګ، یا هغوی قومیت او یا جنس د رعایت له امله تر هغوی پورې ځانګړی وي.

اسلام هغه الهي پيغام دی چې د پخوانيو نبيانو او رسولانو عليهم السلام خپلو امتونو ته د پيغامونو بشپړوونکی دی.

اسلام هغه الهي پيغام دی چې د پخوانيو نبيانو او رسولانو عليهم السلام خپلو امتونو ته د پيغامونو بشپړوونکی دی. الله تعالی فرمايي. بېشکه مونږ تا ته وحي کړې ده، لکه څنګه چې مونږه وحي کړې وه نوح ته او له هغه نه پس (نورو) نبيانو ته، او مونږ وحي کړې وه ابراهيم او اسماعيل او اسحاق او يعقوب او د (هغوی) اولادې ته او عيسی او ايوب او يونس او هارون او سليمان ته، او مونږ داود ته زبور ورکړی و. (د النساء سورت: ۱۶۳ ايت).

او دغه دين چې الله يې خپل استازي محمد صلی الله عليه وسلم ته وحي کړې ده هغه دين دی چې الله مخکېنيو نبيانو ته روا کړی و او هغوی ته يې پرې سپارښتنه کړې وه، الله تعالی فرمايي: تاسو ته يې همغه دين ټاکلی چې نوح ته يې پرې سپارښتنه کړې وه، او هغه چې تاته مو وحي کړی او پر کوم مو چې ابراهيم، موسی او عيسی ته سپارښتنه کړې وه، چې (همدغه) دين ترسره کړئ او اختلاف پکې مه کوئ- پر مشرکانو هغه خبره ډېره درنه ده چې ته يې وربولې. الله هغه څوک غوره کوي چې ورته خوښه يې شي او هغه چاته لارښوونه کوي چې هغه ته ورګرځي. د الشوری سورت ۱۳ آيت.

او دا هغه څه دي چې الله خپل استازي محمد صلی الله عليه وسلم ته وحي کړی، له هغه څخه د مخکېنيو الهي کتابونو؛ تورات او انجيل له تحريف مخکې تصديقوونکی دی، الله تعالی فرمايي: او هغه څه چې مونږ تا ته له کتابه وحي کړي دي هم دغه حق دی، په داسې حال کې چې تصديقوونکی دی د هغو (کتابونو) چې له ده نه مخکې وو، بېشکه الله په خپلو بنده ګانو باندې خامخا ښه خبردار، ښه لیدونکی دی. د فاطر سورت ۳۱ آيت.

د نبیانو علیهم السلام دین یو دی او شریعتونه یې بېل بېل دي.

د نبیانو علیهم السلام دین یو دی خو د هغوی شریعتونه بېل بېل دي، الله تعالی فرمایلي: او تاته مو په حقه دغه کتاب نازل کړی چې تر هغه مخکې کتاب لره تصدیقونکی او پر هغه څارونکی دی، نو د هغوی تر منځ پر هغه څه پرېکړه کوه چې الله رانازل کړي او کوم حق چې درته راغلی له هغه په مخ اړولو د هغوی په هوسونو پسې مه ځه، له تاسې هر یوه ته مو یو شریعت او تګلاره ټاکلې ده او که الله غوښتي وای نو تاسو ټول به یې یو امت ګرځولي وئ خو ددې لپاره (یې داسې وکړل) چې په هغه څه کې مو وازمويي چې درکړي يې دي، نو په ښېګڼو کې یو له بله وړاندې شئ، د الله لور ته ستاسو ټولو ستنېدل دي بیا به مو پر هغه څه خبرکړي چې تاسو پکې اختلاف کاوه. (د المائده سورت: ٤٨ ایت)

او رسول صلی الله علیه وسلم فرمایلي: زه د مریمې زوی عیسی ته په دنیا او آخرت کې تر ټولو خلکو ور نږدې یم او نبیان علاتي وروڼه دي؛ میندې یې بېلابېلې او دین یې یو دی. بخاري روایت کړی، د حدیث شمېره (٣٤٤٣) ده.

اسلام هم همداسې بلنه کوي لکه ټولو نبیانو، نوح، ابراهیم، موسی، سلیمان، داود او عیسی علیهم السلام چې ایمان ته بلنه کوله چې بېشکه پالونکی هغه الله دی چې پیداکوونکی، روزي ورکوونکی، ژوندی کوونکی، مړ کوونکی او د پاچايی څښتن دی او همغه دی چې د چارو تدبیر نیسي او هغه مهربانه لوروونکی دی.

اسلام هم همداسې بلنه کوي لکه ټولو نبیانو، نوح، ابراهیم، موسی، سلیمان، داود او عیسی علیهم السلام چې ایمان ته بلنه کوله چې بېشکه پالونکی هغه الله دی چې پیداکوونکی، روزي ورکوونکی، ژوندی کوونکی، مړ کوونکی او د پاچايی څښتن دی او همغه دی چې د چارو تدبیر نیسي او هغه مهربانه لوروونکی دی. الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! پر تاسو د الله پېرزوینه در په یاد کړئ، آیا له الله پرته بل پیداکوونکی شته چې له اسمان او زمکې تاسې ته روزي درکوي، نشته حقدار د بندګۍ په حقه سره مګر هغه دی، نو تاسې څنګه (له حقه) اړول کېږئ.

(د فاطر سورت: ۳ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: وایه: څوک له اسمانه او ځمکې روزي درکوي، څوک د اورېدو او لیدو واک لري او څوک له مړه ژوندی راوباسي او له ژوندي مړ راوباسي او څوک د چارو تدبیر نیسي، ژر به هغوی ووايي چې: الله، نو وایه: بیا ایا تاسې نه وېرېږئ. (د یونس سورت: ۳۱ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: څوک دی چې د پیدایښت پیل یې کړی، بېرته به یې راګرځوي او څوک دی چې له اسمانه او ځمکې روزي درکوي، آیا له الله سره بل څوک حقدار د بندګۍ شته، وایه: دلیل مو راوړئ که تاسې رېښتیني یاستئ. (د النمل سورت: ٦٤ ایت)

ټول نبیان او رسولان علیهم السلام یوازې د الله عبادت ته په را بلنه را لېږل شوي دي، الله تعالی فرمايلي: او پرته له شکه په هر امت کې مو یو رسول لېږلی چې (ویل به یې) د الله عبادت وکړئ او له شیطان (بت) ډډه وکړئ، نو له هغوی ځینې داسې دي چې الله لارښوونه

ورته کړې او ځينې په دوى کې هغه دي چې ګمراهي پرې ثابته شوې، نو تاسې په ځمكه کې وګرځئ، بيا وګورئ چې د درواغ ګڼوونكو انجام څنګه و؟ (د النحل سورت: ٣٦ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: او له تا مخكې مو هيڅ رسول نه دى لېږلى مګر دا وحي مو ورته كوله چې له ما پرته بل هيڅ حق معبود نشته؛ لهذا تاسو زما عبادت وكړئ.

(د الأنبياء سورت: ٢٥ ايت)

الله له نوح عليه السلام څخه خبر وركړى چې بېشكه هغه ويلي: اې زما قومه! د الله عبادت وكړئ له هغه پرته تاسو لره بل حق معبود نشته، زه پر تاسو د لويې ورځې له سزا څخه وېرېږم. (د الأعراف سورت: ٥٩ آيت)

او ابراهيم خليل عليه السلام ويلي: -لكه څرنګه چې له هغه څخه الله تعالى خبر وركړى- چې بېشكه هغه ويلي: او ابراهيم در ياد كړه كله يې چې خپل قوم ته وويل: د الله عبادت وكړئ او ترې ووېرېږئ، دغه ستاسو لپاره غوره ده كه تاسو پوهېږئ. (د العنكبوت سورت: ١٦ ايت).

او صالح عليه السلام ويلي: لكه څنګه چې الله له هغه څخه خبر وركړى: وېې ويل: اې زما قومه! د الله عبادت وكړئ له هغه پرته بل حق معبود نشته، پرته له شكه تاسو ته مو د پالونكي له لورې نښانه راغله، دغه د الله اوښه ستاسو لپاره نښانه ده، پرې يې ږدئ چې په ځمكه كې خوراک كوي (څري) او ضرر ورته مه رسوئ، چې دردوونكې سزا به مو ونيسي.

(د الأعراف سورت: ٧٣ ايت.)

او شعيب عليه السلام ويلي: لكه الله چې له هغه څخه خبر وركړى: اې زما قومه! د الله عبادت وكړئ له هغه پرته بل حق معبود نشته، پرته له شكه تاسو ته مو د پالونكي له لورې نښانه راغله، نو پوره پوره پيمانه او تول كوئ او له خلكو څخه د هغوى په شيانو كې كمى مه

کوئ او په ځمکه کې د هغې له سمون وروسته ورانکارى مه کوئ، دغه ستاسو لپاره غوره دى که مؤمنان یاست. (د الأعراف سورت: ۸۵ ایت)

او لومړى چې الله له موسى علیه السلام سره خبرې وکړې، الله پاک ورته وفرمایل: او ما ته غوره کړې؛ نو هغه څه ته غوږ ونیسه چې درته وحې کیږي. پرته له شکه زه الله یم له ما پرته بل حق معبود نشته؛ نو عبادت مې کوه او زما د یاد لپاره بشپړ لمونځ کوه.

(د طه سورت: ۱۳- ۱٤ ایتونه)

او الله له موسى علیه السلام څخه په خبر ورکولو سره ویلي: بېشکه هغه پر الله پناه وغوښته؛ نو ویې ویل: پرته له شکه زه مې پر خپل پالونکي او ستاسو پر پالونکي له هرداسې لوېي کوونکي څخه پناه غواړم چې د حساب پر ورځ باور نه لري.

(د غافر سورت: ۲۷ ایت).

او الله له مسیح علیه السلام څخه په خبر ورکولو سره وفرمایل: بېشکه هغه وویل: پرته له شکه الله زما پالونکى او ستاسو پالونکى دى؛ نو عبادت یې وکړئ، دغه نېغه لار ده. (د آل عمران سورت: ۵۱ ایت)

او الله عزوجل همدا رنګه له مسیح علیه السلام څخه په خبر ورکولو وفرمایل: هغه وویل: اې بني اسرائیلو! د هغه الله عبادت وکړئ چې زما پالونکى او ستاسو پالونکى دى، پرته له شکه څوک چې پر الله شرک وکړي پر هغه الله جنت حرام کړى، او ځاى به یې اور وي، او ظالمانو لره هیڅ مرستندوى نشته.

(د المائده سورت: ۷۲ ایت).

بلکې آن په **تورات** او **انجیل** دواړو کې یوازې د الله پر عبادت ټینګار راغلی، د تثنیه په سفر (د موسی په تشریعي سفر) کې د موسی علیه السلام وینا راغلې: **اې اسرائیله! واوره پالونکی زموږ معبود یو پالونکی دی.**

په **مرقص (دویم) انجیل** کې د الله پر یووالي ټینګار راغلی داسې چې مسیح علیه السلام فرمایلي: **پرته له شکه لومړنی سپارښتنه دا ده چې: اې اسرائیله! واوره زموږ پالونکی یو پالونکی دی.**

او الله عزوجل دا خبره بیان کړې چې ټول نبیان د دغه لوی کار لپاره لېږل شوي چې هغه د الله یووالي ته بلنه ده، الله تعالی فرمایلي: **او پرته له شکه په هر امت کې مو یو رسول لېږلی چې (ویل به یې) د الله عبادت وکړئ او له شیطان (بت) ډډه وکړئ، نو له هغوی ځینې داسې دي چې الله لارښوونه ورته کړې او ځینې په دوی کې هغه دي چې ګمراهي پرې ثابته شوې.**

(د النحل سورت: ۳۶ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: ووایه: **تاسو ماته د هغو (معبودانو) خبر راکړئ چې تاسو یې له الله پرته را بولئ، راوښیئ چې له ځمکې یې څه پیدا کړي؟ یا هغوی لره په اسمانونو کې کومه برخه شته؟ تاسو ما ته له دغه (قرآن) نه مخکې کوم کتاب راوړئ او یا د پوهې کومه نښه راته راوړئ که چېرې تاسې رښتیني یاستئ.** (د الأحقاف سورت: ٤ ایت).

شیخ سعدي رحمه الله ویلي: **نو څرګنده شوه چې مشرکان د خپل شرک په اړه په شخړه کولو کې پر کوم برهان او دلیل تکیه کوونکي نه دي او هغوی د درواغو پر ګومانونو، ناچله نظریاتو او فاسدو عقلونو باور کړی دی، چې د هغو پر فساد د هغوی د حالاتو پلټل، د هغوی د علومو او اعمالو څېړنه او د هغه چا په حال کې فکر کول چې عمرونه یې د هغه په بنده ګۍ کې تېر کړي دي، ستا دې خبرې ته لارښوونه کوي، چې آیا هغوی ته (له الله پرته دغو معبودانو) په دنیا یا آخرت کې کومه ګټه رسولې ده.**

تیسیر الکریم المنان: ۷۷۹

همغه الله پاک پيداکوونکی دی او يوازې همغه د بنده ګی حقدار دی، او دا چې له هغه سره د بل چا بنده ګي ونه شي.

او الله هغه ذات دی چې يوازې هغه حقدار د بنده ګۍ دی او دا چې د هغه سره دې د هيچا بنده ګي ونه شي، الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! ستاسې د هغه پالوونکي بنده ګي وکړئ چې تاسې ئې پيداکړي ياستئ او هغه خلک يې پيداکړي دي چې له تاسو مخکې وو، کېدای شي چې ووېرېږئ. هغه ذات چې ستاسې لپاره ئې ځمکه فرش او اسمان چت جوړ کړی او له آسمانه يې اوبه راورولي دي، چې پر هغو يې ستاسو لپاره د روزۍ په توګه مېوې را اېستلي دي؛ نو له الله سره شريکان مه جوړوئ په داسې حال کې چې تاسې پوهېږئ.

(د البقره سورت: ۲۱- ۲۲ ايتونه).

نو هغه ذات چې موږ يې پيداکړي يو او له موږ مخکې نسلونه يې پيداکړي دي، ځمکه يې زموږ لپاره فرش ګرځولې ده او له اسمانه يې پر موږ اوبه را نازلې کړي دي چې پر هغو يې زموږ لپاره د روزۍ په توګه مېوې را اېستلې دي؛ يوازې هغه د لمانځلو وړ دی، او الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! پر تاسو د الله پېرزوينه در په ياد کړئ، آيا له الله پرته بل پيداکوونکی شته چې له آسمانه او ځمکې تاسې ته روزي درکوي، له هغه پرته بل الله نشته، نو تاسې څنګه (له حقه) اړول کېږئ. (د فاطر سورت: ۳ آيت).

نو هغه ذات چې پيداکول کوي او روزي ورکوي يوازې همغه د بنده ګۍ حقدار دی، او الله تعالی فرمايلي: دغه الله ستاسو پالونکی دی، نشته حقدار د بنده ګۍ په حقه سره مګر هماغه دی، د هر څه پيداکوونکی دی؛ نو عبادت يې وکړئ، او هغه پر هرڅه نګران دی.

(د الأنعام سورت: ۱۰۲ ايت)

او له الله چې د هر څه بنده ګي کېږي هغه د بنده ګۍ لايق نه دی، ځکه هغه په آسمانونو او ځمکه کې د يوې ذرې څښتنان هم نه دي، او له الله سره په هيڅ شي کې هم شريک نه دي او

نه الله لره مرستندوی او ملاتړي دي؛ نو څنګه به له الله سره را بلل کيږي او له هغه سره به شريکيږي، الله تعالی فرمايلي: ته (دې مشرکانو ته) ووايه: راوبولئ هغه خلک چې له الله پرته مو (معبودان) ګڼلي، هغوی خو د يوې ذرې په اندازه څه په واك کې نه لري، نه په آسمانونو کې او نه په ځمکه کې او نه يې په دې دواړو کې څه برخه شته او نه له هغوی څوك د الله مرستندوی دی. (د سبأ سورت: ۲۲ ايت)

او الله پاک هغه ذات دی چې دغه مخلوقات يې پيدا کړي او له نشتون څخه يې رامنځته کړي دي او د هغو شتون د الله پر شتون، ربوبيت او الوهيت دلالت کوي، الله تعالی فرمايلي: او د هغه له نښانو څخه دا دي چې تاسې يې له خاورې پيدا کړئ، بيا تاسې انسانان خورېږئ. او د هغه له نښانو دا دي چې تاسو لره يې له تاسو څخه جوړې (مېرمنې) پيداکړې دي، تر څو له هغوی سره ډاډ تر لاسه کړئ، او ستاسو تر منځ يې مينه او محبت پيداکړي، پرته له شکه په دغه کې د هغه قوم لپاره نښانې دي چې فکر کوي. او د هغه له نښانو د اسمانونو او ځمکې پيدايښت او ستاسو د ژبو او رنګونو توپير دی، پرته له شکه په دغه کې د پوهانو لپاره نښانې دي. او د هغه له نښانو په شپه کې ستاسو خوب او په ورځ کې ستاسو له لورې د هغه فضل (روزي) لټول دي، پرته له شکه په دغه کې د هغه قوم لپاره نښانې دي چې اوري. او د هغه له نښانو دا دي چې چې تاسې ته برېښنا د وېرې او طمعې لپاره ښيي او له اسمانه اوبه را نازلوي، چې ځمکه د هغې له مرګ وروسته پرې را ژوندۍ کوي، پرته له شکه په دغه کې د هغه قوم لپاره نښانې دي چې د عقل نه کار اخلي. او د هغه له نښانو دا دي چې په امر يې اسمان او ځمکه ولاړ دي، بيا چې کله تاسو له ځمکې راوبولي په يو غږ به راووځئ. او هغه لره دي هغه څوک چې په اسمانونو او ځمکه کې دي، ټول هغه لره غاړه اېښودونکي دي. او همغه ذات دی چې د پيدايښت پيل کوي بيا يې راګرځوي او هغه کار ورته ډېر اسانه دی. (د الروم سورت: ۲۰- ۲۷ ايتونه).

نمرود د خپل پالونکي له شتون څخه انکار وکړ؛ نو ابراهیم علیه السلام ورته وویل: لکه څنګه چې الله له هغه څخه خبر ورکړ: **ابراهیم وویل: پرته له شکه الله له ختیځه لمر راخېژوي، ته یې له لوېدیځه راوخېژوه؛ نو هغه څوک هک پک شو چې کفر یې کړی و، او الله ظالم قوم ته لارښوونه نه کوي.** (د البقره سورت: ۲۵۸ ایت)

او همدارنګه ابراهیم علیه السلام د خپل قوم پر خلاف پردې خبره استدلال وکړ چې الله هغه ذات دی چې لارښوونه یې ورته کړې، خوراک او څښاک یې ورکړی او کله چې ناروغ شي روغتیا ورکوي، او همغه ذات دی چې مړ کوي یې او را ژوندی کوي یې، هغه وویل: **لکه څنګه چې الله له هغه څخه خبر ورکړی. هغه ذات چې پیدا کړی یې یم او لارښوونه مې کوي. او همغه ذات چې خوراک او څښاک راکوي. او کله چې ناروغ شم، نو هغه روغتیا راکوي. او هغه ذات چې مړ کوي مې بیا مې ژوندی کوي.** (د الشعراء سورت: ۷۸- ۸۱ ایتونه)

او الله له موسی علیه السلام څخه په خبر ورکولو سره وفرمایل: چې هغه فرعون ته په حجت وړاندې کولو سره وویل: **پرته له شکه د هغه پالونکی همغه دی. هغه ذات چې هر څه ته یې د ده (موافق) شکل ورکړی، بیا لارښوونه ورته کړې ده.** (د طه سورت: ۵۰ ایت)

او الله ټول هغه څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي د انسان لپاره تابع ګرځولي او پر نعمتونو یې چاپېر کړی دی، تر څو د الله عبادت وکړي او کفر ترې ونه کړي، الله تعالی فرمایلي: **آیا تاسې نه وینئ چې الله ستاسو لپاره په کار اچولي هغه څه چې په آسمانونو کې دي او هغه څه چې په ځمکه کې دي، او پوره کړي يې دي پر تاسو خپل پټ او ښکاره نعمتونه، او په خلکو کې ځېنې هغه دي چې د الله په باره کې جګړه کوي، بې له علمه او بې له هدایته او بې له روښانه کتاب.** (د لقمان سورت: ۲۰ ایت)

او لکه څنګه چې الله د انسان لپاره ټول هغه څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي تابع کړي دي، پرته له شکه هغه یې پیدا کړی دی او هغه لره یې غوربونه، سترګې او زړه چې اړتیا ورته

لري چمتو کړي دي، تر څو داسې پوهه ترلاسه کړي چې ګټه ورته رسوي او خپل مولا او پيداکوونکي ته يې لارښوونه وکړي، الله تعالى فرمايلي: **او الله تاسو د خپلو ميندو له ګېډو داسې را ايستلي ياست چې پر هيڅ نه پوهېدلئ، او تاسو لره يې غوږونه، سترګې او زړونه درکړل، کېداى شي شکر وباسئ.** (د النحل سورت: ۷۸ ايت).

الله پاک ټول دغه کائنات پيدا کړل، انسان يې پيدا کړ او ټول هغه غړي او قواوې يې ورته چمتو کړې چې اړتيا ورته لري، بيا يې پر هر هغه څه مرسته وکړه چې د الله د عبادت په تر سره کولو او د ځمکې په ابادولو کې مرسته ورسره کوي، بيا يې ټول هغه څه ورلره تابع کړل چې په اسمانونو او ځمکه کې دي.

او الله له خپل لورې د دغو لويو مخلوقاتو پر پيداکولو د خپل ربوبيت لپاره دليل وړاندې کړ چې د هغه الوهيت ته مستلزم دی؛ نو الله پاک وفرمايل: **ووايه: څوک تاسې ته له اسمانه او ځمکې روزي درکوي، څوک د اورېدو او ليدو واک لري او څوک له مړه ژوندی را باسي او له ژوندي مړ را باسي او څوک د چارو تدبير نيسي، ژر به هغوی ووايي چې: الله، نو ووايه: بيا ايا تاسې نه وېرېږئ.** (د يونس سورت: ۳۱ ايت)

او الله پاک فرمايلي: **ووايه: تاسو ما ته د هغو (معبودانو) خبر راکړئ چې تاسې يې له الله نه غير رابلئ، تاسو ما ته راوښيئ دوی په ځمکه کې څه پيداکړي دي؟ يا دوی لره په (په پيداکولو د) اسمانونو کې څه شراکت شته؟ تاسو ما ته له دغه (قرآن) نه مخکې کوم کتاب راوړئ، يا له علمه څه باقي علامه، که تاسې رښتني ياستئ!** (د الأحقاف سورت: ٤ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: **اسمانونه يې پرته له ستنو پيداکړي چې تاسې يې وينئ، او په ځمکه کې يې کلک ولاړ غرونه اچولي چې پرتاسې ونه خوځيږي او خواره کړي يې دي په دې (ځمکه کې) هر قسمه خوځنده (زنده سر)، او له اسمانه مو اوبه را اورولي، چې پکې مو هر ډول غوره شينګياوې را ټوکولي دي، دا د الله پيداينبت دی؛ نو را وښاياست چې له هغه (الله) پرته**

دوی څه پيداکړي دي، بلکې ظالمان په ښکاره ګمراهۍ کې دي. (د لقمان سورت: ۱۰- ۱۱ ايتونه)

او الله پاک فرمايلي: ايا دوی پرته له يو څه (خالق) څخه پيدا شوي (او) که هغوی په خپله پيدا کوونکي دي؟ ايا هغوی اسمانونه او ځمکه پيدا کړي؟ بلکې هغوی باور نه کوي. که له هغوی سره ستا د پالونکي خزاني دي؟ يا هغوی څه واکداران دي؟

(د الطور سورت: ۳۷-۳۵ ايتونه).

شيخ سعدي ويلي: **او دا د هغوی پر خلاف په داسې څه استدلال و چې هغوی به يا حق ته تسليمېدل او يا به د عقل او دين له غوښتني څخه وتل.** د ابن سعدي تفسير: ۸۱۶.

الله د هر هغه څه پيداكوونكى دى چې په كائناتو كې يې موږ وينو، يا يې نه وينو، او له هغه پرته ټول يې له مخلوقاتو څخه مخلوق دي او الله اسمانونه او ځمكه په شپږو ورځو كې پيداكړي.

الله د هر هغه څه پيداكوونكى دى چې په كائناتو كې يې موږ وينو، يا يې نه وينو، او له هغه پرته ټول يې له مخلوقاتو څخه مخلوق دي، الله تعالى فرمايلي: ووايه: د اسمانونو او ځمكې پالونكى څوك دى؟ ووايه: الله دى. ورته ووايه ښه نو ايا له هغه پرته مو ځانو ته داسې دوستان نيولي دي چې هغوى خپله د ځان لپاره د ګټې او تاوان واك نه لري، ووايه: آيا ړوند او ستركور (بينا) سره برابر دي؟ يا تيارې او رڼا سره برابرې دي؟ او كنه هغوى له الله سره داسې شريكان نيولي چې د هغه غوندې پيدايښت دوى هم كړى نو د پيدايښت خبره پر دوى ګډه وډه شوې، ووايه: الله د هر څه پيداكوونكى او همغه يو دى، ډېر غالب دى. (د الرعد سورت: ١٦ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: او پيداكوي هغه څه چې تاسو يې نه پېژنئ. (د النحل سورت: ٨ ايت)

او الله اسمانونه او ځمكه په شپږو ورځو كې پيدا كړل، الله تعالى فرمايي: هغه ذات چې اسمانونه او ځمكه يې په شپږو ورځو كې پيداكړي، بيا پر عرش باندې برقراره شو، پر هغه څه پوهيږي چې په ځمكه كې ننوځي او څه چې ترې راوځي، او څه چې له اسمانه را نازليږي او څه چې پكې خيژي، او هغه (الله د خپل شان لايق) ستاسو سره دى چېرې چې ياست، او د هغه څه ليدونكى دى چې تاسو يې كوئ. (د الحديد سورت: ٤ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: او يقينا مونږ پيداكړي اسمانونه او ځمكه او هغه څه چې د دې دواړو په منځ كې دي، په شپږو ورځو كې، او مونږ ته هيڅ ستوماني نه ده رارسېدلې. (د ق سورت: ٣٨ ايت)

او الله پاک لره نه په پاچايي، نه په پيدايښت، نه په تدبير او نه په عبادت کې شريک شته.

او الله پاک هغه ذات دی چې د پاچايۍ څښتن دی، هغه لره نه په پيدايښت، نه په پاچايۍ او نه په تدبير کې کوم شريک شته، الله تعالی فرمايلي: **ووايه: تاسو ما ته د هغو (معبودانو) خبر راکړئ چې تاسې يې د الله نه غير رابلئ، تاسو ما ته وښيئ چې دوی په ځمکه کې څه پيدا کړي دي؟ يا دوی لره په (پيداکولو) د اسمانونو کې څه شراکت شته؟ تاسو ما ته له دغه (قرآن) نه مخکې کوم کتاب راوړئ، يا له علمه څه کومه نښه راته راوړېږئ که چېرې تاسې رېښتني ياستئ.**

(د الأحقاف سورت: ٤ ايت)

شيخ سعدي رحمه الله وېلي: **معنا دا چې: ته ووايه دوی هغو خلکوته چې له الله سره يې داسې بتان او سيالان شريکان کړي دي چې نه د ګټې، نه د زيان، نه د مرګ، نه د ژوند او نه د بيا راپاڅولو واک لري، هغوی ته يې د بوتانو عاجزي بيان کړه او دا ورته بيان کړه چې دا بتان د بنده ګۍ کولو هيڅ حق هم نه لري: [راوښيئ چې هغوی له ځمکې څه پيدا کړي دي يا هغوی لره په اسمانونو کې کومه برخه شته؟ ايا هغوی د اسمانونو او ځمکې له اجرامو څه پيدا کړي؟ يا يې غرونه پيدا کړي؟ يا يې نهرونه روان کړي؟ يا يې څاروي خپاره کړي؟ يا يې ونې را شنې کړې؟ يا هغوی لره له دغه څخه د يو څه په پيدايښت کې کومه مرسته شته؟ له دغو څخه د هغوی په خپل اقرار هيڅ هم نشته چېرې به له هغوی پرته نور څه ووايي، نو دا يو عقلي قطعي دليل چې له الله پرته د بل هر چا بنده ګي کول باطل دي.**

بيا يې د نقلي دليل نفي بيان کړه؛ نو ويې ويل: له دغه مخکې کوم داسې کتاب راوړئ چې شرک ته بلنه کوي، او يا د پوهې کوم اغېز چې له رسول څخه په ميراث پاتې وي چې پر دغه (شرک) امر کوي. ښکاره خبره ده چې هغوی د هيڅ رسول له لوري د داسې دليل پر راوړلو توان نه لري چې پر دغه دې دلالت وکړي، بلکې موږ يقين او باور لرو چې ټولو رسولانو د خپل

پالونکي يووالي ته بلنه کوله او له هغه سره د شرک کولو نه يې منع کوله، او دا تر ټولو هغه لويه پوهه ده چې له هغوی رانقل شوې. د ابن سعدي تفسير: ۷۷۹

او الله تعالی هغه دی چې د پاچايۍ څښتن دی، هغه لره په پاچايۍ کې کوم شريک نشته، الله تعالی فرمايلي: ووايه: **اې الله د پاچايۍ څښتنه! چاته چې وغواړې پاچايي ورکوې او چاته چې وغواړې پاچايي ترې اخلې، چاته چې وغواړې عزت ورکوې او چاته چې وغواړې ذلت ورکوې، ستا په لاس کې خير دی، پرته له شکه ته پر هر څه قدرت لرونکی يې.** (د آل عمران سورت: ۲٦ ايت)

او الله تعالی د دې خبرې په بيانولو سره چې بشپړه پاچايي هغه لره د قيامت په ورځ ده وويل: **له هغې ورځې نه چې دوی به ښکاره وي، له الله نه به د دوی هيڅ شي پټ نه وي، نن ورځ پاچايي د چا ده؟ خاص د الله (پاچايي ده) چې يو دی، ښه غالب دی.**

(د غافر سورت: ١٦ ايت).

او الله تعالی لره په پاچايي، پيدايښت، تدبير او عبادت کې شريک نشته، الله تعالی فرمايلي: **او ووايه: ټولې ستايني يوازې هغه الله لره دي چې نه يې زوی نيولی او نه هغه لره په پاچايۍ کې شريک شته او نه يې د بې وسۍ له امله څوک ملاتړ شته، او د هغه لويي بيانوه، بشپړه لويي.** (د الإسراء سورت: ۱۱۱ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **هغه ذات چې هغه لره د اسمانونو او ځمکې پاچايي ده، نه يې زوی نيولې، نه هغه لره په پاچايي کې کوم شريک شته او هر څه يې پيدا کړي، نو بشپړ درناوی يې وکړه.** (د الفرقان سورت: ۲ ايت)

نوهغه مالک او له هغه پرته هرڅه د هغه مملوک دي، او هغه پيداکوونکی او له هغه پرته ټول د هغه مخلوق دي، او هغه داسې ذات دی چې د چارې تدبير نيسي، او څوک چې دا ډول وي؛ نو د هغه عبادت کول واجب دي او له هغه پرته د بل چا عبادت او بنده ګي کول د عقل

کموالی دی او داسې شرک دی چې د دنيا او آخرت له منځه وړونکی دی، الله تعالی فرمايلي:

او هغوی وويل: يهود يا نصارا شئ ترڅو لار وموئ، ووايه، بلکې حق ته مايل د ابراهيم ملت شئ او هغه له مشرکانو څخه نه و. (د البقره سورت: ۱۳۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **او له هغه چاڅخه په دين کې څوك غوره دی چې الله ته يې ځان تسليم کړی، حال داچې ښېګڼې والا دی او د حق پلوي ابراهيم په دين پسې روان وي او الله خو ابراهيم خپل دوست نيولی.**

(د النساء سورت: ۱۲۵ ايت)

او هغه پاک او حق ذات دا خبره بيان کړې چې څوک د ابراهيم خليل له ملت پرته د بل څه پيروي وکړي، نو هغه ځان کم عقل کړ، الله تعالی فرمايلي: **او څوک دی چې د ابراهيم له ملت څخه مخ اړوي، پرته له هغه کس څخه چې خپل ځان يې جاهل کړی وي، او يقينا مونږه هغه (ابراهيم) په دنيا کې غوره کړی دی، او بېشکه هغه په اخرت کې خامخا له صالحانو څخه دی.** (د البقره سورت: ۱۳۰ ايت).

او الله پاک نه څوک زېږولي او نه له چا زېږېدلی او نه هغه لره کوم سیال شته او نه کوم مثال.

او الله پاک نه څوک زېږولي او نه له چا زېږېدلی او نه هغه لره کوم سیال شته او نه کوم مثال.

الله تعالی فرمايلي: ووایه: هغه الله یو دی. الله بې نیازه دی. نه له هغه څوک زېږېدلي او نه له چا زېږېدلی. او نه هغه لره هیڅ سیال شته. (د الإخلاص سورت: ۱- ٤ ایتونه)

او الله تعالی فرمایلي: د اسمانونو، ځمکې او د هغه څه رب دی چې تر منځه یې دي؛ نو د همغه بنده ګي وکړه او په عبادت یې ټینګ اوسه ایا د هغه کوم همنامې درته معلوم دی؟ (د مریم سورت: ٦٥ ایت)

او الله پاک فرمايلي: د اسمانونو او ځمکې پیدا کونکی دی. تاسو ته یې له تاسو څخه جوړې پیدا کړې او د څارویو یې هم جوړې پیدا کړې، تاسو په هغې کې (همداسې) خپروي، د هغه غوندې څه نشته او همغه ښه اورېدونکی ښه لیدونکی دی.

(د الشوری سورت: ۱۱ ایت)

او الله پاک په هيڅ شي کې حلول نه کوي او نه له خپل مخلوق څخه په هيڅ شي کې جسد کيږي.

او الله پاک په هيڅ شي کې حلول نه کوي او نه له خپل مخلوق څخه په هيڅ شي کې جسد کيږي او نه له هيڅ شي سره يو کيږي، دا ځکه چې الله پيداکوونکی دی او له هغه پرته نور مخلوق دي، هغه پاتې کېدونکی دی او له هغه پرته نور پناه کېدونکي دي او هر څه د هغه په واک کې دي او هغه يې څښتن دی؛ نو له خپل مخلوق څخه په هيڅ شي کې حلول نه کوي او نه کوم څه د هغه په ذات کې حلول کوي، او الله پاک له هر څه لوی او تر هرشي ستر دی، الله تعالی پر هغه چا په رد کولو سره وايي چې هغه ګومان کړی چې الله په مسيح کې حلول کړی.

هغه کسان هرومرو کافر شوي چې وايي: الله خو همدا د مريمې زوی مسيح دی! ورته ووايه: ښه نو څوك د الله يو څه ايسارولای شي كه هغه وغواړي چې د مريمی زوی مسيح، مور يې او په ځمكه كې چې هر څوك دي ټول تباه كړي؟ او (خاص) الله لره د اسمانو، ځمكې او څه يې چې تر منځه دي د هغو پاچايي ده، څه چې غواړي پيدا كوي يې او الله په هرڅه ښه قادر دی. (د المائده سورت: ١٧ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: يوازې الله لره ختيځ او لوېديځ دي، نو هر لوري ته چې مخ کړئ همغلته د الله مخ دی، پرته له شکه الله پراخه لورېينې والا او ښه پوه دی. او هغوی وويل الله زوی نيولی، هغه (الله) لره پاکي ده، بلکې په اسمانونو او ځمکه کې چې دي يوازې هغه لره دي، ټول هغه ته غاړه اېښودونکي دي. پرته له نمونې د اسمانونو او ځمکې پيداکوونکی دی، کله چې د يو څه پرېکړه کوي، نو يوازې ورته وايي: شه، هغه کيږي. (د البقره سورت: ١١٥- ١١٧ ايتونه).

او الله تعالی فرمايلي: او هغوی وويل: رحمان زوی نيولی دی. يقينا تاسو ډېره لويه د ګناه خبره کړې ده. نېږدې ده چې اسمانونه ترې وچوي، ځمکه څيرې شي او غرونه درې ورې را پرېوزي. له دې امله چې د رحمان لپاره يې د زوی دعوه کړې ده. او د رحمان لپاره نه ښايي چې

زوی ونیسي. څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي الله ته د بنده په توګه ورتلونکي دي. په رېښتیا هغوی یې را ګیر کړي او ښه یې شمېرلي دي. او هغوی ټول هغه ته د قیامت په ورځ یو یو ورتلونکي دي.

(د مریم سورت: ۸۸- ۹۵ ایتونه)

او الله تعالی فرمايلي: الله همغه دی چې له هغه پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته همېشه ژوندی دی، د ټول عالم انتظام کوونکی دی، نه پرکالي پرې راځي او نه خوب، څه چې په اسمانونو کې دي او څه چې په ځمکه کې (ټول) هغه لره دي، څوک دي چې د هغه په وړاندې پرته له هغه د اجازې یې سپارش وکړی شي؟ پر هر هغه څه پوهيږي چې د هغوی مخې یا یې شاته دي، او هغوی د هغه د علم نه هيڅ شی هم نشي راګېرولی مګر چې د هغه ورته خوښه وي، د هغه کرسۍ اسمانونه او ځمکه راځای (راګېر) کړې، او د دواړو (ځمکې او اسمان) ساتنه یې نه ستومانه کوي او هغه لوی اوچت ذات دی. (د البقره سورت: ۲۵۵ ایت)

نو څوک چې دا ډول وي او دا ډول یې مخلوق وي، هغه به څنګه له هغوی څخه په یو کې حلول کړل شي؟ یا به هغه لره زوی ونیسي؟ او یا به ئې له ځانه سره د بنده ګۍ حقدار جوړ کړي؟

الله تعالی پر خپلو بندګانو مهربانه او رحم کوونکی دی، ځکه یې رسولان ولېږل او کتابونه یې نازل کړل.

الله تعالی همغه دی چې پر خپلو بندګانو مهربانه او رحم کوونکی دی، پر بندګانو یې له رحم څخه دا دي چې هغوی ته یې رسولان لېږلي او کتابونه یې ورته نازل کړي دي، تر څو یې د کفر او شرک له تیارو د توحید او لارښوونې رڼا ته را وباسي، الله تعالی فرمايلي: **همغه ذات دی چې پر خپل بنده یې څرګند آیتونه نازلوي، تر څو مو له تیارو رڼا ته را وباسي، او پرته له شکه الله پر تاسو مهربانه رحم کوونکی دی.**

(د الحدید سورت: ۹ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **او ته مو یوازې ټول عالم ته د رحمت په توګه لېږلې یې.** (د الانبیاء سورت: ۱۰۷ ایت)

او الله خپل نبي ته امر وکړ تر څو بندګان پردې خبر کړي چې هغه بخښونکی او مهربان دی، الله تعالی فرمايلي: **زما بندګان پردې خبر کړه چې زه بښونکی مهربان یم.**

(د الحجر سورت: ٤٩ ایت)

او د هغه له مهربانۍ او رحم څخه دا دي چې له خپلو بندګانو ضرر لرې کوي او ښېګڼه پرې نازلوي، الله تعالی فرمايلي: **او که الله کوم ضرر درته رسوي، نو له هغه پرته بل لرې کوونکی یې نشته، او که د ښېګڼې اراده درته ولري، نو د هغه د پېرزوینې ایسارونکی نشته، له بندګانو چې چاته وغواړي ورته رسوي یې، او هغه بښونکی مهربان دی.** (د یونس سورت: ۱۰۷ ایت)

الله هغه پالونکی مهربان دی، یوازې همغه دی چې د قیامت په ورځ به له خلکو سره حساب کوي کله چې هغوی ټول له قبرونو یې راپورته کړي، نو هر چا ته به یې د کړې ښېګڼې او بدی بدله ورکړي؛ نو چا چې نېکی کړې وي په داسې حال کې چې مؤمن وي، هغه لره به تلپاتې لوربینې وي، او چا چې کفر او ناوړه کارونه کړې وي، هغه لره به په آخرت کې لوی عذاب وي.

الله پالونکی مهربان دی، یوازې همغه دی چې د قیامت په ورځ به له خلکو سره حساب کوي کله چې هغوی ټول له قبرونو را پاڅوي، چې هر چا ته به د خپل ښه او بد عمل بدله ورکوي، نو که چا نېک کارونه کړي وي په داسې حال کې چې مؤمن وي، هغه لره به تلپاتې نعمتونه وي، او چا چې کفر کړی وي او ناروا کارونه یې کړي دي، هغه لره به د قیامت په ورځ لوی عذاب وي، د الله پر خپل مخلوق له بشپړ عدل، حکمت او رحمت څخه دا دي چې دغه دنیا یې د عمل کور ګرځولې ده او آخرت یې دویم کور ګرځولی چې هلته به بدله، حساب او ثواب وي، تر څو نېک عمله د خپل نېک عمل بدله ترلاسه کړي، بدکاره ظالم او بغاوت کوونکی د خپل بغاوت او ظلم سزا وګالي، او د دې لپاره چې ځینې خلک دا کار لرې ګڼي، نو الله زیات داسې دلیلونه راوړي چې پر دې خبره دلالت کوي چې بېرته را پورته کېدل حق دي هیڅ شک پکې نشته. الله تعالی فرمایلي: او د هغه له نښانو څخه دا دي چې ته زمکه وینې چې وچه (شاړه) ده خو کله چې اوبه ورباندې واوروو، نو سره وخوځیږي او راوپړسیږي، په رېښتیا همغه ذات چې هغه یې راژوندی کړه هرومرو د مړو راژوندی کوونکی دی، بېشکه هغه پر هر څه ښه قادر دی. (د فصلت سورت: ۳۹ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: اې خلکو! که د بیا ژوندون په اړه په شك کې یاست، نو (خبر شئ) موږ تاسو له خاورې پیدا کړي یاست، بیا له نطفې، بیا د وینې له ټوټې، بیا د غوښې له بوټی څخه چې پوره شکل لرونکې هم وي او نیمګړې شکل والا هم، د دې لپاره چې تاسو ته (حقیقت) بیان کړو. او هره نطفه چې موږ یې وغواړو، تر ټاکلې نېټې یې په رحمونو کې تم کوو، بیا مو د ماشوم په بڼه را وباسو، بیا (مو روزنه کوو) تر څو چې خپلې ځوانی ته ورسیږئ. او ځینې له تاسو څخه (ژر) وفات شي او ځینی مو تر ناکاره عمره وځندول شي (ان) چې له پوهېدو

وروسته بیا په هیڅ نه پوهیږي. او ته خو ځمکه وینې چې وچه شاړه ده، بیا چې کله اوبه ورباندې راتویې کړو نو وخوځیږي، را ډېره شي او له هر ډول تاندو شېنکیاوو راوټو کوي. (د الحج سورت: ٥ ایت)

الله پاک په دغه ایت کې درې داسې عقلي دلایل بیان کړل چې پر بېرته را ژوندي کېدو دلالت کوي او هغه عبارت دي له:

1. دا چې الله لومړی انسان له خاورې پیداکړ، او چا چې له خاورې پیداکړی وي، نو هغه یې ژوندون ته پر بېرته راګرځولو هم ځواکمن دی کله چې هغه خاورې وي.
2. دا چې چا له نطفې څخه انسان پیداکړی وي، هغه پر دې ځواکمن دی چې انسان د هغه له مړینې وروسته بېرته ژوند ته راوګرځوي.
3. او دا چې چا ځمکه د هغې له شاړېدو وروسته را ژوندۍ کړې ده، د خلکو له مړینې وروسته د هغوی پر بېرته را ژوندي کولو هم ځواکمن دی، او په دغه ایت کې د قرآن پر اعجاز لوی دلیل دی، نو دغه آیت سره له دې چې اوږد هم ندی څه ډول پر یوه لویه مسئله دغه درې څرګند عقلي دلیلونه را جمع کړي دي.

او الله تعالی فرمايلي: **هغه ورځ چې موږ اسمان داسې راونغاړو لکه د لیکل شویو پاڼو نغښتل، څنګه چې لومړی ځل پیدايښت مو پیل کړی و، همغسې به يې بیا راګرځوو، دا پر موږ ژمنه ده موږ خامخا د دې کارکوونکي یو.** ((د الانبیاء سورت: ١٠٤ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: **او زموږ لپاره بېلګه بیانوي او خپل پیدايښت یې هېر کړی، وايي څوک به دا هډوکي راژوندي کوي په داسې حال کې چې وراسته رژېدلي وي. ووایه: هغه ذات به يې راژوندي کوي کوم چې په لومړي ځل یې پیدا کړي او همغه پر هر ډول پیدايښت ښه پوه دی.**

(د يس سورت: ٧٨ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: آيا تاسې د پيدايښت له پلوه سخت ياست او که آسمان چې جوړ کړی يې دی. د هغه چت يې اوچت کړی دی، نو بيا يې برابر جوړ کړی دی. او د هغه شپه يې تياره کړې ده او د ده رڼا يې راوېستلې ده. او له هغه وروسته يې ځمکه غوړولې ده. د هغې اوبه او شينکيا يې ترې را ايستلي دي. او غرونه يې پکې محکم کړي دي. (د النازعات سورت: ۲۷-۳۲ ايتونه).

او الله دا خبره بيان کړه چې د انسان پيداکول د اسمان، ځمکې او څه چې د هغو دواړو ترمنځه دي د هغو تر پيدايښت سخت نه دي، نو څوک چې د اسمانونو او ځمکې پر پيداکولو ځواکمن دی، هغه د انسان له دويم ځل را ګرځولو څخه بې وسه نه دی.

الله پاک آدم له خاورې پیداکړ، او له هغه وروسته يې اولاد همداسې زیاتېدلو، نو ټول خلک د خپل اصل له پلوه سره برابر دي، یو جنس پر بل جنس او نه یو قوم پر بل قوم غوراوی لري مګر د تقوا له مخې.

الله تعالی آدم له خاورې پیداکړ، او له هغه وروسته يې اولاد همداسې زیاتېدلو، نو ټول خلک د خپل اصل له پلوه سره برابر دي، نه یو جنس پر بل جنس او نه یو قوم پر قوم غوراوی لري مګر د تقوا له مخې.

الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! تاسو مو له یو نارینه او ښځینه څخه پیداکړي یاست، بیا مو بېلابېل ملتونه او قبیلې ګرځولي یاست تر څو یوبل وپېژنئ، پرته له شکه د الله په وړاندې په تاسو کې عزتمن هغه دی چې زیات پرهېزګاره وي، پرته له شکه الله ښه پوه خبر لرونکی دی. (د الحجرات سورت: ۱۳ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: الله تاسې (لومړی) له خاورې پیدا کړئ، بیا له یو څاڅکي منې، بیا يې جوړه جوړه کړئ او د هغه له پوهې پرته نه کومه ښځینه بلاربیږي او نه يې زېږوي او نه د پاخه عمر والا عمر اوږدیږي او نه يې له عمره څه کمیږي مګر (دا هر څه) په کتاب کې (ثابت) دي، په ریښتیا دا (کارونه) پر الله اسانه دي. (د فاطر سورت: ۱۱ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: همغه ذات دی چې تاسې يې له خاورې پیدا کړئ، بیا له یو څاڅکي (منې) بیا د وینې له ټوټې، بیا مو د ماشوم په توګه را وباسي، بیا مو (لویوي) تر څو خپلې ځوانۍ ته ورسېږئ بیا تر دې چې بوډاګان شئ. او له تاسې څخه څوک مخکې مري او (تاسې پرېږدي) چې ټاکلې نېټې ته ورسېږئ او د دې لپاره چې له عقله کار واخلئ. (د غافر سورت: ٦٧ ایت) او الله تعالی د دې خبرې په بیانولو سره چې د مسیح پیدایښت په کُـُونِي امر سره و، لکه د خاورې څخه د آدم پیدایښت چې په کوني امر سره و، الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه د الله په وړاندې د عیسی بېلګه لکه د آدم غوندې ده، هغه يې له خاورې پیدا کړ، بیا يې ورته ووېل: شه، نو هغه شو. (د آل عمران سورت: ۵۹ ایت) او په دویمه فقره کې دا خبره تېره شوه

چې نبي صلی الله علیه وسلم دا خبره بیان کړه چې انسانان سره برابر دي، یو له پر بل غوراوی یوازې د پرهېزګارۍ له امله وي.

او هر بچی پر فطرت پیداکیږي.

او هر بچی پر فطرت پیداکیږي الله تعالی فرمایلي: نو سم برابر سوچه د دین په لور ورمخه کړه، په همغه (اصلي) پیدایښت ټینګ اوسئ چې په هغه سره الله خلك پیدا کړي، د الله پیدا کړي جوړښت لره څه بدلون نشته، همدا سم برابر دین دی خو زیاتره خلك نه پوهیږي. حنیفیت د ابراهیم خلیل علیه السلام ملت دی، الله تعالی فرمایلي: **بیا مو تاته وحي وکړه چې د ابراهیم د سوچه دین پیروي وکړه او هغه له مشرکانو څخه نه و.** (د النحل سورت: ۱۲۳ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **هیڅ بچی نه پیدا کیږي مګر پر فطرت، بیا یې مور او پلار یهودیان، یا نصرانیان او یا هم مجوسیان ګرځوي، لکه څنګه چې سالمه اوښه سالم بچی زیږوي آیا تاسې په هغې کې کوم عیب احساسوئ.** بیا ابوهریره رضي الله عنه وایي: **د الله هغه فطرت چې خلک یې پر هغو پیداکړي دي، د الله پیدایښت لره هیڅ بدلون نشته، دغه سم نېغ دین دی خو ډېری خلک نه پوهیږي.** (د الروم سورت: ۳۰ ایت)

صحیح البخاري، حدیث شمېره ۴۷۷۵.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **خبر اوسئ ماته مې پالونکي امر کړی، چې تاسو ته هغه څه وښیم چې نه پرې پوهېږئ او ماته یې زما په دغه ورځ ښوولي دي، هر هغه مال چې یو بنده ته مې ورکړی حلال دی او ما مې خپل بندګان پر سوچه حنیفي دین پیداکړل، او هغوی ته شیطانان راغلل، نو له خپل دین څخه یې واړول او هغه څه یې پرې حرام کړل چې ما ورته حلال کړي وو، او هغوی ته یې امر وکړ چې له ما سره هغه څه شریک کړي چې هیڅ دلیل مې نه و پرې نازل کړی.** مسلم روایت کړی، حدیث شمېره ۲۸۶۵.

هيڅ بشر داسې نه دی چې ګناهکار وزېږول شي او يا د بل چا د ګناه وارث شي.

هيڅ بشر داسې نه دی چې ګناهکار وزېږول شي او يا د بل چا د ګناه وارث شي. او الله تعالی له آدم عليه السلام څخه خبر راکوي چې کله هغه د الهي امر مخالفت وکړ؛ يعني هغه او مېرمنې يې حواء له ونې خوراک وکړ، پرته له شکه هغه پښېمانه شو، توبه يې واېستله او له الله څخه يې بخښنه وغوښته، نو الله هغه ته په زړه کې داخبره ورواچوله چې ځينې پاکې کلمې ووايي، چې هغه وويلې، نو الله د هغوی دواړو توبه قبوله کړه، الله تعالی فرمايلي: **او موږ وويل: اې آدمه! ته او مېرمن دې په جت کې اوسېږئ او له کوم ځايه مو چې خوښه وي پرېمانه خورئ او دغې ونې ته مه نږدې کېږئ، چې له تيری کوونکو به شئ. خو شيطان ترې وښويول، نو له هغه ځايه يې بهر کړل چې پکې (مېشت) وو، او (بيا) موږ وويل: کوز شئ، ستاسو ځيني به د ځېنو نورو لپاره دښمنان وي، او ستاسو لپاره په ځمکه کې تر يو وخته پورې استوګنه او فايده اخېستل دي. بيا نو آدم عليه السلام له خپل پالونکي يو څو ټکي ترلاسه کړل چې توبه يې ورقبوله کړه، رېښتيا چې همدی مهربان ښه توبه منونکی دی. موږ وويل ټول ترې کوزشئ خو که زما له خوا کومه لارښوونه درته راغله، نو چا چې زما د لارښوونې پيروي وکړه، پر هغو به نه کومه وېره وي او نه به خپه کيږي.** (د البقره سورت: ۳۵– ۳۸ ايتونه).

او کله چې الله د آدم عليه السلام توبه قبوله کړه نو نور هغه ګناهګار پاتې نشو، له همدې امله اولاد ته يې ګناه په ميراث پاتې نشوه، ځکه هغه په توبه اېستلو سره له منځه ولاړه او اصل هم همدا دی چې يو انسان د بل ګناه پر غاړه نه اخلي، الله تعالی فرمايلي: **او هيڅ يو نفس ګناه نه کوي مګر د خپل ځان په ضرر يې کوي، او هيڅ بار وړونکی به د بل بار نه وړي. بيا مو خپل رب ته ورستنېدل دي، نو پر هغه څه به مو خبر کړي چې اختلاف مو پکې کاوه.** (الانعام سورت: ١٦٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **چا چې نېغه لاره ونېوله، نو همدا خبره ده چې هغه د خپل ځان (د فايدې) لپاره نېغه لاره نيسي، او څوک چې بې لارې شو، نو همدا خبره ده چې هغه د همدغه**

(نفس) په ضرر یې لاري کېږي، او هیڅ بار اوچتوونکی د بل بار نه اوچتوي، او مونږ کله هم عذاب ورکوونکي نه یو تر هغه پورې چې رسول ولېږو. (الاسراء سورت: ۱۵ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او هیڅ بار وړونکی به د بل (د ګناه) بار نه وړي. او کوم درووند باري که خپل بار ته بل څوك رابولي نو د هغه هیڅ شی به نه شي پورته کولی که څه هم خپلوان یې وي. ربښتیا خبره داده چې ته یوازې هغه خلك وېرولی شې چې په غیبو له الله څخه وېرېږي او لمونځ قایموي، او چا چې ځان پاك کړ؛ نو د خپل ځان لپاره یې پاك کړ او یوازې الله ته ورتګ دی. (د فاطر سورت: ۱۸ ایت)

او د خلکو له پیدایښت څخه موخه دا ده: چې یوازې د الله عبادت وکړي.

او د خلکو له پیدایښت څخه موخه داده: چې یوازې د الله عبادت وکړي. الله تعالی فرمايلي: او ما پېریان او انسانان نه دي پیدا کړي مګر د دې لپاره چې دوی زما عبادت وکړي. (د الذاريات سورت: ٥٦ ايت).

اسلام انسان ته عزت ورکړی -که نارینه دی او که ښځینه-، او د هغه د بشپړ حقوقو کفالت يې کړی، د ټولو اختیاراتو، اعمالو او تصرفاتو مسئول يې ګرځولی او د هغه عمل چې ځان يا نورو ته ضرر رسوي مسئولیت يې ور په غاړه کړی دی.

اسلام له انسان څخه د نارینه و او ښځینه و درناوی کړی، پس الله تعالی انسان پیدا کړ ترڅو په ځمکه کې ځای ناستی شي، الله تعالی فرمايلي: او درېه یاد کړه هغه وخت چې کله ستا رب پرېښتو ته وویل: پرته له شکه زه په ځمکه کې د ځای ناستي پیداکوونکی یم. (د البقره سورت: ۳۰ ایت)

او دغه درناوی د آدم ټولې اولادې ته شامل دی، الله تعالی فرمايلي: او په رېښتیا موږ بني آدم ته درناوی ورکړی، هغوی مو په وچه او دریاب کې پورته کړي دي او پاک شیان مو په روزی ورکړي دي او هغوی ته مو په ډېرو هغو شیانو غوراوی ورکړی چې پیداکړي مو دي په غوراوي ورکولو سره. (د الاسراء سورت: ۷۰ آیت)

او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه موږ انسان په تر ټولو ښکلي شکل کې پیداکړی دی. (د التین سورت: ٤ ایت).

او الله انسان له دې څخه منع کړی چې خپل ځان له الله پرته د بل معبود، پیروي شوي او اطاعت کړل شوي لپاره پیرو او تابع وګرځوي، الله تعالی فرمايلي: او په خلکو کې ځېني هغه څوک دي چې له الله نه غیر شریکان نیسي، له هغوی سره مینه کوي له الله سره د مینې په شان، او هغه کسان چې ایمان يې راوړی دی، له الله سره په مینه کې ډېر سخت (او کلک) دي، او که چېرې هغه کسان چې ظلم يې کړی دی، دا ووېني، کله چې دوی عذاب ووېني، چې یقینا قوت ټول خاص د الله تعالی لپاره دی او دا چې یقینا الله ډېر سخت عذاب ورکوونکی دی.کله چې هغه کسان چې اتباع يې کړی شوې وه، له هغو کسانو نه بېزاره شي چې اتباع يې کړې وه، او عذاب ووېني او ټولې اړیکې پرې وشلېږي. (د البقره سورت: ۱٦٥– ۱٦٦ ایتونه.

او الله تعالی د قیامت په ورځ په باطل سره د پیروانو او د هغوی د مشرانو د حال په بیانولو سره وفرمایل: **لويي كوونكي به كمزوررو ته ووايي چې آيا له هغه وروسته هم موږ له لارښوونې ايسار كړي وئ چې درته راغله؟ خو نه په اصل كې (په خپله) تاسو مجرمان وئ. او (بيا به كمزوري ګڼل شوي كسان لويي كوونكو ته ووايي چې نه په اصل كې همدا ستاسو د شپې او ورځې چلونه وو چې موږ ته مو امر كولو تر څو پر الله كفر وكړو او له هغه سره شريكان ونيسو. او كله چې عذاب ووينې نو هغوی (ټول) به په پټه (ډېره) پښېماني وكړي. او كومو كسانو چې كفر كړی په غاړو كې به يې ځنځيرونه ورواچوو. ايا له هغو عملونو پرته چې هغوی به كول د بل څه بدله به وركول كيږي؟.** (د سبا سورت: ۳۲- ۳۳ ایتونه.)

او د قیامت په ورځ د الله تعالی له بشپړ عدالت څخه دا هم ده چې (باطل ته) دعوت کوونکو او لار ورکوونکو مشرانو ته به یې خپل ګناهونه او د هغو خلکو ګناهونه ور بار کړي چې پرته له پوهې یې لارورکې کړي دي، الله تعالی فرمايلي: **د دې لپاره چې د قيامت په ورځ خپل بارونه پوره پورته كړي او هغه خلكو له بارونو څخه هم چې بغير له پوهې يې ګمراه كوي، خبردار شئ! بد دى هغه څيز چې دوى يې باروي.** (د النحل سورت: ۲۵ ایت).

او اسلام د انسان لپاره په دنیا او آخرت کې د بشپړه حقوقو کفالت کړی دی، او تر ټولو لوی هغه حقوق چې اسلام یې کفالت کړی او د خلکو لپاره یې بیان کړي دي: د الله حق پر خلکو او د خلکو حق پر الله دی.

له معاذ رضي الله عنه څخه روایت دی هغه فرمايي: **زه د نبي صلى الله عليه وسلم سره شاته سپور وم چې ويې فرمايل: اې معاذه! ما وويل: حاضر يم او ستا خادم يم، بيا يې درې ځلې داسې وويل: آيا پوهېږې چې د الله حق پر بندګانو څه دی؟ ما وويل: نه، هغه وفرمايل: د الله حق پر بندګانو دا دی چې د هغه عبادت وكړي او هيڅ شی ورسره شريک نه كړي، بيا يې يو ساعت مزل وكړ، بيا يې وويل: اې معاذه! ما ورته وويل: حاضر يم او خادم دې يم، هغه**

وفرمایل: ایا پوهېږې چې د بندګانو حق پر الله څه دی چې کله هغوی دا وکړي: هغه دا چې هغوی ته عذاب ورنه کړي. صحیح بخاري، حدیث شمېره ٦٨٤٠

او اسلام د انسان لپاره د هغه د حق دین، اولاد، مال او عزت کفالت کړی دی. نبي صلی الله علیه وسلم فرمايلي دي: **پرته له شکه الله پر تاسو ستاسې وینې، مالونه او عزتونه داسې حرام کړي دي لکه د دغې ورځې په دغه میاشت او دغه ښار کې حراموالی. صحیح بخاري، حدیث شمېره ٦٥٠١ او رسول صلی الله علیه وسلم د دغه لوی تړون اعلان په حجة الوداع کې وکړ چې له یولک زیات صحابه پکې حاضر وو، او دغه خبره یې څو څو ځلې تکرار کړه او د حجة الوداع د نحر په ورځ یې ډېر ټینګار پرې وکړ.**

او اسلام انسان د خپلو ټولو اختیاراتو، اعمالو او تصرفاتو په اړه مسؤول ګرځولی، الله تعالی فرمايلي: **اوهر انسان لره مونږ هغه ته خپل عمل د هغه په غاړه کې لازم کړی دی، او د قیامت په ورځ به ده ته یو کتاب راوباسو چې ورسره به مخامخ شي، په داسې حال کې چې غوړېدلی به وي. ته خپل کتاب ولوله، نن ورځ ستا په خلاف هم ستا خپل نفس کافي دی، حساب کوونکی.** (د الاسراء سورت: ١٣ ایت)

معنا دا چې کوم ښه یا بد عمل یې کړی وي هغه به ورسره لازم وي بل چا ته به ترې تجاوز نه کوي، نو د بل چا پر عمل به حساب نه ورسره کیږي او نه به له بل چا سره د هغه پر عمل حساب کیږي. الله تعالی فرمايلي: **اې انسانه! ته د خپل رب لور ته (ورتلو پورې) زحمت ایستونکی او بیا ورسره مخامخېدونکی یې.**

(د الانشقاق سورت: ٦ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **چا چې ښه کار وکړ؛ نو د ځان لپاره یې دی، او چا چې بد کار وکړ؛ نو پر همغه یې وبال دی، او ستا پالونکی پر بندګانو ظلم کوونکی نه دی.** (د فصلت سورت: ٤٦ ایت)

او اسلام پر انسان د هر هغې کړنې مسؤولیت ور اچوي چې خپل ځان یا نورو ته ضرر رسوي، الله تعالی فرمايلي: **او څوک چې ګناه ترسره کړي؛ نو د ځان پرخلاف يې ترسره کړې ده، او الله ښه پوه حکمت والا دی.** (د النساء سورت: ۱۱۱ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **له همدې امله مو په بني اسرائیلو فرض کړي وو چې که چا بل داسې څوک ووژل چې نه يې قتل کړی و او نه په ځمکه کې فساد، نو دا داسې دی لکه ټول انسانان يې چې يې وژلي وي او څوک چې د يو چا د ژوند لامل شي دا داسې دی لکه ټول انسانان يې چې ژوندي کړي وي.** (د المائده سورت: ۳۲ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **هر څوک چې په ظلم وژل کیږي د آدم د لومړني زوی پر ذمه يې هم ګناه وي، ځکه هغه لومړنی هغه څوک و چې د قتل د لارې بنسټ يې کېښود.** صحیح مسلم، حدیث شمیره ۵۱۵۰

اسلام نارینه او ښځینه د عمل، مسؤولیت، بدلې او ثواب له پلوه سره برابر ګرځولي دي.

اسلام نارینه او ښځینه د عمل، مسؤولیت، بدلې او ثواب له پلوه سره برابر ګرځولي دي. الله تعالی فرمايلي: **او هر څوک چې ښه کارونه کوي هغه که نارینه وي او که ښځینه په داسې حال کې چې مومن وي، نو همدوی به جنت ته ننوځي او د خرما د زړي د نري پوستکي په اندازه به ظلم نه ورسره کیږي.** (د النساء سورت: ۱۲٤ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **څوک چې نېک عمل وکړي هغه بیا که نارینه وي او که ښځینه په داسې حال کې چې مؤمن وي، هرومرو به یې په غوره ژوند سره را ژوندي کړو، او هرومرو به یې د غوره هغو کارونو بدله ورکړو چې کول یې.** (د النحل سورت: ۹۷ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **څوک چې بد کار وکړي یوازې د هغو غوندې بدله به ورکړل شي، او څوک چې ښه کار وکړي هغه بیا که نارینه وي او که ښځینه په داسې حال کې چې مؤمن وي؛ نو همدوی به جنت ته ننوځي په هغو کې به پرته له حساب روزي ورکول کیږي.**

(د غافر سورت: ٤٠ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **بېشکه مسلمان نارینه او مسلمان ښځینه وو ته، مؤمن نارینه او مؤمنو ښځینه وو ته، پیروي کوونکو نارینه او پیروي کوونکو ښځینه وو ته، رښتیني نارینه او رښتینې ښځینه وو ته، صبر کوونکو نارینه او صبر کوونکو ښځینه وو ته، عاجزي کوونکو نارینه او عاجزي کوونکو ښځینه وو ته خیرات کوونکو نارینه او خیرات کوونکو ښځینه وو ته، روژه نیوونکو نارینه او روژه نیوونکو ښځینه وو ته، د خپلو عورتونو ساتونکو نارینه او ساتونکو ښځینه وو ته، د الله ډېر یادوونکو نارینه او یادوونکو ښځینه وو ته، دوی ټولو ته الله ببښنه او ستر اجر چمتو کړی دی.**

(د الاحزاب سورت: ۳٥ ایت)

اسلام ښځې ته درناوی ورکړی او ښځې یې د نارینه وو سیالانې وګرځولې او پر سړي یې له توان سره نفقه لازمه کړه؛ نو د لور نفقه یې پر پلار او د مور پر بالغ توان لرونکي زوی او مېرمنې پر مېړه واجبه کړه.

اسلام ښځې د نارینه وو برابرې وګرځولې.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **پرته له شکه ښځې د نارینه برابرې دي.** ترمذی روایت کړی، شمېره ۱۱۳

او ښځې ته د اسلام له درناوي څخه دا دي چې اسلام د مور نفقه پر زوی واجبه کړې ده کله چې هغه توان ولري. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **ورکوونکی پورته لاس غوره دی، او په ورکړه کې له مور، پلار، خور، ورور، نېږدې او نېږدې څخه پیل کوه.** امام احمد روایت کړی. او ژر به په ۲۹ مه فقره کې د الله په امر سره د مور او پلار د مرتبې بیان راشي.

او ښځې ته د اسلام له درناوي څخه دا دي چې پر مېړه یې د مېرمنې نفقه واجبه کړې ده که چیرې هغه توان ولري. الله تعالی فرمایلي: **په کار ده چې شتمن له خپلې شتمنۍ لګښت وکړي او پر چا چې روزي تنګه شوې وي نو څه چې الله ورکړي وي له همغو دې خرچه کوي. الله څوک پر بل شي نه مکلف کوي پرته له هغه چې ورکړې یې وي، زر دی چې الله به له تنګسيا وروسته اسانې راولي.** (د الطلاق سورت: ۷ ایت)

یو سړي له نبي صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه: **د ښځې پر مېړه څه حق دی؟ هغه وفرمایل: خوراک به ورکوي کله چې په خپله خوراک کوي، جامې به ورکوي کله چې په خپله جامې اغوندي، پر مخ به یې نه وهي او نه به یې شکل ورخرابوي (بد رد به ورته نه وایې).** امام احمد روایت کړی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم د ښځو پر مېړونو د ځینو حقوقو په بیانولو سره ویلي: **او د هغوی پر تاسو په ښه ډول د هغوی روزي او د هغوی جامې دي.** صحیح مسلم روایت کړی.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **د سړي د ګناه لپاره دا بسنه کوي چې هغه څوک ضايع کړي چې نفقه يې پرې لازمه وي.** امام احمد روايت کړې.

او خطابي ويلي: **د هغه دا وينا چې "من يقوت" له دې څخه هغه څوک مراد دي چې نفقه يې پرې لازمه وي، معنا دا چې ګواکې دا يې لګښت کوونکي ته وويل: چې (د خپل اهل پر ځای) په هغه څه لګښت مه کوه چې کوم خير پکې نه وي ځکه ته به پر به بل څه په لګښت کولو کې اجر غواړې، خو هغه به درته ګناه وګرځي کله چې ته خپل اهل ضايع کوې.**

او ښځې ته د اسلام له درناوي څخه دا دي چې اسلام د لور نفقه د هغې پر پلار واجبه کړې ده.

الله تعالى فرمايلي: **او مېندې به خپلو اولادونو ته بشپړ دوه کاله شېدې ورکوي، دا حکم د هغه چا لپاره دی چې پوره شېدې ورکول وغواړي، او بچي چې د چا لپاره وي پر هغوی په ښه توګه د ميندو نفقه او جامې دي.** (د البقره سورت: ۲۳۳ ايت)

نو الله دا خبره بيان کړه چې د کوم پلار لپاره چې بچی زېږول کيږي پر هغه په ښه توګه يې خوراک او جامې لازمې دي، د الله تعالى د دغې وينا له مخې: **که هغوی ستاسو لپاره شېدې ورکړې؛ نو هغوی ته يې مزدوري ورکړئ.** (د الطلاق سورت: ٦ ايت)

نو الله د بچي د شېدې ورکولو مزدوري پر پلار واجبه کړه، چې دا خبره پر دې دلالت کوي چې د بچي نفقه پر پلار ده او بچی نارينه او ښځينه دواړو ته شامل دی، او په راتلونکي حديث کې پر دې دلالت دی چې د مېرمنې او د هغې د اولادونو نفقه پر پلار واجبه ده. له عائشې رضي الله عنها څخه روايت دی: چې هندې نبي صلى الله عليه وسلم ته وويل: **چې ابوسفيان يو بخيل سړی دی نو زه د هغه له مال څخه د يو څه اخيستلو ته اړتيا لرم، هغه وويل: دومره واخله چې په ښه توګه ستا او بچي لپاره دې بسنه کوي.** بخاري روايت کړی.

او نبي کريم صلی الله علیه وسلم پر لورګانو او خويندو د لګښت کولو فضيلت بيان کړ؛ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمايل: **چا چې د دوو يا درېو لورګانو، يا دوو خويندو او يا هم دريو خويندو پالنه وکړه، تر دې چې له هغوی بېل شو او يا ترې مړ شو، نو زه او هغه به (په جنت کې) د دغو دوو ګوتو غوندې نږدې وو او د شهادت او په منځنۍ ګوتو يې اشاره وکړه.**

السلسلة الصحيحة، شميره ۲۹٦.

مرګ د تل لپاره له منځه تلل نه دي بلکې هغه د عمل له کوره د بدلې کور ته تګ دی، مرګ جسد او روح دواړو ته رسيږي، د روح مرګ له بدن څخه بېلوالی دی، بیا د قیامت په ورځ له را پاڅېدلو وروسته بېرته ورته راستنيږي، او له مرګ وروسته روح بل هیڅ جسد ته نه انتقالیږي او نه په بل جسد کې ننوځي.

مرګ د تل لپاره له منځه تلل نه دي، الله تعالی فرمايلي: ووايه: **هغه پرېښته مو مړه کوي چې درباندې ګومارل شوې ده، بيا به خپل پالونکي ته ورګرځول کېږئ.**

(د السجده سورت: ١١ ايت)

مرګ جسد او روح دواړو ته رسيږي، د روح مرګ له بدن څخه بېلوالی دی، بيا د قيامت په ورځ له را پاڅېدلو وروسته بېرته ورته راګرځي، الله تعالی فرمايلي: **(همغه) الله د مرګ په وخت کې ساګانې اخلي او د کومو چې مرګ نه وي راغلی په خوب کې (يې اخلي) بيا چې په هر چا د مرګ پرېکړه شوې وي هغه ايساروي او نورې تر يوې ټاکلې نېټې بېرته راليږي. په دې کې په رښتيا د هغو خلکو لپاره ډېرې نښانې دي چې فکر کوي.** (د الزمر سورت: ٤٢ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **پرته له شکه روح چې کله قبض کړل شي سترګې ورپسې ختلې وي.** مسلم روايت کړی شمېره ٩٢٠.

او له مرګ وروسته انسان د عمل له کوره د بدلې کور ته انتقاليږي، الله تعالی فرمايلي: **د همغه لوري ته ستاسو ټولو ورستنېدل دي، د الله ژمنه رښتيني ده بېشکه همغه پيدايښت پيل کوي بيا يې همغه دويم ځل پيدا کوي تر څو هغو خلکو ته چې ايمان يې راوړی او سم کارونه يې کړي په عدالت سره بدله ورکړي. او چا چې کفر کړی هغوی لره به د خوټېدلو اوبو څښاك او دردوونکی عذاب وي، په دې چې هغوی به کفر کولو.** (د يونس سورت: ٤ ايت)

او له مرګ وروسته روح بل جسد ته نه انتقالېږي او نه په بل جسد کې ننوځي، نو د استنساخ پر دعوا نه عقل او نه حس دلالت کوي او نه کوم نقل شتون لري چې له نبیانو څخه د دغې عقیدې شاهدي ورکړي.

اسلام ایمان ته بلنه کوي د ایمان لویو اصولو ته چې هغه پر الله او د هغه پر پرېښتو ایمان دی، پر الهي کتابونو لکه د تورات، انجیل او زبور له تحریف مخکې پر هغو ایمان، پر قرآن ایمان، پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام ایمان، او د هغوی د لړی پر پای ته رسوونکي ایمان چې هغه د الله استازی محمد د نبیانو او رسولانو ختم کوونکی دی. د آخرت په ورځ ایمان، او مونږ پوهېږو چې که د دنیا ژوند د هرڅه پای وي، نو ژوندون او شتون به له هر اړخه بې گټې و. او په قضاء او قدر ایمان راوړل.

اسلام ایمان ته بلنه کوي د ایمان هغو لویو اصولو ته چې ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام بلنه ورته کوله او هغه دادي:

لومړی: پردې ایمان چې الله پالونکی، پیداکوونکی، روزي ورکوونکی د دغې نړۍ تدبیر نیوونکی دی او دا چې یوازې هغه د عبادت وړ دی او له هغه پرته د بل چا عبادت باطل دی او له هغه پرته بل معبود باطل دی، نو له هغه پرته نه څوک د عبادت وړ دي او نه عبادت ورته صحیح دی.

او د دغې مسئلې دلایل په اتمه فقره کې تېر شول.

او الله پاک دغه لوی اصول په زیاتو آیتونو کې بیان کړي چې په قرآن عظیم الشان کې خواره واره دي چې له هغو څخه د الله تعالی دا وینا ده: رسول پر هغه څه ایمان راوړی چې د خپل پالونکي له لوري ورته نازل شوي او مؤمنانو هم، ټولو ایمان راوړی پر الله، پرېښتو یې، کتابونو یې او رسولانو یې (هغوی وایې چې) له رسولانو یې د یوه تر منځ هم توپیر نه کوو او وایې: اورېدلي او منلي مو دي، مونږ ستا نه بخښنه (غواړو) زمونږ ربه! او خاص ستا په لور (ستنېدل) دي.

(د البقره سورت: ۲۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: (یوازې) دا نیکي نه ده چې مخونه مو ختیځ او (یا) لوېدیځ ته وګرځوئ بلکې نیکی دا ده چې څوك پر الله، ورروستی ورځ، پرېښتو، کتاب او نبیانو ایمان راوړي او (خپل) مال سره له مینې (اړتیا) خپلوانو، یتیمانو، بې وزلو، لاروي مسافرو) او سوالګروته

ورکوي او په مرېيانو) ازادولو کې يې (لګوي) او بشپړلمونځ کوي، زکات ورکوي، چې کله ژمنه وکړي نو په خپلو ژمنو درېدونکي وي، او په کړاوونو، رنځونو او د جګړې پر مهال صبر کوونکي وي، دا خلك همدوی رېښتيا ويلي او همدوی ځان ساتونکي دي. (د البقره سورت: ۱۷۷ ايت)

او الله تعالی په دغو اصولو ايمان ته بلنه ورکړې او دا خبره يې بيان کړې چې څوک کفر پرې وکړي؛ نو هغه په لرې لاروركی سره لاروركی شوی دی، الله تعالی فرمايي: اې هغو کسانوچې ايمان مو راوړی! پر الله د هغه پر رسولانو او پر هغه کتاب ايمان راوړئ چې پر خپل رسول يې نازل کړی دی او هغه کتاب چې له هغه مخکې يې نازل کړی دی، او څوک چې پر الله د هغه پر پرېښتو، کتابونو، رسولانو يې او وروستۍ ورځ کفر وکړي؛ نو هغه په لرې لاروركی سره لاروركی شوی دی. (د النساء سورت:۱۳۶ آيت).

او په حديث کې له عمر بن خطاب رضي الله عنه څخه روايت دی هغه وايي: يوه ورځ موږ له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره وو، چې ناڅاپه يو سړی راښکاره شو؛ تکې سپينې يې جامې وې او تک تور يې وېښتان و، پر هغه د سفر کومه نښه نه ښکارېده او له موږ هيچا هغه نه پېژندلو، تر دې چې نبي صلی الله عليه وسلم ته داسې کېښناست چې خپل زنګنونه يې د هغه له زنګنونو سره ولګول او لاسونه يې پر ورنو کېښودل او ويې ويل: اې محمده! له اسلامه خبر راکړه، رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: اسلام دا دی چې ته شاهدي ورکړې چې له الله پرته بل حق معبود نشته او دا چې محمد صلی الله عليه وسلم د الله رسول دی، بشپړ لمونځ وکړې، زکات ورکړې، د رمضان مياشتې روژه ونيسې او که د لارې توان ولرې د بيت الله حج ادا کړې: هغه وويل: رېښتيا دې وويل: عمررضي الله عنه وايي: موږ حيران شو، چې پوښتنه هم ترې کوي او تصديق يې هم کوي، بيا يې وويل: له ايمانه خبر راکړه: هغه وفرمايل: دا چې پر الله، د هغه پر پرېښتو، کتابونو، رسولانو يې، د آخرت په ورځ ايمان ولرې او د خير او شر پر تقدير باور ولرې، هغه وويل: رېښتيا دې وويل: بيا يې وويل: له احسانه خبر راکړه، هغه

وفرمايل: دا چې د الله داسې عبادت وکړې لکه ته چې هغه وينې که چېرې ته هغه نه وينې؛ نو هغه خو تاويني. صحيح مسلم روايت کړى ۸ په دغه حديث کې جبرئيل عليه السلام د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم ته راغى، له هغه يې د دين د مرتبو په اړه پوښتنه وکړه: چې هغه اسلام، ايمان او احسان دي، د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم هغه ته ځواب ورکړ او بيا رسول صلى الله عليه وسلم خپل صحابه رضي الله عنهم خبر کړل چې دا جبرئيل و، هغوى ته د دې لپاره راغلى و چې هغوى ته يې دين وروښيي، نو دغه اسلام يو الهي پيغام دى چې جبرئيل عليه السلام نقل کړى او د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم خلکو ته رسولى او د هغه صحابه وو يې ساتنه کړې او له هغه وروسته يې خلکو ته رسولى دى.

دويم: پر پرېښتو ايمان لرل چې هغوى يو غيبي (په سترګو نه ليدونکى) مخلوق دي، الله پيدا کړې دي او په ځانګړې حالت يې ګرځولې دي او پر لويو کارونو يې مکلفې کړې دي او د هغوى له لويو کارونو څخه رسولانو او نبيانو عليهم السلام ته د الهي پيغامونو راوړل هم دي او تر ټولو لويه پرېښته جبرئيل عليه السلام دى او رسولانو عليهم السلام ته د جبرئيل عليه السلام په مرسته د وحي پر نزول د الله تعالى دغه وينا دلالت کوي. له خپلو بندګانو چاته چې وغواړي دغه روح د پرېښتو په مرسته په خپل حکم پرې نازلوي چې (خلك) پوه کړئ چې له ما پرته بل حق معبود نشته نو (يوازې) له ما ووېرېږئ. (د النحل سورت: ۲ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: **او پرته له شکه هغه د رب العالمين له لوري نازل کړل شوى دى. دا جبريل امين راکوز کړى دى. ستا پر زړه (نازل شو)، د دې لپاره چې ته له وېرووونکو واوسې. په څرګنده عربي ژبه. او هغه هرومرو د لومړنيو خلکو په کتابونو کې هم شته.**

(د الشعراء سورت: ۱۹۲- ۱۹٦ ايتونه)

دريم: پر الهي کتابونو، لکه تورات، انجيل او زبور مخکې د هغو له تحريف څخه ايمان راوړل او پر قرآن ايمان راوړل، الله تعالى فرمايلي: **اې هغو کسانوچې ايمان مو راوړى! پر الله د هغه**

پر رسولانو او پر هغه كتاب ايمان راوړئ چې پر خپل رسول يې نازل كړى دى او هغه كتاب چې له هغه مخكې يې نازل كړى دى، او څوك چې پر الله د هغه پر پرېښتو، كتابونو، رسولانو يې او ورروستۍ ورځ كفر وكړي؛ نو هغه په لرې لاروركۍ سره لارورکی دی. (د النساء سورت: ١٣٦ ايت).

او الله تعالى فرمايلي: په حقه يې پر تا داسې كتاب نازل كړ چې د هغه څه تصديقوونكى دى چې ترې مخكې و او تورات او انجيل يې نازل كړل. د مخكېنيو خلكو د لارښوونې لپاره او فرقان يې رانازل كړ، چا چې د الله په ايتونو كفر كړى، د هغوى لپاره هرومرو يو سخت عذاب دى، او الله برلاسى غچ اخېستو والا دى.

(د آل عمران سورت: ٣- ٤ ايتونه)

او الله تعالى فرمايلي: رسول پر هغه څه ايمان راوړى چې د خپل رب له لوري ورته نازل شوي او مؤمنانو هم، ټولو ايمان راوړى پر الله، پرېښتو يې، كتابونو يې او رسولانو يې (هغوى وايي چې) له رسولانو يې د يوه ترمنځ هم توپيرنه كوو او وايي: اورېدلي او منلي مو دي بخښنه (غواړو) ستا نه زموږ ربه! او ستا په لور (ستنېدل) دي. (د البقره سورت: ٢٨٥ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: ووايه: موږ پر الله او هغه څه ايمان راوړى چې پر موږ نازل كړل شوي او پر هغه څه چې پر ابراهيم، اسماعيل، اسحاق، يعقوب او د هغوى پر اولادونو نازل كړل شوي دي، او څه چې موسى، عيسى او نبيانو ته د هغوى د پالونكي له لوري وركړل شوي دي، موږ له هغوى څخه د هيچا ترمنځ توپير نه كوو او موږ هغه لره غاړه اېښودونكي يو. (د آل عمران سورت: ٨٤ ايت)

خلورم: پر ټولو نبيانو او رسولانو عليهم السلام ايمان راوړل، نو پر ټولو نبيانو او رسولانو عليهم السلام ايمان راوړل واجب دي او پردې خبره باور كول چې هغوى ټول د الله له لوري رسولان دي چې خپلو امتونو ته د الله پيغامونه د هغه دين او شريعت رسوي.

الله تعالی فرمايلي: ووایاست: موږ پر الله او هغه څه ایمان راوړی چې موږ ته نازل کړل شوي او پر هغه څه چې ابراهیم، اسماعیل، اسحاق، یعقوب او د هغوی اولادونو ته نازل کړل شوي دي او څه چې موسی، عیسی او نبیانو ته د هغوی د رب له لوري ورکړل شوي دي، موږ له هغوی څخه د هیچا ترمنځ توپیر نه کوو او موږ هغه ته غاړه اېښودونکي یو. (د البقره سورت: ۱۳٦ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: رسول پر هغه څه ایمان راوړی چې هغه ته د خپل رب له طرفه نازل کړل شوی دی او مومنانو هم، ټولو ایمان راوړی دی په الله باندې او د هغه پر ملایکو او د هغه پر کتابونو او د هغه په رسولانو باندې (او وايي) مونږه د هغه (الله) په رسولانو کې د هیچا په مینځ کې تفریق نه کوو او وايي: مونږ واورېدل او مونږ خبره ومنله (مونږ) ستا (نه) بخښنه (غواړو) ای زمونږه ربه! او خاص تا ته بېرته درتګ دی. (د البقره سورت: ۲۸۵ ایت).

او الله تعالی فرمایلي: ووایه: موږ پر الله او هغه څه ایمان راوړی چې پر موږ نازل کړل شوي او پر هغه څه چې پر ابراهیم، اسماعیل، اسحاق، یعقوب او د هغوی پر اولادونو نازل کړل شوي دي، او څه چې موسی، عیسی او نبیانو ته د هغوی د رب له لوري ورکړل شوي دي، موږ له هغوی څخه د هیچا تر منځ توپیر نه کوو او موږ هغه لره غاړه اېښودونکي یو. (د آل عمران سورت: ۸٤ ایت)

او د هغوی پر ختمیدونکي(وروستي) ایمان راوړل چې هغه د الله رسول محمد صلی الله علیه وسلم د نبیانو او رسولانو د لړۍ پای ته رسوونکی دی، الله تعالی فرمایلي: او کله چې الله له نبیانو ژمنه واخیسته چې کله مې کتاب او حکمت درکړ، بیا که کوم داسې رسول درشي چې تاسو سره د شته کتاب تصدیقوونکی وي نو هرومرو به ایمان پرې راوړئ او ملاتړ به یې کوئ ! (بیایې) وفرمایل: ایا په دې اقرارکوئ او زما ټینګه ژمنه مو واخیسته، هغوی وویل اقرار کوو، وېې فرمایل: نو شاهدان اوسئ او زه هم درسره له شاهدانو یم. (د آل عمران سورت: ۸۱ ایت)

نو اسلام پر ټولو نبیانو او رسولانو عمومي ایمان راوړل واجبوي او د هغوی پر وروستي محمد صلی الله علیه وسلم ایمان راوړل واجبوي. الله تعالی فرمايي: **وواېه: اې اهل کتابو! تر هغه به تاسو په هيڅ شي (حساب) نه يئ، تر څو تورات، انجيل، او هغه څه چې تاسو ته د خپل رب له طرفه درنازل شوي، قايم نه کړئ.** (د المائده سورت: ٦٨ ايت)

او الله تعالی فرمايي: **وواېه: اې اهل کتابو! هغه څه ته راشئ چې زموږ او ستاسو ترمنځ برابر دي، دا چې له الله پرته د بل چا عبادت به نه کوو، نه به څه شی ورسره شريکوو او نه به له الله پرته ځيني زموږ ځيني نور د پالونکو په توګه نيسو، نو که هغوی وګرځېدل بيا ورته ووايئ تاسو شاهدان اوسئ چې موږ مسلمانان يو.** (د آل عمران سورت: ٦٤ ايت).

او څوک چې پر يو نبي کفر وکړي؛ نو هغه پر ټولو نبيانو او رسولانو عليهم السلام کفر کړی دی، ځکه خو الله د نوح عليه السلام د قوم پر خلاف له خپلې پرېکړې په خبر ورکولو سره فرمايي: د نوح قوم رسولان درواغجن وګڼل. (د الشعراء سورت: ١٠٥ ايت)

او ښکاره خبره ده چې له نوح عليه السلام مخکې کوم رسول نه و تېرشوی، خو سره له دې چې قوم يې هغه درواغجن وګڼلو؛ نو د هغوی له لوري د هغه درواغجن ګڼل د ټولو نبيانو او رسولانو درواغجن ګڼل و، ځکه د هغوی بلنه يوه وه او موخه يې يوه وه.

پنځم: پر وروستی ورځ ایمان لرل چې هغه د قيامت ورځ ده او د دغې دنيا د ژوند په پای کې به الله اسرافيل پرېښتې ته امر وکړي؛ نو هغه به په چېغه پوکی وکړي، داسې چېغه به ووهي چې هر هغه څه به مړه شي چې الله يې غواړي، الله تعالی فرمايي: **او شپېلۍ به پو کړی شي نو څوک چې په اسمانونو او څوک چې په ځمکه کې دي، ټول به بې هوښه شي پرته له هغه چې الله يې وغواړي، بيا به بل ځل پو کړی شي نو يو دم به (ټول) ولاړ کتل پيل کړي.** (د الزمر سورت: ٦٨ ايت)

او کله چې ټول هغه خلک چې په اسمانونو او ځوک چې په ځمکه کې دي تباه شي پرته له هغه چې الله د هغو تباه کېدل نه غواړي، نو اسمانونه او ځمکه به را ونغښتل شي، لکه الله تعالی چې وايي: **په کومه ورځ چې موږ اسمان داسې راونغاړو لکه د ليکل شويو پاڼو نغښتل، څنګه چې لومړی ځل پيدايښت مو پيل کړی و، همغسې به يې بيا راګرځوو، دا په موږ ژمنه ده موږ هرومرو د دې کارکوونکي يو.** (د الأنبياء سورت: ١٠٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **او هغوی د الله هغه ډول درناوی ونه کړ څنګه چې ښايي، حال دا چې ځمکه به ټوله د قيامت په ورځ د هغه په موټي کې او اسمانونه به نغښتلي د هغه په ښي لاس کې وي، هغه لره پاکي ده او له هغه څه ډېر لوړ دی چې هغوی يې (ورسره) شريکوي.** (د الزمر سورت: ٦٧ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **الله عزوجل به د قيامت په ورځ اسمانونه را ونغاړي، بيا به يې په ښي لاس کې را واخلي بيا به ووايي: زه پاچا يم، چېرې دي برلاسي ځواکمن؟ چېرې دي لويي کوونکي؟ بيا به ځمکې په چپ لاس کې را ونغاړي بيا به ووايي: زه پاچا يم، چېرې دي برلاسي ځواکمن؟ چېرې دي لويي کوونکي؟** مسلم روايت کړی.

بيا به الله پرېښتې ته امر وکړي؛ نو هغه به د بيا ځل لپاره پوکی وکړي، نو هغوی (ټول) به ولاړ کتل پيل کړي. الله تعالی فرمايلي: **بيا به بل ځل پو کړی شي نو يو دم به (ټول) ولاړ کتل پيل کړي.** (د الزمر سورت: ٦٨ ايت) **نو پس هر کله چې الله خلک د حساب لپاره بېرته ژوندي راپورته کړي. الله تعالی فرمايلي: هغه ورځ چې زمکه ترې وچوي منډې به وهي. دا راغونډول پر موږ اسانه دي.** (د ق سورت: ٤٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **هغه ورځ چې هغوی (ټول) به راښکارندېدونکي وي، د هغوی هيڅ شی به پر الله پټ نه وي، نن پاچايي د چا ده؟ يوازې يو برلاسي الله لره.** (د غافر سورت: ١٦ ايت)

په دغه ورځ به الله له ټولو خلکو سره حساب کوي، د هر مظلوم لپاره به له ظالم څخه غچ اخلي او هر انسان ته به د هغه څه بدله ورکوي چې کړي يې دي.

الله تعالی فرمايي: نن به هر چاته په خپلو کړو وړو بدله ورکول کيږي، نن ظلم نشته. بېشکه الله ډېر ژر حساب کوونکی دی. (د غافر سورت: ۱۷ ايت)

او الله تعالی فرمايي: پرته له شکه الله د ذرې په اندازه ظلم نه کوي او که هغه ښېګڼه وي نو دوه برابره کوي يې او له خپل لوري لا ستر اجرهم ورکوي. (د النساء سورت: ٤٠ ايت)

او الله تعالی فرمايي: څوک چې د يوې ذرې په اندازه ښېګڼه وکړي بدله به يې ويني. او څوک چې د يوې ذرې په اندازه بدي وکړي وبه يې ويني. (د الزلزله سورت: ۷– ۸ ايتونه)

او الله تعالی فرمايي: او موږ به د قيامت ورځې ته د انصاف تلې ږدو نو بيا به په هيچا هيڅ ظلم ونه شي که (څه هم يو عمل) د اوري داني په اندازه وي، موږ به يې راوړو او د حساب کولو لپاره موږ بس يو. (الانبياء سورت، ٤۷ ايت)

او له را پاڅېدلو او حساب وروسته به بدله وي، نو چا چې غوره کار کړی وي، د هغه لپاره به تلپاتې داسې نعمتونه وي چې نه به ختمېږي، او چا چې شر او کفر کړی وي د هغه لپاره به عذاب وي، الله تعالی فرمايي: پاچايي به په هغه ورځ يوازې الله لره وي، همغه به يې تر منځ پرېکړه کوي، نو چا چې ايمان راوړی او سم کارونه يې کړي هغوی به له نعمتونو ډکو جنتونو کې وي. او هغه کسان چې کفر يې کړی او زموږ ايتونه يې درواغ ګڼلي نو د هغوی لپاره به سپکوونکی عذاب وي. (د الحج سورت ٥٦– ٥۷ ايتونه)

او موږ پوهېږو چې که د دنيا ژوند وروستی حالت وای، نو ژوند او شتون به له هر اړخه بې ګټې وای، الله تعالی فرمايي: آيا تاسې ګومان کوئ چې موږ هسې چټې پيدا کړي ياست، او تاسو به موږ ته نه راګرځول کېږئ. (المؤمنون سورت: ۱۱٥ آيت)

شپږم: په قضاء او تقدير ايمان لرل او پردې خبره ايمان لرل واجب دي چې الله پر هغه څه پوه دی چې مخکې تېر شوي او څه چې کيږي او څه چې وروسته په دغو کائناتو کې کېدونکي دي، او دا چې الله دا هر څه د آسمانونو او ځمکې له پيدايښت څخه وړاندې ليکلي دي، الله تعالی فرمايلي: له همغه سره د غيبو ټولې چابياني دي چې له هغه پرته بل څوك نه پرې پوهيږي، په وچه او لمده کې چې هرڅه دي ورباندې پوهيږي، داسې کومه پاڼه نه رالويږي چې هغه پرې پوه نه وي او نه به د ځمکې په تيارو کې څه دانه وي (چې الله ته معلومه نه وي)، لامده او وچ ټول په يو روښانه کتاب کې (ليکل شوي) دي. (الانعام سورت، ۵۹ ايت)

او الله پر هرڅه د پوهې له پلوه را چاپېر دی، الله تعالی فرمايلي: الله هغه ذات دی چې اوه اسمانونه او د هغو غوندې ځمکې يې پيداکړې دي، د هغو ترمنځ امر را نازليږي، ترڅو پوه شئ چې پرته له شکه الله پر هر څه ځواکمن دی او دا چې الله د پوهې له پلوه پر هرڅه چاپېر دی. (د الطلاق سورت: ۱۲ ايت)

او دا چې په دغو کائناتو کې هيڅ هم نه واقع کيږي مګر هغه چې الله يې اراده کړې وي، غوښتي يې وي، پيداکړي يې وي او اسباب يې ورته اسانه کړي وي، الله تعالی فرمايلي: هغه ذات چې هغه لره د اسمانونو او ځمکې پاچايي ده، نه يې زوی نيولی، نه هغه لره په پادشاهی کې کوم شريک شته او هرڅه يې پيدا کړي، نو بشپړ درناوی يې وکړه. (د الفرقان سورت: ۲ ايت)

او هغه لره په دغه کې داسې لوی حکمت دی چې خلک پرې نه شي را چاپېرېدلای، الله تعالی فرمايلي: (دغه) ډېر کامل حکمت دی، پس (دوی ته) وېروونکي ګټه نه رسوي. (د القمر سورت: ۵ ايت).

او الله تعالی فرمايلي: او همغه ذات دی چې د پيداينښت پيل کوي او بيا يې (هم) راګرځوي او دا لا ورته اسانه ده او په اسمانونو او ځمکه کې د هغه صفت تر ټولو لوړ دی او همغه حکمت والا برلاسی دی. (د الروم سورت: ۲۷ ايت).

او الله تعالی د ځان صفت په حکمت سره بيان کړ او ځان يې په حکيم سره ونومولو، الله تعالی فرمايلي: الله تعالی ګواهي ورکړې د دې خبرې چې يقينا نشته بل حقدار د بنده ګۍ په حقه سره مګر همدا دی او ملايکو او د علم خاوندانو (هم) چې (الله) پر عدالت ولاړ دی، بل حقدار د بنده ګي نشته په حقه سره مګر همدی دی چې ډير غالب ښه حکمت والا دی (د آل عمران سورت: ۱۸ ايت)

او الله تعالی له عيسی عليه السلام څخه په خبر ورکولو سره فرمايلي په داسې حال کې به هغه د قيامت په ورځ الله ته په خطاب سره وايي: که چېرې ته عذاب ورکړې؛ نو هغوی ستا بندګان دي، او که بخښنه ورته وکړې؛ نو پرته له شکه ته برلاسی حکمت والا يې. (د المائده سورت: ۱۱۸)

او الله تعالی موسی عليه السلام ته وفرمايل کله يې چې اواز ورته وکړ په داسې حال کې چې هغه د طور له غره سره و: اې موسی پرته له شکه زه الله برلاسی حکمت والا يم. (د النمل سورت: ۹ ايت)

او د قرآن عظيم صفت يې په حکمت سره بيان کړ، الله تعالی فرمايلي: الر (دا) يو داسې کتاب دی چې ايتونه يې محکم کړی شوي بيا په تفصيل بيان شوي د يو حکيم او با خبر ذات له لوري. (د هود سورت: ۱ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: دا هغه د حکمت خبرې دي چې ستا د رب له خوار درته وحي کړی شوي دي. او (پام کوه) الله سره کوم بل معبود مه نيسه، کنه بيا به جهنم کې پر او ديکه شوی غورځول کيږې. (د الاسراء سورت: ۳۹ ايت)

انبياء عليهم السلام په هغه څه کې معصوم دي چې د الله له لوري يې رسوي او له هر هغه څه څخه معصوم دي چې له عقل سره په ټکر کې وي او يا يې سالم اخلاق ردوي، او نبيان د الله بندګانو ته د امرونو په رسولو مکلف دي، او نبيان د ربوبيت او الوهيت له ځانګړنو څخه هيڅ ځانګړنه نلري، بلکې هغوی د ټولو انسانانو غوندې انسانان دي چې الله تعالی هغوی ته خپل پيغامونه وحي کوي.

او انبياء عليهم السلام په هغه څه کې معصوم دي چې د الله له لوري يې رسوي، ځکه الله په خپل مخلوق کې له غوره خلکو څخه انتخاب کړي دي، تر څو د هغه پيغامونه ورسوي، الله تعالی فرمايلي: الله له پرېښتو استازي غوره کوي او له خلکو، پرته له شکه الله ښه اورېدونکی ليدونکی دی. (د الحج سورت: ۷۵ ايت) او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه الله آدم، نوح، د ابراهيم کورنۍ او د عمران کورنۍ پر ټولو خلکو غوره کړي دي. (د آل عمران سورت: ۳۳ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: وويل (الله): ای موسی! بېشکه ما تا ته په ټولو خلکو باندې په خپلو پيغامونو او په خپل کلام سره غوره والی درکړی دی، نو ته هغه څه ونيسه چې ما تا ته درکړي دي، او له شکر کوونکو څخه شه. (د الأعراف سورت: ۱۴۴ ايت)

او رسولان عليهم السلام پوهيږي چې پر هغوی څه نازليږي هغه الهي وحي ده او هغوی پرېښتې ويني چې وحي را نازلوي، الله تعالی فرمايلي: هغه پر پټو پوه دی نو په خپلو پټو هيڅوك نه خبروي. پرته له هغه استازي چې هغه يې (د پټو څه پوهې لپاره) غوره کړی وي، نو د هغه مخته او وروسته ساتونکي روانوي. تر څو معلومه کړي چې د هغه پيغامونه يې (سم) رسولي دي او الله د هغوی له هر څه را چاپېر دی او هر شی يې په شمېر شمېرلي ساتلي دي. (د الجن سورت: ۲۶- ۲۸ ايتونه)

او الله هغوی ته د خپلو پيغامونو د رسولو امر کړی، الله تعالی فرمايلي: اې رسوله! څه دي چې درته د رب له لوري درنازل شوي هغه (خلکوته) ورسوه او که داسې دې ونه کړل؛ نو د هغه

پیغام دې سم نه دی رسولی او د خلکو له شره به دې الله ساتي. بېشکه الله کافر قوم ته لارښوونه نه کوي. (د المائده سورت: ٦٧ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: (دا ټول) رسولان زېري ورکوونکي او ويروونکي (لېږل شوي وو) ترڅو له رسولانو وروسته خلکوته د الله په وړاندې کوم دلیل پاتې نه شي، او الله برلاسی حکمت والا دی. (د النساء سورت: ١٦٥ ایت)

او رسولان علیهم الصلاة والسلام ترټولو زیات له الله څخه وېرېږي او له هغه ډارېږي، نو د هغه په پیغامونو کې نه څه زیاتوي او نه ترې څه کموي، الله تعالی فرمايلي: او که چېرې هغه له ځانه موږ پسې څه خبرې جوړې کړې وای. هرومرو به مو هغه په ښي لاس رانیولی و، بیا به مو د هغه د زړه رګ ترې غوڅ کړی وای. نو بیا به له تاسې هیڅوك له دې کاره زموږ ايساروونکي نه و. (د الحاقه سورت: ٤٤- ٤٧ ایتونه) ابن کثیر رحمه الله وېلي: الله تعالی وايي: (که هغه پر موږ له ځانه خبرې جوړې کړې وای) معنا دا چې که محمد صلی الله علیه وسلم دا کار کړی وای، که چېرې داسې وای لکه هغوی چې ګومان کوي چې هغه پر موږ درواغ تړونکی دی؛ نو په پیغام کې یې څه زیاتوالی او یا له هغه کموالی راوړی وای، او یا یې له ځانه یوڅه ویلي وای چې موږ ته یې نسبت کړی و، -خو داسې نه ده-، او موږ به هم هغه ته په سزا ورکولو کې بیړه کړې وای، ځکه خو یې وویل: (هرومرو به مو هغه په ښي لاس رانیولی وای) ویل کیږي: معنا دا چې له هغه به مو په ښي لاس غچ اخیستی وای، ځکه هغه (ښی لاس) په را نیولو کې ډېر سخت وي، او چا ویلي: هغه به مو هرومرو له ښي لاس رانیولی وای. او الله تعالی فرمايلي: او کله چې الله وویل: اې عیسی د مریمې زویه! ایا تا خلکوته ویلي و چې له الله پرته ما او زما مور معبودان ونیسئ؟ (عیسی) ووېل: تا لره پاکي ده! زما خو دا کار نه و چې داسې څه مې ویلي وای کوم چې ماته حق نه و که ما څه ویلي وای نو ته هرومرو وربانديې پوه يې، ته په هغه څه ښه پوهېږې چې زما په زړه کې دي او زه په هغه نه پوهېږم چې ستا په نفس کې دي، بېشکه همدا ته پر پټو ښه پوه يې، بل څه مې نه دي ورته ويلي پرته له هغه چې تایې

را ته امرکړی و، دا چې يوازې د الله چې زما او ستاسو پالونکی دی بنده ګي وکړئ. او زه تر هغه پرې څارونکی وم چې په هغوی کې وم خو کله دې چې در واخيستم نو ته په خپله ورباندې څارونکی وې او همدا ته په هر څه څارونکی يې. (د المائده سورت: ١١٦- ١١٧ ايتونه)

او د الله پر خپلو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة والسلام له پېرزوينې څخه دا ده چې الله هغوی د خپل پيغام په رسولو کې ټينګوي، الله تعالی فرمايلي: هغه وويل: پرته له شکه زه پر الله شاهدي ورکوم او تاسو شاهدي ورکړئ، پرته له شکه زه له هغه څه بېزار يم چې تاسو يې ورسره شريکوئ، له هغه پرته تاسو ټول زما پر خلاف چل وکړئ بيا وخت مه راکوئ. پرته له شکه ما پر الله توکل کړی چې زما او ستاسو رب دی، هيڅ داسې خوځېدونکی نشته چې هغه يې د تندي د وېښتانو رانيوونکی نه وي، بېشکه زما پالونکی پر سمه لار دی. (د هود سورت: ٥٤- ٥٦ ايتونه)

او الله تعالی فرمايلي: او نېږدې و چې هغوی دې په فتنه کې واچوي، له هغې وحيې دې واړوي چې موږ درلېږلې، تر څو په موږ پورې بل څه وتړې او بيا به يې نو هرومرو په دوستۍ نيولی وې. او که ته مو ټينګ کړی نه وای نو نېږدې و چې د هغوی لور ته لږ ورکوږ شوی وای. بيا به مو هرومرو په ژوند کې هم دوه برابره عذاب درڅکلی و او په مړينه (آخرت) کې هم دوه برابره، بيا به دې زموږ پر خلاف کوم مرستندوی نه و موندلی. (د الإسراء سورت: ٧٣- ٧٥ ايتونه)

دغه او له دغو ځکېنې ايتونه پردې شاهد او دليل دي چې قرآن د کائناتو د پالونکي له لوري نازل کړل شوی دی، ځکه که چېرې هغه د رسول محمد صلى الله عليه وسلم له لوري وای؛ نو پر داسې خبرو به مشتمل نه و چې هغه ته متوجه دي.

او الله پاک خپل رسولان له خلکو ساتي، الله تعالى فرمايلي: اې رسوله! څه دې چې د پالونکي له لوري درنازل شوي هغه (خلکوته) ورسوه او که داسې دې ونه کړل؛ نو د هغه پيغام دې سم نه دی رسولی. او د خلکو له شره به دې الله ساتي. بېشکه الله کافر قوم ته لارښوونه نه کوي. (د المائده سورت: ٦٧ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: او د نوح خبر پرې ولوله! کله يې چې خپل قوم ته وويل: اې زما قومه! که په تاسو کې زما اوسېدل او د الله په آيتونو نصيحت درته کول، پر تاسو درانه شوي وي نو ما پر الله بروسه کړې، او تاسو هم خپل کار او شريکان راغونډ کړئ، بيا دې خپل دغه کار له تاسو پټ نه وي بيا چې هر څنګه ضرر وي، ماته يې را ورسوئ او (هيڅ) مهلت مه راکوئ.

(د يونس سورت: ٧١ ايت).

او الله تعالى د موسى عليه السلام له وينا څخه په خبر ورکولو فرمايلي: هغوی دواړو وويل: اې زموږ پالونکيه! موږ وېرېږو چې هغه به پر موږ بيره وکړي (په سزا کې) يا به نور هم سرکښه شي، ويې فرمايل: مه وېرېږئ، زه درسره يم، اورم او وينم. (د طه سورت: ٤٥- ٤٦ ايتونه)

نو الله تعالى دا خبره بيان کړه چې هغه د خپلو رسولانو عليهم السلام د هغوی له دښمنانو څخه ساتونکی دی، چې هغوی ته کوم زيان نه شي رسولای، او الله خبر ورکړ چې هغه د خپلې وحې ساتنه کوي چې نه څه پکې زياتېدلای شي او نه څه ترې کمېدلای شي. الله تعالى فرمايلي: پرته له شکه موږ ذکر (قرآن) نازل کړی او موږ يې هرومرو ساتونکي يو. (د الحجر سورت: ٩ ايت)

او نبيان عليهم السلام له هر هغه څه څخه معصوم او خوندي دي چې له عقل او اخلاقو سره ټکر وي، الله تعالى د خپل نبي محمد صلى الله عليه وسلم د پاکۍ په بيانولو سره فرمايلي: او پرته له شکه ته پر لويو اخلاقو يې. (د القلم سورت: ٤ ايت)

او د هغه په اړه همدارنګه وايي: او ستاسو ملګری لېونی نه دی. (د التکوير سورت: ٢٢ ايت)

او دا ځکه چې تر څو هغوی په سمه توګه پیغام ورسولای شي، او نبیان علیهم السلام د الله بندګانو ته د هغه د امرونو په رسولو مکلف دي، هغوی لره د ربوبیت او الوهیت له ځانګړنو هیڅ هم ثابت نه دي، بلکې هغوی د ټولو انسانانو غوندې انسانان دي، الله هغوی ته خپل پیغامونه وحي کوي، الله تعالی فرمايلي: **رسولانو يې ورته وويل: موږ ستاسو غوندې له بشر پرته بل څه نه یو، خو الله چې له خپلو بندګانو هر چاته وغواړي احسان پرې کوي او دا مو هم په واك کې نشته چې د الله له حکم پرته کوم سند درته راوړو او پر همغه الله دې مؤمنان بروسه وکړي.**

(د إبراهیم سورت: ١١ ايت)

او الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته په امر کولو سره وفرمايل چې خپل قوم ته ووايي: **ورته ووايه: پرته له شکه زه خو یوازې ستاسو غوندې یو انسان یم، ماته وحي شوې چې بیشکه ستاسو معبود همغه یو الله دی، نو هر څوك چې له خپل پالونکي سره د ملاقات هیله لري هغه دې سم کارونه وکړي او د خپل پالونکي په عبادت کې دې بل هیڅوك نه شریکوي.** (د الکهف سورت: ١١٠ آيت)

او اسلام يوازې د الله عبادت ته د لويو عبادتونو په اصولو سره بلنه کوي

چې هغه: داسې لمونځ دی چې ولاړه، رکوع، سجده، د الله یاد، د هغه ستاينه او دعاء ده چې يو ځوک يې هره ورځ پنځه ځلې کوي، چې په هغو کې ټول توپيرونه له منځه ځي، شتمن، بې وزله، مشر او کشر د لمانځه په يو صف (کتار) کې وي، زکات: چې د مال لږه برخه ده کومه چې له شرطونو او هغو اندازو سره چې الله د شتمنو په مالونو کې واجبه کړې چې په کال کې يوځل بې وزلو او نورو خلکو ته ورکول کيږي، روژه چې هغه: له ماتوونکو شيانو څخه د رمضان مياشتې په ورځ کې بنديدل دي، چې په نفس کې اراده او صبر زياتوي، حج چې هغه: په ټول عمر کې يوځل په مکه مکرمه کې د بيت الله قصد کول دي پر هغه چا چې وس او توان يې لري او په دغه حج کې ټول د خپل پيداکوونکي لوري ته په متوجه کېدلو سره برابريږي او توپيرونه او نسبتونه له منځه پکې ځي.

اسلام د الله عبادت ته په لويو عبادتونو او نورو عبادتونو سره بلنه کوي او دغه لوی عبادتونه الله پر ټولو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة السلام واجب کړي دي او ترټولو عبادتونو لوی يې دادي:

لومړی: لمونځ دی چې الله پر مسلمانانو فرض کړی لکه څنګه يې چې پر ټولو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة والسلام فرض کړی و، او الله خپل دوست نبي ابراهيم عليه السلام ته امر وکړ چې د هغه کور د طواف کوونکو، لمونځ کوونکو، رکوع کوونکو او سجده کوونکو لپاره پاک کړي، الله تعالی فرمايلي: **او کله چې مو دا کور (کعبه) خلکوته د ثواب او امن ځای وګرځولو (نو تاسو) د ابراهيم د درېدلو ځای د لمانځه لپاره ونيسئ، او ابراهيم او اسماعيل ته مو دا حکم کړی و چې زما کور طواف کوونکو، اعتکاف کوونکو او رکوع کوونکو سجده کوونکو لپاره پاك کړئ.** (د البقره سورت: ۱۲۵ ايت)

او الله پر موسی په لومړي اواز کې چې موسی عليه السلام ته يې وکړ (لمونځ) واجب کړ، الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه زه ستا پالونکی يم؛ نو څپلی دې وباسه، پرته له شکه ته د طوی په**

سپېڅلي ناو (دره) کې يې. او ته مې غوره کړى يې نو چې څه درته وحې کيږي هغو ته غوږ کېږده. پرته له شکه زه الله يم له ما پرته بل الله نشته؛ نو عبادت مې کوه او زما د ياد لپاره بشپړ لمونځ کوه. (د طه سورت: ۱۲- ۱٤ ايتونه)

او مسيح عيسى عليه السلام دا خبر ورکړ چې الله هغه ته د لمانځه او زکات امر کړى دى؛ نو ويې ويل لکه څنګه الله تعالى خبر ورکړى. او زه يې مبارک ګرځولى يم هر چېرته چې يم او د لمانځه او زکات ټينګار يې راباندې کړى تر څو چې ژوندى يم. (د مريم سورت: ۳۱ ايت)

او په اسلام کې لمونځ: ولاړې، رکوع، سجدې، د الله ياد، د هغه ستاينې او دعاء ته ويل کيږي چې هر څوک يې په ورځ کې پنځه ځلې کوي، الله تعالى فرمايلي: د ټولو لمونځونو او هغه منځني لمونځ ښه ساتنه کوئ او الله ته غاړه ايښودونکي درېږئ. (د البقره سورت: ۲۳۸ ايت)

او الله تعالى فرمايلي دي: لمونځ کوه د لمر له زواله د شپې تر تيارې پورې او د سهار قرائت هم کوه، بېشکه د سهار د قرائت شاهدي ورکول کيږي. (د الإسراء سورت: ۷۸ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: **هر چې رکوع ده په هغې کې د الله رب العزت لويي بيانوئ، په سجده کې په دعاء کې ښه کوښښ کوئ او دا ډېره وړ ده چې هغه دعا مو قبلوه کړل شي.** صحيح مسلم روايت کړى.

دويم: زکات دى چې الله پر مسلمانانو فرض کړى لکه پر پخوانيو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة والسلام يې چې فرض کړى و، او زکات د مال داسې لږه برخه ده چې شرطونه او اندازې يې الله ټاکلې دي د شتمنو په مال کې واجب دى، بې وزلو او نورو خلکو ته په کال کې يوځل ورکول کيږي. الله تعالى فرمايلي: د هغوى له مالونو صدقه واخله چې په دې سره يې پاك او اصلاح کړې او هغوى ته د رحمت دعا وکړه، بېشکه ستا دعا د هغوى لپاره ډاډګېرنه ده او الله پوه اورېدونکى دى. (د التوبه سورت: ۱۰۳ ايت)

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم معاذ رضي الله عنه یمن ته ولېږلو ورته یې وویل: **پرته له شکه ته د اهل کتابو یو قوم ته ورتلونکی یې؛ نو هغوی ته بلنه ورکړه تر څو دا شاهدي ورکړي چې له الله پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته او زه د الله رسول یم، که چیرته یې په دغه خبره کې ستا پیروي وکړه، بیا یې خبر کړه چې الله پر هغوی په یوه شپه او ورځ کې پنځه لمنځونه فرض کړي دي، که یې په دغه خبره کې هم ستا پیروي وکړه، بیا یې خبر کړه چې الله عزوجل پر هغوی د هغوی په مالونو کې صدقه فرض کړې ده چې له شتمنو به یې اخېستل کیږي او بې وزلو ته به یې ورکول کیږي، که یې په دې کې هم ستا پیروي وکړه؛ نو بیا یې د غوره مالونو له اخېستلو ډډه کوه او د مظلوم له ښېرا څخه وېرېږه، ځکه د هغه د ښېرا او الله تر منځ پرده نشته.** ترمذي روایت کړی، د حدیث شمېره ده ٦٢٥.

درېیم: روژه چې الله تعالی پر مسلمانانو فرض کړې لکه څنګه یې چې پر پخوانیو نبیانو او رسولانو علیهم الصلاة والسلام فرض کړې وه، الله تعالی فرمايلي: **اې هغو کسانو چې ایمان مو راوړی! پرتاسو روژه فرض کړل شوې لکه څنګه چې پر هغو خلکو فرض کړل شوې وه چې له تاسو مخکې وو، تر څو تاسو ځانونه وساتئ.** (د البقره سورت: ۱۸۳ ایت)

او هغه: د رمضان میاشتې په ورځ کې له روژه ماتوونکو شیانو څخه ځان ساتل دي او روژه په نفس کې اراده او صبر روزي. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **الله عزوجل فرمايي: روژه زما لپاره ده او زه به یې بدله ورکوم، زما لپاره خپل خوراک، څښاک او شهوت پرېږدي، روژه ډال دی، د روژه نیوونکي لپاره دوې خوشحالۍ دي: یوه خوشحالي کله چې روژه ماتوي او بله خوشحالي کله چې له خپل رب سره مخامخ کیږي.** د صحیح بخاري روایت کړی، حدیث شمېره ۷٤۹۲

څلورم: حج دی چې الله پر مسلمانانو فرض کړی دی لکه څنګه یې چې پر مخکېنیو نبیانو او رسولانو علیهم الصلاة والسلام فرض کړی و، او خپل دوست نبي ابراهیم علیه السلام ته یې امر وکړ چې د حج په اړه اواز وکړي، الله تعالی فرمايلي: **او په خلکو کې د حج اعلان وکړه**

چې له هرې لرې لارې څخه پلي او په هر (ډول) ډنګر اوښ سپاره درته راشي. (د الحج سورت: ۲۷ ایت)

او الله هغه ته امر وکړ چې دغه پخوانی کور د حاجیانو لپاره ښه پاک کړي، نو الله تعالی فرمايلي: **او کله چې موږ ابراهیم ته د بیت الله ځای وټاکلو چې له ماسره هیڅ شی مه شریکوه او زما کور د طواف کوونکو، قیام کوونکو، رکوع او سجده کوونکو لپاره پاك کړه.** (د الحج سورت: ۲٦ ایت)

او حج په مکه مکرمه کې د معلومو اعمالو لپاره په ټول عمر کې یوځل پر وس او توان لرونکي شخص د بیت الله قصد کول دي، الله تعالی فرمايلي: **او د الله لپاره پر خلکو د بیت الله حج کول دي څوک یې چې د لارې توان ولري، او څوک چې کفر وکړي؛ نو الله له ټولو مخلوقاتو څخه بې پروا دی.** (د آل عمران سورت: ۹۷ ایت)

او په حج کې حاجیان مسلمانان په یوځای کې را غونډیږي د خپل پیداکوونکي په عبادت کې اخلاص کوونکي وي، او ټول حاجیان په داسې طریقه د حج مناسک ادا کوي چې د ټولنيې، فرهنګ او اقتصادي وضعیت توپیرونه پکې له منځه ځي.

او د اسلامي عباداتو تر ټولو لويه ځانګړنه داده چې طريقه، وختونه او شرطونه يې الله تعالى ټاکلي دي او رسول صلى الله عليه وسلم رسولي، او تر نن ورځې پورې هيڅ انسان د زياتوالي او کموالي لاسوهنه پکې نه ده کړې، او ټولو نبيانو عليهم السلام دغو لويو عبادتونو ته بلنه کوله.

او د اسلامي عباداتو تر ټولو لويه ځانګړنه داده چې طريقه، وختونه او شرطونه يې الله تعالى ټاکلي دي او رسول صلى الله عليه وسلم رسولي، او تر نن ورځې هيڅ انسان د زياتوالي او کموالي لاسوهنه پکې نه ده کړې، او ټولو نبيانو عليهم السلام دغو لويو عبادتونو ته بلنه کوله.

الله تعالى فرمايلي: نن مو ستاسو لپاره ستاسو دين پوره کړ او پر تاسو مو خپله پېرزوينه بشپړه کړه او ستاسو لپاره مو اسلام د دين په توګه خوښ کړی دی.

(د المائده سورت: ٣ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: هغه څه ټينګ ونيسه چې وحي يې درته کيږي، پرته له شکه ته پر نېغه لار يې.

(د الزخرف سورت: ٤٣ ايت)

او الله تعالى د لمانځه په اړه ويلي: نو کله چې لمونځ ختم کړئ، بيا په ولاړه، ناسته او په ملاسته الله يادوئ، او کله چې ډاډه شوئ؛ نو بيا بشپړ لمونځ کوئ، پرته له شکه لمونځ په ټاکلو وختونو کې پر مؤمنانو فرض دی.

(د النساء سورت: ١٠٣ ايت)

او الله تعالى د زکات ورکولو په اړه ويلي: پرته له شکه خيراتونه خو يوازې د فقيرانو، بې وزلو، په هغو (کې) د کارکوونکو، هغوی چې په زړونو کې يې الفت اچولی شي، مرييانو ازادولو، پور وړو، د الله په لار کې او مسافرو لپاره دي دا د الله له لوري يوه فريضه ده او الله ډېر پوه حکمت والا دی. (د التوبه سورت: ٦٠ ايت)

او الله تعالی د روژې په اړه وېلي: د رمضان میاشت خو همغه ده چې قرآن پکښې نازل شوی د خلکو لپاره لار ښود، د هدایت څرګندې نښې او د حق او باطل بېلوونکی (کتاب) نو له تاسو چې څوك دا میاشت بیاموي، هغه دې روژه ونیسي، او څوك چې ناروغ یا په سفر وي نو پر هغه له نورو ورځو څخه شمېر پوره کول دي. الله خو تاسو ته اسانی غواړي، سختي خو درته نه غواړي. دا د دې لپاره چې تاسو همغه شمېر پوره کړئ (په قضا راوړلو سره) او الله په لويی يادکړئ چې لارښوونه يې درته کړې او کېدای شي شکر وباسئ. (د البقره سورت: ۱۸۵ ایت)

او الله تعالی د حج په اړه وېلي: د حج څو معلومې میاشتې دي، نو چا چې په هغو کې حج (پر ځان) فرض کړ نو بیا په حج کې نه کوروالی شته، نه ګناهونه او نه جنګ جګړه، او کومه ښېګڼه چې کوئ الله وربانديې پوهېږي او توښه در سره واخلئ او بېشکه غوره توښه ځان ساتل (له سواله) دي او له ما څخه ووېرېږئ اې د عقل څښتنانو! (د البقره سورت: ۱۹۷ ایت)

او ټولو نبیانو علیهم السلام دغو ټولو لویو عبادتونو ته بلنه کوله.

د اسلام رسول محمد چې د عبدالله زوی، د اسماعیل بن ابراهیم علیهم السلام له اولادې څخه دی په مکه کې په ۵۷۱ م کې زېږدېلی او هملته نبوت ورکړل شوی.

مدینې ته یې هجرت کړی او له قوم سره یې د بوت لمانځنې په کړنو کې ګډون نه دی کړی خو په لویو کارونو کې یې ورسره ګډون کولو او له پیغمبرۍ مخکې یې هم غوره اخلاق لرل او د هغه رب یې په لویو اخلاقو ستاینه کړې ده چې فرمایلي یې دي. **او پرته له شکه ته پر لویو اخلاقو یې.** (د القلم سورت: ٤ ایت)

چې قوم یې امین ورته ویلو، کله چې څلوېښت کلن شو نبوت ورکړل شو او الله په لویونښانو (معجزو) د هغه تایید وکړ، چې تر ټولو لویه معجزه یې قرآن کریم دی، او هغه د ټولو نبیانو له معجزو لویه او تر نن پورې پاتې معجزه ده، کله چې الله د هغه دین بشپړ کړ او رسول صلی الله علیه وسلم په پوره توګه ورسولو، نو نبي صلی الله علیه وسلم د درې شپېتو کلونو په عمر کې وفات شو او په مدینه کې خاورو ته وسپارل شو، رسول محمد صلی الله علیه وسلم د نبیانو او رسولانو ختمونکی دی، الله له لارښوونې او حق دین سره لیږلی دی، ترڅو خلک د ناپوهۍ، کفر او بوت لمانځنې له تیارو د توحید او پوهې رڼا ته را وباسي او الله د هغه لپاره دا شاهدي ورکړه چې هغه د الله په امر را لیږل شوی بلونکی دی.

او کله چې څلوېښت کلن شو نبوت ورکړل شو او الله په لویونښانو (معجزو) د هغه تایید وکړ، چې تر ټولو لویه یې قرآن کریم دی. د هغه رسول صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **له نبیانو هیڅ نبي نشته مګر دا چې هغه څه ورکړل شوي دي چې د هغو په اندازه خلکو ایمان پرې راوړی، خو ماته داسې وحي راکړل شوې ده چې الله یې راته وحي کوي؛ نو زه هیله لرم چې د قیامت په ورځ تر ټولو زما پیروان زیات وي.** صحیح بخاري.

او قرآن عظیم د الله له لورې خپل رسول صلی الله علیه وسلم ته وحي ده، الله د هغه په اړه فرمایلي: **دغه کتاب چې هیڅ شک پکې نشته د ځان ساتونکو لپاره لارښوونه ده.** (د البقره سورت: ۲ ایت)

او الله تعالی په دې اړه فرمايلي: **ايا په قران کې فکر نه کوئ، که چېرې له الله پرته د بل چا له لورې وای؛ نو هغوی به زيات اختلاف پکې موندلی وای.** (د النساء سورت: ۸۲ ايت)

او الله پېريان او انسانان وننګول چې د هغه غوندې څه دې راوړي، الله تعالى فرمايلي: **ووايه: که انسانان او پېريان سره يوځای شي چې د دغه قرآن غوندې څه راوړي، د هغه غوندې به را نشي وړی، که څه هم ځينې د ځينو ملاتړ شي.** (د الإسراء سورت: ۸۸ ايت)

او الله هغوی وننګول چې د هغو غوندې لس سورتونه دې راوړي، الله تعالى وفرمايل: **که هغوی وايي چې دا يې له ځانه پسې تړلي دي؛ نو د هغو غوندې لس له ځانه جوړ کړل شوي سورتونه دې راوړي او له الله پرته څوک مو چې په وس وي راويې بولئ که تاسي رېښتيني ياست.** (د هود سورت: ۱۳ ايت)

بلکې الله د هغه غوندې د يو سورت په راوړلو سره وننګول، الله تعالى وفرمايل: **او که تاسو له هغه څه څخه په شک کې واست چې موږ پر خپل بنده نازل کړي دي؛ نو د هغه غوندې يو سورت راوړئ او له الله پرته شاهدان مو راوبولئ که رېښتيني ياست.** (د البقره سورت: ۲۳ ايت)

او قرآن عظيم د نبيانو له معجزو څخه يوازېنۍ هغه معجزه ده چې تر ننه پورې پاتې ده، کله چې الله د رسول الله صلى الله عليه وسلم لپاره دين بشپړ کړ او هغه په پوره طريقې سره ورسوو؛ نو هغه د درې شپېته کلونو په عمر کې وفات شو او مدينه منوره کې دفن کړل شو.

او د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم د نبيانو او رسولانو د لړۍ پای ته رسوونکی دی لکه الله تعالى چې وېلي: **محمد ستاسو له نارينه وو څخه د چا پلار نه دی، بلکې د الله استازی**

او د نبيانو ختموونکی(د لړۍ پای ته رسوونکی) دی، او الله پر هر څه ښه پوه دی. (د الأحزاب سورت: ٤٠ ايت)

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: **پرته له شکه زما او له ما مخکې د نبيانو مثال داسې دی لکه يو سړی چې کور جوړ کړي؛ نو ښکلی او ښايسته يې کړي مګر په يو کونج کې د يوې خښتې ځای پاتې وي، خلک پرې را تاوېږي او ډېر يې خوښوي او وايي: ولې دغه خښته نه ده اېښودل شوې؟ وېې ويل: زه هغه خښته يم او زه د نبيانو ختموونکی(د لړۍ پای ته رسوونکی) يم.** صحيح بخاري.

او په انجيل کې مسيح عليه السلام د رسول محمد صلی الله عليه وسلم په اړه د زيري ورکوونکي په توګه فرمايلي دي.

هغه ډبره چې معمارانو رد کړه هغه د کونج سر وګرځېده ايا په کتابونو کې مو نه دي لوستي: هغوی ته يسوع د خپل پالونکي له لوري وويل: دغه زموږ په سترګو کې حيرانوونکي وه. او د نن ورځې د موجود تورات په سفر کې موسی عليه السلام ته د الله وينا راغلې: هغوی ته يې د ورونو له منځه ستا غوندې يو نبي دروم او خپل کلام د هغه په خوله کې اچوم؛ نو پر ټولو هغه څه به خبرې ورسره کوي چې زه يې سپارښتنه ورته کوم.

او الله خپل رسول محمد صلی الله عليه وسلم له لارښووني او حق دين سره ولېږلو او الله د هغه لپاره دا ګواهي ورکړه چې هغه پر حقه دی او دا چې هغه يې په خپل امر خپل لوري ته د بلونکي په توګه ولېږلو، الله تعالی فرمايلي: **خو الله ګواهي ورکوي چې څه يې درته نازل کړي، هغه يې په خپله پوهه نازل کړي او پرښتې هم په دې ګواهي ورکوي (که څه هم) د الله ګواهي بيخي بس ده.** (د النساء سورت: ١٦٦ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: **(الله) همغه دى چې خپل رسول يې له لارښووني او رېښتيني دين سره لېږلى تر څو پر ټولو دينونو يې برلاسى کړي او الله د شاهد په توګه بس دى.** (د الفتح سورت: ۲۸ ايت)

الله خپل رسول له لارښووني سره ولېږى تر څو خلک د بت لمانځني، کفر او ناپوهۍ له تيارو د توحيد او ايمان رڼا ته را وباسي، الله تعالى فرمايلي: **چې پر هغه سره الله هغه چاته چې د هغه په رضا پسى ځي، د سلامتۍ لارې ښايي او په خپل حکم سره يې له تيارو رڼا ته را باسي او سمې لارې ته يې لارښوونه کوي.**

(د المائده سورت: ۱٦ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: **الر – دا (قرآن) يو کتاب دى چې تاته مو نازل کړى تر څو خلك د هغوى د پالونكي په اراده له تيارو څخه رڼا ته راوباسې، د ستايل شوي برلاسي الله لارې ته.** (إبراهيم: ۱ ايت)

او د اسلام هغه شریعت چې د الله رسول محمد صلی الله علیه وسلم راوړی، هغه د الهي پیغامونو او رباني شریعتونو ختموونکی دی

او د بشپړتیا شریعت دی او په هغو کې د خلکو د دین او دنیا سمون دی او هغه په لوړه درجه د خلکو د دینونو، وینو، مالونو، عقلونو او اولادونو ساتنه کوي، او هغه د ټولو مخکېنیو شریعتونو نسخه کوونکی دی، لکه څنګه چې مخکېني شریعتونه ځیني پر ځینو نورو نسخه شول.

او الله پر دغه پیغام سره دین بشپړ کړ او پر خلکو د الله د رسول محمد صلی الله علیه وسلم په لېږلو سره پېرزوینه بشپړه شوه، الله تعالی فرمايلي: **نن مو ستاسو لپاره ستاسو دین پوره کړ او پر تاسو مو خپله پېرزوینه بشپړه کړه او ستاسو لپاره مو اسلام د دین په توګه خوښ کړی دی.** (د المائده سورت: ۳ ایت)

او د اسلام شریعت د بشپړتیا شریعت دی، په هغو کې د خلکو د دین او دنیا سمون دی، ځکه هغه ټول هغه څه را نغښتي دي چې په مخکنیو شریعتونو کې وو او هغه یې بشپړ او تام کړل.

الله تعالی فرمايي: **پرته له شکه دغه قرآن هغې لارې ته ښوونه کوي چې هغه سمه سیده ده او هغو مؤمنانو ته چې سم کارونه کوي دا زېری ورکوي چې په رېښتیا د هغوی لپاره لویه بدله ده.** (د الإسراء سورت: ۹ ایت)

او د اسلام شریعت هغه ستونزمن حکمونه چې په پخوانیو امتونو کې وو له خلکو لیرې کړل.

الله تعالی فرمايلي: **هغه کسان چې د همدغه نالوستي رسول او نبي پیروي کوي د کوم چې هغوی په تورات او انجیل کې یې (نوم) لیکلی مومي، (هغه) چې د ښېګڼې امر ورته کوي، له بدۍ یې ایساروي، پاکیزه شیان ورته حلالوي، ناپاکه ورباندې حراموي او درانه پیټي یې ترې ایسته کوي او هغه بندیزونه چې پر هغوی وو (له منځه وړي). نو چا چې ایمان پرې راوړ،**

ملاتړ او مرسته يې وکړه او په هغې رڼايي پسې روان شول چې له هغه سره نازله شوې، همدوی بريالي دي. (د الأعراف سورت: ۱۵۷ ايت)

او د اسلام شريعت د ټولو مخکېنيو شريعتونو لپاره ناسخ دی، الله تعالی فرمايلي: او تاته مو دا کتاب په حقه نازل کړی چې دا کتاب د هغه څه تصديقوونکی دی کوم چې ترې وړاندې و او پر هغه څارونکی (يا شاهد) دی، نو د هغوی تر منځ په هغه څه پرېکړه کوه چې الله رانازل کړي او کوم حق چې درته راغلی له هغه څخه په مخ اړولو سره د هغوی په هوسونو پسې مه ځه له تاسې څخه هر يوه ته مو يو شريعت او تګلاره ټاکلې ده او که الله غوښتي وای نو تاسو ټول به يې يو امت ګرځولي وای خو د دې لپاره (يې داسې وکړل) چې په هغه څه کې مو وازمويي چې درکړي يې دي، نو په ښېګڼو کې يو له بله وړاندې شئ، د الله لورته ستاسو ټولو ستنېدل دي بيا به مو پر هغه څه خبر کړي چې اختلاف مو پکې کولو.

(د المائده سورت: ٤٨ ايت)

نو قرآن کريم چې شريعت پکې رانغښتی دی، د مخکېنيو الهي کتابونو لپاره تصديقوونکی، پر هغو پرېکړه کوونکی او د هغو لپاره ناسخ دی.

او الله تعالی له هغه اسلام پرته چې رسول محمد صلی الله علیه وسلم ورسره راغلی بل هیڅ دین نه مني؛ نو څوک چې له اسلام پرته بل دین ته غاړه ږدي هیڅکله به یې ترې قبول نه کړي.

د محمد صلی الله علیه وسلم له راتګ وروسته الله له هغه اسلام پرته چې محمد صلی الله علیه وسلم پرې راتګ کړی بل هیڅ دین نه مني؛ نو څوک چې له اسلام پرته د بل دین پیروي وکړي هیڅکله به یې ترې ونه مني. الله تعالی فرمايلي: او څوك چې له اسلام پرته بل دين لټوي نو هيڅكله به ترې قبول نه شي او هغه به په آخرت كې له تاوانيانو وي. (د آل عمران سورت: ۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: پرته له شكه الله ته منلى دين اسلام دى او د اهل كتابو مخالفت خو د خپل منځي ضد له امله يوازې له هغه وروسته و چې پوهه ورته راغله او څوك چې د الله په ايتونو كفر كوي؛ نو بيشكه الله ډېرژر حساب والا دى. (د آل عمران سورت: ۱۹ ایت)

او دغه اسلام همغه د الله د دوست ابراهیم علیه السلام ملت دی. الله تعالی فرمايلي: او څوک دی چې د ابراهيم له ملته مخ اړوي، مګر هغه كس چې خپل ځان ئې جاهل او احمق كړى وي، او يقينا مونږ هغه په دنيا كې غوره كړى دى او بېشكه په اخرت كې خامخا له صالحانو څخه دى. (د البقره سورت: ۱۳۰ ایت).

او الله تعالی فرمايلي: او له هغه چا ښه په دين كې څوك غوره دى چې الله ته يې ځان تسليم كړى، حال دا چې ښېګڼې والا او د حق پلوي ابراهيم په دين پسې روان وي او الله خو ابراهيم خپل دوست نيولى.

(د النساء سورت: ۱۲۵ ایت)

او الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته امر وکړ چې ووايي: ووايه: په رېښتيا زما پالونكي د سمې لارې ښوونه راته كړې ده، چې يو مخ نېغ دين دى، د ابراهيم ملت چې حق پلوى و، او له مشركانو څخه نه و. (د الأنعام سورت: ۱٦۱ ایت)

قرآن کريم هغه کتاب دی چې الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته وحي کړی، او هغه د مخلوقاتو د پالونکي کلام دی

چې الله انسانان او پېریان پرې ننګولي تر څو د هغو غونډې یو سورت راوړي، او دغه ننګونه تر نن ورځې روانه ده او قران کریم د زیات شمېر مهمو پوښتنو ځواب وویلو چې په میلیونونو خلک یې حیران کړل، او قرآن عظیم تر نن ورځې په هغه عربي ژبه خوندي دی چې پرې نازل شوی و، یو حرف هم نه دی ترې کم شوی او هغه چاپ شوی خپور شوی دی، او دا لوی عاجزوونکی کتاب دی او په دې ارزي چې ولوستل شي او معناوې یې وژباړل شي، لکه څنګه چې د رسول محمد صلی الله علیه وسلم سنت د باوري راویانو له لړۍ سره سم را نقل شوي خوندي دي او په همغه عربي ژبه کې چاپ شوي چې رسول صلی الله علیه وسلم پرې خبرې کولې او زیات شمېر ژبو ته ژباړل شوي دي، قرآن کریم او د رسول صلی الله علیه وسلم سنت دواړه د اسلام د حکمونو او تشریعاتو لپاره یوازېنۍ سرچینې دي؛ نو اسلام د هغو خلکو له کړنو څخه نه اخیستل کیږي چې یوازې اسلام ته منسوب دي، بلکې له الهي وحي قرآن عظیم او نبوي سنتو څخه اخیستل کیږي.

قرآن کریم هغه کتاب دی چې عربي رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته یې په عربي ژبه وحې کړی دی او د مخلوقاتو د پالونکي کلام دی، الله تعالی فرمايلي: **او پرته له شکه هغه د رب العالمین له لوري نازل کړل شوی دی. دا جبریل امین راکوز کړی. ستا پر زړه، تر څو له وېروونکو شې. په څرګنده عربي ژبه.**

د الشعراء سورت: ۱۹۲– ۱۹۵ ایت پورې

او الله تعالی فرمايلي: **او پرته له شکه خامخا تا ته د ډېر حکمت والا، ښه علم والا له طرفه قرآن ښوولی او (عطا کولی) شي.** (د النمل سورت: ٦ ایت)

او دغه قران د الله له لوري نازل کړل شوی دی او له هغه د مخکېنيو الهي کتابونو تصدیقوونکی دی. الله تعالی فرمايلي: **او دا قرآن خو داسې نه دی چې له الله پرته په درواغو جوړ کړل شوی وي، خو د هغه څه تصدیق دی چې ترې مخکې وو، او د الکتاب تفصیل دی. په دې کې څه شك نشته چې دا د مخلوقاتو د پالونکي له لوري دی.** (د یونس سورت: ۳۷ ایت)

او قرآن عظیم په ډېری هغو مسائلو کې تفصیل بیانوي چې یهودو او نصاراوو یې د خپل دین په اړه اختلاف پکې کړی دی، الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه دغه قرآن پر بني اسرائیلو ډېری هغه څه بیانوي چې هغوی پکې اختلاف کوي.** (د النمل سورت: ۷٦ ایت)

او قرآن عظیم پر هغو دلایلو او برهانونو مشتمل دی چې د ټولو خلکو پر خلاف د الله سبحانه و تعالی اړوند د حقیقتونو د هغه د دین او جزا په پېژندګلوۍ کې حجت پرې قائمیږي. الله تعالی فرمايلي: **او په دغه قرآن کې مو د خلکو لپاره هرډول بېلګې بیان کړې دي، کېدای شي هغوی پند واخلي.** (د الزمر سورت: ۲۷ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **او پر تا مو کتاب نازل کړی چې د هرڅه بیانوونکی، لارښوونه، لورېینه او د مسلمانانو لپاره زېری دی.** (د النحل سورت: ۸۹ ایت)

او قرآن کریم د داسې مهمو پوښتنو ځواب ورکوي چې په میلیونونو خلک ورته حیران دي؛ نو قرآن کریم دا بیانوي چې الله څه ډول اسمانونه او ځمکه پیدا کړل. الله تعالی فرمايلي: **ایا هغو کسانو چې کفر یې کړی دا نه دي لیدلي چې اسمانونه او ځمکه سره نښتي وو بیا موږ سره بېل کړل، او له اوبو نه مو هر ژوندی شی پیدا کړ، نو آیا هغوی ایمان نه راوړي؟.** (د الأنبياء سورت: ۳۰ ایت)

او دا چې الله څه ډول انسان پیدا کړ، الله تعالی فرمايلي: **اې خلکو! که د بیا ژوندون په هکله په شك کې یاست، نو (خبر شئ) چې موږ تاسو له خاورې پیدا کړي یاست، بیا له نطفې، بیا د وینې له ټوټې، بیا د غوښې له بوټۍ څخه چې پوره شکل لرونکي هم وي او نیمګړي شکل والا**

هم، د دې لپاره چې تاسو ته (حقيقت) بيان کړو. او هره نطفه چې موږ يې وغواړو، تر يوې معلومې نېټې يې په رحمونو کې تم کوو، بيا مو د ماشوم په بڼه را باسو، بيا (مو روزنه کوو) تر څو چې خپلې ځوانۍ ته ورسېږئ. او ځينې له تاسو څخه (ژر) وفات کېدلی شي او ځينی مو تر ناکاره عمره ځنډېدلی شي (ان) چې له پوهېدو وروسته بيا په هيڅ نه پوهيږي. او ته خو ځمکه وينې چې وچه شاړه ده، بيا چې کله اوبه ورباندې راتوېې کړو نو وخوځيږي، را ډېره شي او له هر ډول تاندو شينګياوو څخه راوټوکوي. الحج پنځم ايت.

او چېرې يې ګرځېدل دي او له دغه ژوند وروسته د نېک کاره او بدکاره بدله څه ده، او پر دغه مسئله د دلائلو بيان په شلمه فقره کې تېر شو، او ايا دغه وجود همداسې تصادفي رامنځته شوی او که د کومې شريفې موخې لپاره رامنځته کړل شوی دی. الله تعالی فرمايلي: آيا هغوی د اسمانونو او ځمکې په پاچايي کې سوچ نه دی کړی او کوم شيان چې الله پيدا کړي دي او دا چې ښايي نېټه يې رانژدې شوې وي نو له دې وروسته په کومه خبره ايمان راوړي؟ (د الأعراف سورت: ۱۸۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ايا تاسو ګومان کړی همداسې بې ګټې مو پيداکړي ياست او زما لوري ته به نه راګرځول کېږئ. (المؤمنون سورت: ۱۱۵ ايت)

او قرآن عظيم تر نن ورځې پر هغه ژبه خوندي دی چې پرې نازل شوی و، الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه موږ دغه ذکر (قرآن) نازل کړی او موږ يې ساتونکي يو. (د الحجر سورت: ۹ ايت)

له هغه يو حرف هم نه دی کم شوی او ناشونې ده چې په هغو کې ټکر، نقصان او يا بدلون راشي، الله تعالی فرمايلي: آيا هغوی په قرآن کې فکر نه کوي، که چېرې له الله پرته د بل چا له لوري وای؛ نو ډېر اختلاف به يې پکې موندلی وای. (د النساء سورت: ۸۲ ايت)

او هغه (قرآن) چاپ شوی خپور شوی دی، او هغه داسې لوی عاجزوونکی کتاب دی چې په لوستلو، اورېدلو او د معناوو په ژباړلو ارزي، لکه څنګه چې د الله د رسول محمد صلی الله علیه وسلم سنت، ښوونې او سیرت خوندي او د باوري راویانو د لړۍ پر بنسټ رانقل شوي دي، او پر هغه عربي ژبه چاپ شوي چې رسول صلی الله علیه وسلم به پرې خبرې کولې او زیات شمېر ژبو ته ژباړل شوي دي، قرآن کریم او د رسول صلی الله علیه وسلم سنت دواړه د اسلام د احکامو او تشریعاتو لپاره یوازېنۍ سرچینې دي؛ نو اسلام د هغه خلکو له کړنو څخه نه اخېستل کېږي چې اسلام ته منسوب دي، بلکې هغه د الهي خوندي وحې څخه اخېستل کېږي، چې هغه قرآن عظیم او نبوي سنت دي، الله تعالی د قرآن په اړه فرمايلي: **پرته له شکه هغه کسان چې پر قرآن يې کفر کړی، کله چې هغوی ته راغی او پرته له شکه چې هغه عزتمند کتاب دی، نه له مخې او نه له شا څخه باطل ورتلای شي، د حکيم ستايل شوي له لوري نازل کړل شوی دی.** (د فصلت سورت: ٤١- ٤٢ ايت)

او الله تعالی د نبوي سنتو په اړه وايي چې هغه د الله له لوري وحي ده: **او هغه څه چې رسول پرې تاسو ته راتګ کړی؛ نو هغه واخلئ او له کوم څه څخه مو چې منع کوي ترې ايسار شئ او له الله څخه ووېرېږئ، پرته له شکه الله د سختې سزا والا دی.** (د الحشر سورت: ۷ ايت)

او اسلام له مور او پلار سره په نېکۍ امر کوي که هغوی دواړه مسلمانان هم نه وي او د اولاد په اړه سپارښتنه کوي.

اسلام له مور او پلار سره په نېکۍ کولو امر کوي، الله تعالی فرمایلي: او ستا رب حکم کړی چې له هغه پرته د بل چا بنده ګي مه کوئ، او مور پلار سره ښېګڼه کوئ. که تا سره یو له هغو یا دواړه يې زړښت ته ورسېږي نو هغوی ته اُف هم مه وایه، رټه يې مه او هغوی سره په درناوي خبرې کوه. (د الإسراء سورت: ۲۳ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او موږ انسان ته د هغه د مور او پلار په اړه سپارښتنه کړې ده، (ځکه) چې مور يې د کمزورۍ له پاسه د کمزورۍ په حالت کې په ګېډه کې پورته کړی دی او (له تې) بېلول يې په دوو کلونو کې دي چې زما شکر وباسه او د مور او پلار دې، یوازې زما په لور راتلل دي. (د لقمان سورت: ۱٤ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او انسان ته مو له خپل مور او پلار سره په ښېګڼه ټینګار کړی دی، چې مور يې په (ډېر) کړاو سره په ګېډه ګرځولی او په کړاو سره يې زېږولی، او په ګېډه کېدل او له تې بېلېدل يې (ټول) دېرش میاشتې دي. تر دې چې هغه بیا ځوانۍ او څلوېښت کلنۍ ته ورسېد، ویلې زما ربه! توفیق راکړې چې ستا د هغه نعمت شکر وباسم چې پر ما او زما پر مور او پلار دې لورولی او چې داسې ښه کارونه وکړم چې ته پرې خوښېږې او اولاده مې هم صالحه وګرځوه ما تاته توبه اېستلې او زه له مسلمانانو څخه یم. (د الأحقاف سورت: ١٥ ایت)

له ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دی وایي: **یوسړی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی ویې ویل: اې د الله رسوله! له خلکو تر ټولو زیات زما د ښېګڼې حقدار څوک دی؟ هغه وفرمایل: مور دې. هغه وویل: بیا څوک؟ هغه وفرمایل: بیا هم مور دې. ویې ویل: بیا څوک؟ بیا يې ورته وفرمایل: بیا هم مور دې. ویې ویل: بیا څوک؟ هغه وفرمایل: بیا پلار دې.** صحیح مسلم

او د مور او پلار سره دغه د سپارښتني امر په هرحال کې دی هغوی که مسلمانان وي او که مسلمانان نه وي.

له اسماء بنت ابي بكر څخه روايت دی وايي: **له قريشو سره د ترون په زمانه کې مې مور د خپل زوی سره راغله په داسې حال کې چې هغه مشركه وه، کله چې هغوی له نبي صلى الله عليه وسلم سره معاهده وكړه، نو له نبي صلى الله عليه وسلم څخه مې پوښتنه وکړه ومې ويل: مور مې راغلې په داسې حال کې چې مايله ده، نو آيا له هغې سره خواخوږي وکړم؟ هغه وفرمايل: هو، له مور سره دې صله رحمي وکړه.** صحيح بخاري

بلکې که مور او پلار هڅه وکړي او دا کوښښ وکړي چې بچی يې له اسلام څخه کفر ته واړوي، نو اسلام په دغه حال دا امر ورته کوي چې پيروي يې ونه کړي او پر الله به مؤمن پاتې کيږي او له هغوی دواړو سره به ښېګڼه کوي او په ښه توګه به ملګرتيا ورسره کوي. الله تعالى فرمايلي: **او که چېرې هغوی دواړه پر تا زور واچوي چې له ما سره هغه څه شريك کړې چې له تا سره د هغه څه علم نشته نو بيا د هغوی مه منه، خو په دنيا کې ښه چلند ورسره کوه، او د هغه چا لارې پسې ځه چې زما په خوا راګرځېدلی وي، بيا ستاسې راتلل زما په لور دي نو زه به مو په هغه څه خبروم چې تاسې به کول.** (د لقمان سورت: ١٥ ايت)

او اسلام يو مسلمان د مشركو خپلوانو يا نورو مشركانو سره چې هغوی له مسلمانانو سره په جنګ نه وي له ښېګڼې څخه نه ايساروي، الله تعالى فرمايلي: **چا چې په دين کې ستاسو سره جګړه نه ده کړې او له خپلو کورونو يې نه يئ ايستلي؛ نو الله مو هغوی سره له ښېګڼې او انصاف څخه نه ايساروي، په رېښتيا الله انصاف کوونکي خوښوي.** (د الممتحنه سورت: ٨ ايت)

اسلام مسلمانانو ته د خپلو اولادونو په اړه د سپارښتنې امر کوي، تر ټولو لوی هغه څه چې اسلام يو پلار ته پرې امر کوي هغه دا چې خپل اولاد ته د الله حقوق ور وښيي، لکه نبي صلى

الله علیه وسلم چې خپل د تره زوی عبدالله بن عباس رضي الله عنهما ته وفرمایل: **اې هلکه یا هلکیه! ایا داسې کلمې درونه ښیم چې الله ګټه درته پرې ورسوي؟ نو ما وویل: ولې نه. هغه وفرمایل: د الله د حدودو حفاظت وکړه، الله تعالی به ستا حفاظت وکړي، د الله تعالی د حدودو حفاظت وکړه الله تعالی به دې مخې ته ومومي، هغه ته په هوسایۍ کې متوجه اوسه، هغه به دې په سختۍ کې مرسته وکړي، کله چې څه غواړې؛ نو له الله يې غواړه او که مرسته غواړې؛ نو له الله يې غواړه.** احمد روايت کړی۲۸۷/٤

او الله یو مور او پلار ته امر کړی چې خپلو اولادونو ته هغه څه وروښيي چې هغوی ته د دین او دنیا په چارو کې ګټه رسوي. الله تعالی فرمايلي: **اې هغوکسانو چې ایمان مو راوړئ! خپل ځانونه او خپل بچي مو له هغه اور څخه وساتئ چې خس خاشاك يې انسانان او ډبرې دي. چې پر هغه به غوسه ناك، سخت زړې پرېښتې (ولاړې) وي، کوم چې د الله له حکمه سرغړاوی نه کوي او چې څه امر ورته کیږي هغه پر ځای کوي.** (د التحريم سورت: ٦ ایت)

او له علي رضي الله عنه څخه د الله د هغه وینا په اړه روایت دی: ځانونه او کورنۍ مو له اوره وساتئ.

هغه وایي: **"هغوی ته ادب ورووښيئ او پوهه ورووښيئ" او نبي صلی الله علیه وسلم یو پلار ته امر کړی چې خپل بچي ته لمونځ وروښيي، تر څو يې پر هغه روږدی شي.**

نبي صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **اولادونو ته مو د لمانځه امر کوئ کله چې هغوی اوه کلن شي.** ابوداود روايت کړی

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **ستاسو هر یو شپون دی او هر یو مو د خپل رعیت په اړه مسؤول دی، امام شپون دی او د خپل رعیت په اړه مسئول دی، سړی په خپله کورنۍ کې شپون دی او د خپل رعیت په اړه مسئول دی، ښځه د خپل مېړه په کور کې شپنه ده او د خپل رعیت په اړه مسؤوله ده، خادم د خپل بادار د مال شپون دی او د خپل رعیت په اړه**

مسئول دی، هر یو ستاسو شپون او د خپل رعیت په اړه مسئول دی. صحیح بن حبان روایت کړی ٤٤٩٠

او اسلام یو پلار ته د خپلو اولادونو او کورنۍ د نفقې امر کړی دی او ١٨ مه فقره کې د دې اړوند لږ بحث تېر شو، او نبي صلی الله علیه وسلم پر خپل اولاد د نفقې ثواب هم بیان کړی دی ویلي یې دي: **غوره دینار چې یو څوک یې لګوي: هغه دینار دی چې پر خپل بچو یې لګوي، بل هغه دینار چې د الله په لار کې یې پر خپله سپرلۍ لګوي او بل هغه دینار چې یوڅوک یې د الله په لار کې پر خپلو ملګرو لګوي.**

ابوقلابه وایي پر عیال یې پیل وکړ، بیا ابوقلابه وایي: **او تر هغه سړي به د چا ثواب لوی وي چې پر خپل کوچنیانو بچیانو لګښت کوي، د هغوی ساتنه کوي او یا الله هغوی ته پرې ګټه رسوي او غنیان کوي یې.** صحیح مسلم ٩٩٤

اسلام په وينا او کړنه کې که څه هم له دوښمن سره وي پر عدالت امر کوي.

الله سبحانه وتعالی په خپلو کړنو او د بندګانو ترمنځ په تدبير کې پر عدل او انصاف متصف دی، او په هر هغه څه کې چې امر يې پرې کړی او منع يې ترې کړې ده، څه يې چې پيداکړي او اندازه کړي دي پر نيغه لار دی، الله تعالی فرمايلي: **الله شاهدي ادا کړې چې له هغه پرته بل معبود نشته پرښتو او د پوهې څښتنانو هم چې (الله) پر عدالت ولاړ دی، نشته بل حقدار د بنده ګۍ مګر همغه حکمت والا برلاسی.**

(د آل عمران سورت: ١٨ ايت)

او الله پر عدل امر کوي. الله تعالی فرمايلي: **ووايه: ماته مې پالونکي پر عدالت مر کړی دی.**
(د الأعراف سوررت: ٢٩ ايت)

ټول رسولان او نبيان عليهم الصلاة والسلام له عدل سره راغلي دي، الله تعالی فرمايلي: **موږ خپل رسولان په رېښتيا له ښکاره دليلونو سره لېږلي او هغوی سره مو کتاب او تله هم رانازل کړې تر څو خلك په انصاف ولاړ اوسي.** (د الحديد سورت: ٢٥ ايت)

تله هغه: په ويناوو او کړنو کې عدالت دی.

اسلام په وينا او کړنه کې که څه هم له دوښمن سره وي پر عدالت امر کوي. الله تعالی فرمايلي: **اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! په عدل ولاړ اوسېږئ، د الله لپاره شاهدان، که څه هم پرخپلو ځانو مو وي يا پر مور او پلار او خپلوانو، شتمن وي که بېوزله، خو الله تر هر چا زيات د هغو دواړو خواوو خيرغوښتونکی دی، نو په (خپل) هوس پسې مه ځئ چې بيا له حقه هم واوړئ او که ژبې واړوئ را واړوئ يا ځنګ وکړئ نو بېيشکه الله پر هغو کارونو ښه خبردی چې تاسو يې کوئ.** (د النساء سورت: ١٣٥ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **او د هغه قوم دوښمني چې له مسجد حرام نه يې ايسارکړي وئ، بايد تاسو دې ته چمتو نه کړي چې تېری وکړئ او تاسو په ښېګڼه او ځان ساتنه کې يو له بله**

مرسته وکړئ او په ګناه او تېري کې يو له بل سره مرسته مه کوئ او له الله څخه وډار شئ، بېشکه د الله عذاب ډېرسخت دی. (د المائده سورت: ۲ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړئ! د الله لپاره په حق ولاړ او په عدل شاهدان اوسئ، او د کومې ډلې دوښمني مو دومره و نه پاروي چې بيا عدالت ونه کړئ، عدل کوئ، دا ځان ساتنې ته ډېر نېږدې دی.** (د المائده سورت: ۸ ايت)

نو آيا نن د ملتونو په قوانينو او يا د خلکو په دينونو کې دا ډول په حقه د ګواهۍ او رېښتيا وينا امر مومې، که څه هم د ځان، مور او پلار او يا خپلوانو پر خلاف وي او دا چې د عدالت امر له دوښمن او دوست دواړو سره دې وي؟

او نبي صلی الله عليه وسلم د اولادونو ترمنځ د عدالت کولو امر کړی دی. له عامر څخه روايت دی وايي: **د بشير زوی له نعمان رضي الله عنهما څخه مې واورېدل په داسې حال کې چې پر منبر و ويې ويل: ماته مې پلار يوه ډالۍ راکړه؛ د رواحه لور عمره ووېل: زه يې تر هغه نه منم چې تر څو رسول الله صلی الله عليه وسلم ګواهي نه وي ورکړې؛ نو هغه رسول الله صلی الله عليه وسلم ته راغی ويې ويل: ما مې خپل هغه زوی ته چې د رواحه له لور عمره څخه دی يوه ډالۍ ورکړې ده چې هغې ماته امر کړی تر څو اې د الله رسوله! زه تا شاهد ونيسم، هغه وفرمايل: ايا ټولو بچيانو ته دې دغه ډول ډالۍ ورکړې ده؟ هغه ووېل: نه. هغه وفرمايل: "له الله څخه وډار شه او د اولادونو ترمنځ دې عدل وکړه" نو هغه را وګرځېدی او خپله ډالۍ يې واپس واخېستله.** صحيح بخاري ۲۵۸۷.

دا ځکه چې د خلکو او هېوادونو چارې يوازې پر عدل سمې درېدلای شي او خلک د خپلو دينونو، وينو، اولادونو، عزتونو، مالونو او هېوادونو په اړه يوازې په عدالت سره په امن کې کېدلای شي، نو ځکه موږ وينو چې کله د مکې کفارو مسلمانان ډېر تنګ کړل، نبي صلی الله

عليه وسلم حبشي ته د هجرت کولو امر ورته وکړ او لامل يې دا بيان کړ چې هلته يوعادل پاچا دی چې د هغه په هېواد کې پر هيچا ظلم نه کيږي.

او اسلام له ټولو خلکو سره په نېکۍ کولو امر کوي او غوره اخلاقو او ښو کړنو ته بلنه کوي.

اسلام له ټولو خلکو سره په نېکۍ کولو امر کوي.

الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه الله پر عدل، نېکۍ او خپلوانو ته پر ورکړه امر کوي.** (د النحل سورت: ۹۰ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **هغه کسان چې په هوسايي او تنګستيا کې لګښت کوي او غوسه زغمونکي او له (بدی د) خلکو تېرېدونکي وي، او الله (داسې) نېکان خوښوي.** (د آل عمران سورت: 134آيت)

رسول محمد صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **پرته له شکه الله په هرڅه کې ښېګڼه لازمه کړې ده؛ نو کله چې وژل کوئ په سمه توګه يې کوئ او کله چې ذبح کوئ په سمه توګه ذبحه کوئ، ستاسو هر يو دې خپله چاړه ښه تېره کړي او څاروی دې په ارامه سره ذبحه کړي.** صحيح مسلم ۱۹۵۵

اسلام ښو اخلاقو او غوره کړنو ته بلنه کوي، الله تعالی د خپل رسول محمد صلی الله عليه وسلم په ستاينه کې په مخکېنيو کتابونو کې وايي: **هغه کسان چې د همدغه نالوستي رسول او نبي پيروي کوي د کوم چې هغوی په تورات او انجيل کې يې (نوم) ليکلی مومي، (هغه) چې د ښېګڼې امر ورته کوي، له بدي يې ايساروي، پاکيزه شيان ورته حلالوي، ناپاکه ورباندې حراموي او درانه پيټي يې ترې ايسته کوي او هغه بنديزونه چې پر هغوی وو (له منځه وړي) نو چا چې ايمان پرې راوړ، ملاتړ او مرسته يې وکړه او په هغې رڼايي پسې روان شول چې له هغه سره نازله شوې، همدوی برياڵي دي.** (د الاعراف سورت: ۱۵۷ ايت).

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **اې عائشې بېشکه الله مهربانه دی مهرباني خوښوي او پر مهربانۍ هغه څه ورکوي چې په سختګیرۍ يې نه ورکوي او نه يې له هغه پرته پر بل څه ورکوي.** صحيح مسلم ۲۵۹۳ **او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: بېشکه الله پرتاسو د میندو نافرماني، د لوڼو ژوندي خښول، د فرضي صدقو نه ورکول او ناروا شیانو غوښتل حرام کړي دي، او ستاسو لپاره يې بې ځایه خبرې، بې ګټې پوښتنې او د مال ضایع کول ناخوښ کړي دي.** صحيح البخاري ۲٤۰۸

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **تر هغه به جنت ته داخل نشئ تر څو مو ایمان نه وي راوړی او تر هغه به ایمان رانه وړئ تر څو له یوبل سره مینه ونه کړئ او آیا هغه څه درته ونه ښیم چې کله مووکړل له یوبل سره به مینه وکړئ؟ هغه دا چې په خپلو منځو کې سلام کوئ.** صحيح مسلم ٥٤

او اسلام د ښو اخلاقو لکه رېښتينولى، د امانت اداکولو، پاک لمنى، حياء، شجاعت، قربانى، سخاوت، د اړ سره مرسته کولو، له بې وزله سره کمک کولو، وږي ته خواړه ورکولو، ښه ګاونډيتوب، صله رحمى او پر ځارويو مهربانى امر کوي.

او اسلام پر ښو اخلاقو امر کوي، **رسول الله صلى الله فرمايلي: بېشکه زه يوازې د ښو اخلاقو د بشپړولو لپاره رالېږل شوى يم.**

صحيح الادب المفرد ٢٠

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **پرته له شکه ماته په تاسو کې تر ټولو محبوب او د قيامت په ورځ د مجلس له پلوه نېږدې هغه څوک دى چې په تاسو کې ښه اخلاق لري، او له تاسو بدترين او د قيامت په ورځ د مجلس له پلوه تر ټولو لېرې زيات خبرې کوونکي، د خپلو خبرو غوره ګڼونکي او لويي کوونکي دي، هغوى ووېل: ثرثارون او متشدقون خو پيژنو، خو د متفيهقون څوک دي؟ هغه وفرمايل: لويي کوونکي.** السلسلة الصحيحة ٧٩١

او له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دى وايي: **نبي صلى الله عليه وسلم نه په طبيعي ډول د بدوخبرو کوونکى او نه په تکلف سره د بدوخبرو کوونکى و، او هغه به ويل: له تاسو غوره ستاسو څخه د ښو اخلاقو والا دى.** صحيح البخاري ٣٥٥٩

له دې سربېره نور يوشمېر ايتونه او حديثونه پردې دلالت کوي چې اسلام په عمومي ډول ښواخلاقو او غوره کارونو ته هڅونه کړې ده.

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي: هغه رېښتينولي ده، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **پرتاسو رېښتينولي لازمه ده، ځکه رېښتينولي نېکۍ ته لارښوونه کوي او نيکي جنت ته لارښوونه کوي او سړى تل رېښتيا وايي او د رېښتينولۍ په لټه کې وي تر دې چې د الله په وړاندې رېښتينى وليکل شي.** صحيح مسلم ٢٦٠٧

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي: له هغو څخه يو د امانت اداکول دي، الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه الله تاسو ته امر کوي چې امانتونه خپلو اهلو ته وسپارئ.** (د النساء سورت: ٥٨ ايت)

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي له هغو څخه: **پاک لمني ده، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: درې کسان داسې دي چې پر الله يې مرسته لازمه ده: او له هغو څخه يې هغه نکاح کوونکی ذکر کړی چې پاک لمني غواړي.** سنن ترمذي ١٦٥٥

او د نبي صلی الله له دعاوو څخه دا وه چې ويل به يې: **اې الله! زه ستا څخه د لارښوونې، پاک لمنۍ او د زړه دې غنې والي غوښتنه کوم.** صحيح مسلم ٢٧٢١

او پر کومو شيانو چې اسلام امر کوي له هغو څخه يوه حيا ده، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **حيا يوازې خير راوړي** صحيح بخاري ٦١١٧

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **د هر دين لپاره اخلاق وي او د اسلام اخلاق حياء ده.** بيهقي په شعب الايمان کې د دغه حديث تخريج کړی٦/٢٦١٩

او له هغو شيانو څخه چې اسلام امر پرې کوي شجاعت هم دی، له انس رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: **نبي صلی الله عليه وسلم تر ټولو خلکو د غوره اخلاقو، تر ټولو خلکو زيات شجاع او تر ټولو خلکو زيات سخي و، او يوځل د مديني خلک په يوه وېره کې شول؛ نو نبي صلی الله عليه وسلم تر ټولو پر آس مخکې و.** صحيح بخاري ٢٨٢٠

او رسول الله صلی الله عليه وسلم به له بزدلۍ څخه پناه غوښتله ويل به يې: **اې الله! زه پر تا له بزدلۍ څخه پناه غواړم.** صحيح بخاري ٦٣٧٤

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي له هغو څخه د الله په لار کې لګښت او سخا هم دي، الله تعالی فرمايلي: **د هغو خلکو مثال چې خپل مالونه د الله په لارکی لګوي داسې ده لکه يوه دانه**

(تخم) چې اوه وږي راشنه کړي (بيا) په هروږي کې سل دانې وي او چاته چې الله غواړي (نورهم) زياتوي او الله ښه پوه د پراخې ښښتن دی. (د البقره سورت: ۲۶۱ ايت)

او د رسول الله صلى الله عليه وسلم اخلاق سخاوت و، له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دی وايي: **نبي صلى الله عليه وسلم په ښېګڼه کې ترټولو خلکو زيات سخي و او په روژه کې به چې کله جبرئيل ورته راتلی نو تر ټولو زيات به سخي و او جبرئيل عليه السلام د رمضان مياشتې په هره شپه کې ورسره کتل تردې چې وفات شو، نبي صلى الله عليه وسلم به هغه ته قرآن اورولو، کله به چې جبرئيل عليه السلام ورته راغی، هغه به تر باران اوروونکې وريېځې هم زيات سخي و.** صحيح بخاري ۱۹۰۲

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي له هغو څخه د اړ تن مرسته کول، د بې وزله کمک کول، وږي ته خواړه ورکول، له ګاونډي سره ښه چلند کول، له خپلوانو سره صله رحمي کول او پر ښاروېو رحم کول دي.

له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې يو سړي له نبي صلى الله عليه وسلم څخه وپوښتل: کوم اسلام غوره دی؟ هغه وفرمايل: **چې چاته خواړه ورکړې او څوک چې پيژنې او که يې نه پيژنې پر هغو سلام واچوې.** صحيح بخاري ۱۲

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **په داسې حال کې چې يوسړی پر لاره تللو سخته تنده پرې راغله چې يوه څاه يې ومونده، نو ورکوز شو او اوبه يې وڅښلې، بيا ترې راووتلو، ګوري چې يو سپی ستميږي او له تندې څخه نمناکه خاوره خوري؛ نو سړي وويل: دغه سپي ته داسې تنده رسېدلې لکه ماته چې رسېدلې وه؛ نو څاه ته کوز شو، موزه يې له اوبو ډکه کړه، بيا يې په خوله کې ونيوله (راوابستله) سپي يې اوبه کړ، الله د هغه دغه عمل قبول کړ او ښښنه يې ورته وکړه، هغوی وويل: اې د الله رسوله! ايا موږ ته په ښارويو کې هم ثواب شته؟ هغه وفرمايل: هو، په هر لانده ځيګر والا کې ثواب دی.** صحيح بن حبان ٥٤٤.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **پر کونډه او بې وزله کوښښ کوونکی(پاملرونکی) لکه د الله په لار کې مجاهد، د شپې لمونځ کوونکی او د ورځې روژه نیوونکی داسې دی.** صحیح بخاري ۵۳۵۳

او اسلام د خپلوانو پر حقوقو ټینګار کوي او د خپلوانو صله رحمي يې واجب کړه، الله تعالی فرمايلي: (دا) نبي پر مؤمنانو له خپلو ځانو یې هم زیات حق لرونکی دی او د هغه مېرمنې يې میندې دي او د الله په کتاب کې د خپلوۍ څښتنان یو پربل ډېر حق لرونکي دي نظر له نورو مؤمنانو او مهاجرينو څخه، مګر که تاسې له خپلو دوستانو سره څه ښېګڼه وکړئ، همدا په کتاب کې ليکل .شوي دي. (د الأحزاب سورت: ٦ ایت)

او د خپلوۍ له پرېکولو سره يې وېرولي او په ځمکه کې د فساد غوندې يې ښودلي ده، الله تعالی فرمايلي: نو آیا تاسو، که چېرې حاکمان شئ، دې ته نژدې يئ چې تاسو به په زمکه کې فساد وکړئ او خپل قرابتونه (خپلوياني) به پرې کړئ. هغوی داسې خلك دي چې الله پرې لعنت کړی نو هغوی يې کاڼه او سترګې يې ورړندې کړې دي. (د محمد سورت: ۲۲- ۲۳ ایتونه)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **جنت ته به خپلوۍ پرې کوونکي داخل نشي.** صحیح مسلم ۲۵۵۶ هغه خپلوان چې پالل يې واجب دي: **مور او پلار، ورونه، خويندې، ترونه، عمه ګانې، ماماګان او خاله ګانې دي.**

او اسلام د ګاونډې پر حق ټینګار کوي، که څه هم کافر وي، الله تعالی فرمايلي: او (یوازې) د الله تعالی بنده ګي وکړئ او هیڅ شی مه ورسره شریکوئ، مور او پلار سره ښېګڼه کوئ خپلوانو سره، یتیمانو، مسکینانو، خپلوان ګاونډي، پردي ګاونډې، د څنګ ملګري، مسافر او له هغو سره چې ستاسو په واك کې وي بېشکه الله هغه څوك نه خوښوي چې ځان ستايونکي کبرجن وي. (د النساء سورت: ۳٦ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **جبرئیل به تل ماته د ګاونډي په اړه سپارښتنه کوله تردې چې فکر مې وکړ چې هغه به میراث وړي.** صحيح ابوداود٥١٥٢

اسلام د خوراک او څښاک پاک شیان حلال کړي دي او د زړه، بدن او کور پر پاکوالي یې امر کړی، له همدې امله یې نکاح حلاله کړې ده، لکه نبیانو علیهم السلام ته یې چې امر پرې کړی، چې هغوی پر هر پاک شي امر کړی دی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **اې خلکو! پرته له شکه الله پاک دی، یوازې پاک شیان قبلوي او الله مؤمنانو ته پر هغه څه امر کړی چې رسولانو ته یې پرې امر کړی و،** الله تعالی فرمایلي: اې رسولانو! له پاکو شیانو خوراک کوئ او نېک کارونه کوئ، پرته له شکه زه پر هغه څه ښه پوه یم چې تاسو یې کوئ.

او الله تعالی فرمایلي: اې هغو کسانو چې ایمان مو راوړی! له هغو پاکو شیانو خوراک کوئ چې په روزي مو درکړي دي او د الله شکر وباسئ که چېرې تاسې یوازې د هغه عبادت کوئ.

وایي: بیا یې هغه سړی یاد کړ چې اوږد سفر کوي، ببرسر، سپېره وي خپل لاسونه اسمان ته پورته کوي وایي: اې پالونکیه اې پالونکیه! په داسې حال کې چې خوراک یې حرام وي، جامې یې له حرامو وي، څښاک یې حرام وي او په حرامو پالل شوی وي؛ نو چېرې به دغه لره دعا قبوله شي. صحیح مسلم ۱۰۱۵

او الله تعالی فرمایلي: ورته ووایه: د الله هغه (د) ښکلا (سامان) چا حرامه کړې چې خپلو بندګانو ته یې را اېستلې او د روزۍ هغه پاکیزه شیان؟ ورته وایه: هغه خو په دنیوي ژوند کې هم (اصلاً) د مؤمنانو لپاره دي او د قیامت په ورځ خو به یوازې د هغوی لپاره وي، په همدې توګه موږ هغو خلکوته خپل آیتونه څرګند بیانوو چې پوهیږي. (د الأعراف سورت: ۳۲ ایت)

او اسلام د زړه، بدن او کور پر پاکوالي امر کړی دی، له همدې امله یې نکاح حلاله کړې ده، لکه څنګه یې چې پردې نبیانو او رسولانو علیهم السلام ته امر کړی، چې هغوی په هر پاک شي امر کوي، او الله تعالی فرمایلي: او الله تاسو ته له خپله جنسه مېرمنې پیدا کړې او له

مېرمنو يې زامن او لمسي درکړي او له ښو پاکيزه شيانو يې روزي درکړې ده، نو ايا هغوی باطل مني او د الله له پېرزوينې انکار کوي.

(د النحل سورت: ۷۲ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **او جامې دې پاکې کړه (٤) او پليتي پرېږده (٥)** (د المدثر سورت: ٤- ٥ ايتونه)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **او جنت ته به هغه څوک داخل نشي چې په زړه کې يې يوه ذره لويي وي. يو سړي وويل: بېشکه يوسړی خوښوي چې جامې يې ښايسته وي، څپلۍ يې ښايسته وي، هغه وفرمايل: پرته له شکه الله ښايسته دی، ښايست خوښوي، لويي له حق څخه انکار کول او د خلکو کم ګڼل دي.** صحيح مسلم ۹۱

اسلام د ناروا وو اصول لکه پر الله شرک او کفر کول، د بوتانو لمانځل، پرته له پوهې پر الله خبرې تړل، د اولادونو وژل، د محترم نفس وژل، په ځمکه کې فساد کول، کوډې، ښکاره او پټې بې حیایی، زنا او لواطت حرام کړي دي، او سود، د مردارې خوړل او د هغه څه خوړل یې حرام کړي دي چې د بوتانو او غلطو معبودانو لپاره ذبح کړل شوي وي، د خنزیر غوښه او ټول پلیت او ناپاک شیان یې حرام کړي دي، د یتیم مال خوړل، په پیمانه او تول کې کموالی او زیاتوالی یې حرام کړي دي، د خپلویو پرې کول یې حرام کړي دي، او ټول نبیان علیهم السلام د دغو ناروا وو پر حراموالي په یوه خوله دي.

الله تعالی فرمایلي: ورته ووایه: راشئ هغه څه در باندې ولولم چې ستاسو رب در باندې حرام کړي، دا چې هیڅ شی به نه ورسره شریکوئ، له مور او پلار سره به ښېګڼه کوئ، د بې وزلۍ له امله به خپل اولاد نه وژنئ، تاسو او هغوی دواړوته موږ روزي درکوو بې حیا کارونه که ښکاره وي او که پټ، مه ورنږدې کیږئ، داسې څوک مه وژنئ چې الله (یې وژل) حرام کړي وي، پرته له حقه. په دې سره الله تاسو ته حکم کړی چې له عقله کار واخلئ. او (بل دا چې) د یتیم مال ته مه ورنږدې کیږئ مګر په ښه طریقه، تر هغه چې خپلې ځوانۍ ته ورسیږي، پیمانه او تول په عدل سره پوره کوئ، هیڅوك د هغه له وس پورته نه مکلفوو، او چې خبره مو کوله نو انصاف کوئ، که څه هم خپلوان وي، او د الله په لوظ وفا کوئ، پر همدې سره یې تاسوته حکم کړی، ښایي چې نصیحت ومنئ.

(د الأنعام سورت: ۱۵۱– ۱۵۲ ایتونه)

او الله تعالی فرمایلي: ورته وایه: زما پالونکي یوازې ښکاره او پټ د بې حیایۍ کارونه حرام کړي، ګناه، په ناحقه تېری، دا چې الله سره هغه څه شریك وګڼئ چې د هغه په هکله یې څه سند نه دی رانازل کړی او داچې پر الله پورې داسې څه ووایئ چې نه (ورباندې) پوهیږئ. (د الاعراف سورت: ۳۳ ایت).

او اسلام د محترم نفس وژل حرام کړي دي، الله تعالی فرمایلي: او هغه څوک مه وژنئ چې الله تعالی ئې وژل حرام کړي دي مګر په حقه، او هر څوك چې په ظلم سره ووژل شو نو بیشکه

موږ يې وارث ته (د بدل اخيستو) حق ورکړی خو په وژلو کې به زياتی نه کوي، بېشکه هغه سره مرسته شوې ده. (د الإسراء سورت: ۳۳ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او هغه کسان چې له الله سره بل معبود نه رابولي او نه پرته له حقه هغه څوک وژني چې الله ئې وژل حرام کړي وي او نه زنا کوي او څوك چې داسې وکړي، هغه به خپله ګناه مومي. (د الفرقان سورت: ٦٨ ايت)

او اسلام په ځمکه کې فساد کول حرام کړي دي، الله تعالی فرمايلي: او په ځمکه د هغې له سمون وروسته ورانکاری مه کوئ. (د الاعراف سورت: ٥٦ ايت)

او الله تعالی له شعيب عليه السلام څخه په خبر ورکولو سره وويل چې هغه يې خپل قوم ته ويل: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته بل الله نشته، پرته له شکه تاسوته مو د پالونکي له لوري نښانه راغله، نو پوره پوره پيمانه او تول کوئ او له خلکو څخه د هغوی په شيانو کې کمی مه کوئ او په ځمکه کې د هغې له سمون وروسته ورانکاری مه کوئ، دغه ستاسو لپاره غوره دی که مؤمنان ياست. (د الأعراف سورت: ٨٥ ايت)

او الله تعالی جادو حرام کړی دی، الله سبحانه وتعالی فرمايلي: او څه دې چې په لاس کې دي هغه وغورځوه، هغوی چې څه جوړ کړي هغه به له ستوني تېروي، دا څه يې چې جوړ کړي، د کوډ ګر چل دی، او کوډګر چې هر چېرته راشي نه بريالی کيږي. (د طه سورت: ٦٩ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **له اوو تباه کوونکو څخه ځانونه وساتئ، هغوی وويل: اې د الله رسوله! هغه څه دي؟ هغه وفرمايل: پر الله شرک کول، کوډې، د داسې چا وژل چې الله حرام کړی وي مګر په حق، د سود خوړل، د يتيم مال خوړل، د جنګ په ورځ تېښته او پر پاک لمنو مؤمنو بې خبرو ښځو تور لګول.** صحيح بخاري ٦٨٥٧

او اسلام ښکاره او پټې بې حيايۍ، زنا او لواطت حرام کړي دي، د دغې فقرې په پيل کې د هغو ايتونو يادونه تېره شوه چې پر دغو يې دلالت کولو، او اسلام سود حرام کړی دی، الله

تعالی فرمايلي: اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! له الله ووېرېږئ او له سود څخه چې څه پاتې وي هغه ورپرېږدئ که (رېښتيني) مؤمنان ياست. او که دا مو ونه کړل نو خبرشئ (او ځان چمتوکړئ) د الله او د هغه له رسول سره یوې جګړې ته، او که توبه مو وکړه؛ نو ستاسو لپاره خپلې پانګې دي، نه به ظلم کوئ او نه دې ظلم درباندې کيږي.

(د البقره سورت: ۲۷۸- ۲۷۹ ایتونه)

او الله د هیڅ ګناه والا داسې نه دی ګواښلی لکه د سود والا يې چې ګواښلی؛ ځکه سود د دينونو، هېوادونو، مالونو او نفسونو ورانوالی دی.

او اسلام د مردارې او هغه څه خوړل حرام کړي دي چې د بوتانو او ناحقه معبودانو لپاره ذبح شوي وي، او د خنزير غوښه يې حرامه کړې ده، الله تعالی فرمايلي: پرتاسې حرامه کړل شوه مرداره، وينه (بهېدونکې)، د خنزير غوښه، هغه چې له الله پرته د بل چا په نوم حلال شوی وي، په ستوني خپه کړل شوی، ويشتلی، غورځېدلی، په ښکر څيرې شوی، هغه چې ځناورو خوړلی وي خو پرته له هغه چې تاسويې حلال کړئ، هغه چې د کوم ناروا ځای يا څه بل شي په نوم حلال شوی وي او داچې د فال په غشو خپلې تالې وګورئ، دا ټول فسق دی. (د المائده سورت: ۳ ايت)

او اسلام د شرابو او ټولو پليتو او مردارو شيانو څښل حرام کړي دي، الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! پرته له شکه شراب، جواري، د غير الله د عبادت ځايونه او د فال غشي دا ټول ناولي شيطاني کارونه دي نو ډډه ترې وکړئ چې بريالي شئ. خبره داده چې شيطان غواړي په شرابو او جواري سره مو ترمنځ دوښمني او کينه واچوي او د الله له يادولو او لمانځه څخه مو ايسارکړي، نو آيا تاسو ترې ايسارېدونکي یاست؟ (د المائده سورت: ۹۰- ۹۱ ايتونه)

او په ۳۱ مه فقره کې د الله د خبر ورکولو ذکر تېر شو چې په تورات کې د رسول صلی الله علیه وسلم صفتونو څخه يې ورکړی، چې پر هغوی يې پليت شيان حراموي، الله تعالی فرمايلي: **هغه کسان چې د همدې امي (نالوستي) رسول پيروي کوي کوم چې هغوی سره په تورات او انجيل کې يې (نوم) ليکلی مومي، (هغه) چې د ښېګڼې امر ورته کوي، له بدۍ يې ايساروي، پاکيزه شيان ورته حلالوي، ناپاکه ورباندې حراموي او درانه پېټي يې ترې ايسته کوي او هغه بنديزونه چې پر هغوی وو (ماتوي يې).** (د الأعراف سورت: ۱۵۷ ايت)

او اسلام د يتيم مال خوړل حرام کړي دي، الله تعالی فرمايلي: **او يتيمانوته يې خپل مالونه ورکوئ او ناپاك په پاك مه سره بدلوئ، او مه يې مالونه خپلو مالونو سره (ګډ) خورئ، دا هرومرو لويه ګناه ده.** (د النساء سورت: ۲ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه هغه کسان چې د يتيمانو مالونه په ظلم خوري نو هرومرو به هغوی په ډکو ګېډو اور خوري او ژر به ګرم اورته ننوځي.**

(د النساء سورت: ۱۰ ايت)

او اسلام په پيمانه او تول کې کموالی او زياتوالی حرام کړی دی، الله تعالی فرمايلي: **تباهي ده هغه چا لره چې په تول او پيمانه کې کمی کوي. هغه کسان چې ځان ته يې پر خلکو پيمانه کوي نو پوره يې اخلي. او چې هغوی ته پيمانه يا تول کوي نو کم ورکوي. آيا هغوی باور نه کوي چې دوی به دوباره بيا راژوندي کولی شي.** (د المطففين سورت: ۱– ٤ ايتونه).

او اسلام د خپلويو پرې کول حرام کړي دي، په ۳۱ مه فقره کې د هغو آيتونو او حديثونو ذکر تېر شو چې پر دغه يې دلالت کولو، ټول نبيان او رسولان د دغو نارواوو پر حراموالي په يوه خوله دي.

اسلام له بدو اخلاقو لکه درواغو، دوکې، غدر، خیانت، فرېب، حسد او ناوړه چل، غلا، بغاوت او تېري څخه منعه کړې ده او له هر ډول پلیتو اخلاقو یې منعه کړې ده.

اسلام په عمومي ډول له بدو اخلاقو څخه منعه کړې ده، الله تعالی فرمایلي: **او (په کبر سره) له خلکو مخ کوږ مه نیسه او مه په ځمکه کې په ناز او نخرو ګرځه، بېشکه د الله هر یو کبرجن او لاپو خوښیږي.** (د لقمان سورت: ۱۸ ایت)

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **پرته له شکه ماته په تاسو کې ترټولو محبوب او د قیامت په ورځ د مجلس له پلوه نېږدې هغه څوک دي چې په تاسو کې ښه اخلاق لري، او له تاسو بدترین او د قیامت په ورځ د مجلس له پلوه ترټولو لېرې زیات خبرې کوونکي، د خپلوخبرو غوره ګڼونکي او لویي کوونکي دي، هغوی وویل: ثرثارون او متشدقون خو پېژنو، خو د متفیهقون څوک دي؟ هغه وفرمایل: لویي کوونکي.** السلسلة الصحيحة ۷۹۱

اسلام له دروا‌غو منع کوي، الله تعالی فرمایلي: **پرته له شکه الله له بریده اوښتونکي او درواغجنو ته لارښوونه نه کوي.** (د غافر سورت: ۲۸ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **له درواغو ځانونه وساتئ، ځکه درواغ بې لارۍ ته لارښوونه کوي، او بې لاري اور ته لارښوونه کوي، او تل یو سړی درواغ وایي او د درواغو په لټه کې وي تر دې چې د الله په وړاندې درواغجن ولیکل شي.** صحيح مسلم ۲۶۰۷

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **د منافق درې نښې دي: کله چې خبرې کوي درواغ وایي، کله چې ژمنه کوي، ماتوي یې او کله چې امانت ورته اېښودل کیږي، خیانت پکې کوي.** صحيح بخاري ۶۰۹۵.

اسلام له دوکې منع کوي په حدیث کې راغلي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د غلې پر ټولي تیرېدی؛ نو خپل لاس یې پکې د ننه کړ، چې پر ګوتو یې لوندوالی راغی، بیا یې وویل: **دا څه دي اې د غلې والا؟ هغه وویل اې د الله رسوله! پرې وریدلی دی: هغه وفرمایل: نو آیا د**

غلې سربېره دې نشواى كولاى چې خلكو ليدلې واى، (بيا يې ووېل) څوک چې دوكه وركړي هغه له ما څخه نه دى. صحيح مسلم ١٠٢

اسلام له غدر، خيانت او فرېب څخه منع كوي، الله تعالى فرمايلي: **اې هغو كسانو چې ايمان مو راوړى! له الله او رسول سره خيانت مه كوئ او هم خپل امانتونه مه خيانت كوئ حال دا چې تاسو (ښه) پوهېږئ هم.** (د الأنفال سورت: ٢٧ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: **هغه كسان چې له الله سره كړې ژمنې پوره كوي او ټينګ ترونونه نه ماتوي.** (د الرعد سورت: ٢٠ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم به خپل لښكر ته وېل كله به چې هغه ووتلو: **غزا وكړئ، له بريده مه اوړئ دوكه مه كوئ، مثله مه كوئ او ماشوم مه وژنئ.** صحيح مسلم ١٧٣١.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **څلور شيان چې كله په چا كې وي هغه سوچه منافق دى او په چا كې يو عادت له هغو څخه وي په هغه كې د نفاق عادت دى ترڅو يې پرې ايښى نه وي: كله چې امانت ورته كېښودل شي خيانت پكې كوي، خبرې چې كوي درواغ وايي، ژمنه چې وكړي ماتوي يې او كله چې شخړه كوي ښكنځل كوي.** صحيح بخاري ٣٤

اسلام له كينې څخه منع كوي، الله تعالى فرمايلي: **يا دوى له خلكو سره په هغه څه حسد كوي چې الله په خپله لورينه وركړي، نوموږ خو د ابراهيم كورنۍ ته كتاب او حكمت وركړى او(لا دا چې) لويه پاچاهي مو وركړې ده.** (د النساء سورت: ٥٤ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: **د ډېرى اهل كتابو دا خوښه ده چې له خپل ايمانه مو بېرته كفرته وګرځوي(او دا) د هغه حسد له امله چې هغوى سره دى، (او) پس له هغه چې حق هم (ښه) ورته څرګند شو، نو تېرشئ او مخ وګرځوئ ترڅو چې الله خپله پرېكړه (درته) راوړي، په رېښتيا هغه پر هر څه څواكمن دى.** (د البقره سورت: ١٠٩ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **په تاسو کې له تاسو د مخکېنيو امتونو ناروغۍ را شنې شوې دي: حسد، کينه چې خرېيونکې ده، زه دا نه وايم چې وېښتان خرېيي، بلکې دين خرېيي، زما دې پر هغه ذات قسم وي چې زما ځان يې په لاس کې دی، تر هغه به جنت ته داخل نه شئ ترڅو مو ايمان نه وي راوړی او تر هغه به ايمان را نه وړئ ترڅو مو له يو بل سره مينه نه وي کړې، ايا پر داسې څه مو خبر نه کړم چې دغه څه ستاسو لپاره ثابت کړي؟ په خپلو منځو کې سلام رواج کړئ.** سنن ترمذي٢٥١٠.

اسلام له بد چل څخه منع کوي، الله تعالى فرمايلي: **او همدارنګه مونږ په هر کلي کې د هغه کلي مجرمان مشران ګرځولي دي، د دې لپاره چې دوی په هغه (کلي) کې مکر او فريب وکړي، او دوی يواځې له خپلو ځانونو سره مکر کوی، په داسې حال کې دوی نه پوهېږي.**

(د الأنعام سورت: ١٢٣ ايت)

او الله تعالى خبر ورکړی چې يهودو د مسيح عليه السلام د وژلو هڅه وکړه او چل ول يې وکړ، خو الله د هغوی د چل ول ځواب ورکړ او الله دا خبره بيان کړه چې بد چل يوازې پر خپل ښبنتن يې ورګرځي، الله تعالى فرمايلي: **نو کله چې عيسى د هغوی کفر معلوم کړ، ووېل: څوک مې د الله لوري ته ملګري دي؟ حواريانو ووېل: موږ د الله (د دين) ملګري يو، په همغه الله مو ايمان راوړی او ته هم شاهد اوسه چې موږ مسلمانان يو. ای زمونږه ربه! په هغه څه مو ايمان راوړی چې تا را نازل کړي او د دغه رسول پيروي موکړې ده؛ نو موږ له شاهدانو سره وليکه. او هغوی (چې) پټ تدبير وکړ، الله (يې هم) تدبير وکړ او الله خو تر ټولو ښه تدبير نيوونکی دی. کله چې الله وفرمايل: اې عيسى! بېيشکه زه دې وفات کوونکی (يا اخيستونکی) او خپل لور ته خېژوونکی يم، او له کافرانو ستا پاکوونکی، او تر قيامته پرکافرانو ستا د پيروانو اوچتوونکی يم، بيا مو زما خوا ته راتلل دي نو ستاسو تر منځ به په هغه څه کې پرېکړه وکړم چې تاسو پکې يو له بل سره اختلاف کاوه.** (د آل عمران سورت: ٥٢- ٥٥ ايتونه)

او الله تعالی دا خبر ورکړی چې د صالح علیه السلام قوم په چل سره د هغه د وژلو اراده وکړه، نو چل ول یې وکړ، الله هم د هغوی د چل ځواب ورکړ، هغوی او د هغوی قوم یې ټول تباه کړل، الله تعالی فرمايلي: هغوی وویل: پر الله قسم وکړئ چې هرومرو به په هغه او کورنۍ یې د شپې يرغل کوو بیا به یې خپلوانو ته وایو چې موږ د هغه د کورنۍ د وژنې په ځای کې حاضر نه وو او موږ بالکل رښتيني يو. هغوی یوه دسیسه جوړه کړه خو موږ هم یو پلان جوړ کړ چې هغوی خبر هم نه وو. نو ګوره چې د هغوی د دسیسې پایله څه وه؟ دا چې موږ هغوی او ټول قوم یې تباه کړل. (د النمل سورت: ٤٩- ٥١ ایتونه)

اسلام له غلا څخه منع کوي، رسول الله صلی علیه وسلم فرمايلي: زنا کوونکی زنا نه کوي کله چې زنا کوي په داسې حال کې چې هغه دې مؤمن وي، هغه غلا نه کوي کله چې غلا کوي په داسې حال کې چې هغه دې مؤمن پاتې وي، او نه شراب څښي کله چې شراب څښي په داسې حال کې چې هغه دې مؤمن پاتې شي او توبه له دغو وروسته وړاندې کړل شوې ده. صحيح بخاري ٦٨١٠

اسلام له بغاوت څخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه الله د عدل، ښېګڼې او خپلوانو ته د ورکړې امر کوي او له بې حیایۍ، بدۍ او تیرې څخه منع کوي، هغه تاسو ته نصیحت کوي تر څو پند واخلئ.

(د النحل سورت: ٩٠ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **پرته له شکه الله ماته وحي کړې دا چې تاسو امر ومنئ تر څو یو پر بل تېری ونه کړي او یو پر بل ویاړ ونه کړي.** صحيح ابوداود ٤٨٩٥.

اسلام له ظلم څخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي: او الله تېری کوونکي نه خوښوي. (د آل عمران سورت: ٥٧ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه تېری کوونکي نه بریالي کيږي. (د الأنعام سورت: ٢١ ایت)

او الله تعالى فرمايلي: **او د ظالمانو لپاره يې دردوونکی عذاب چمتو کړی دی.** (د الإنسان سورت: ٣١ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **درې کسان داسې دي چې دعا يې نه رديږي: يو عادل پاچاه، بل روژه نيوونکی تر څو يې چې روژه نه وي ماته کړې او د مظلوم دعا پر ورېځو سربېره پورته کيږي او د اسمانونو دروازې ورته پرانېستل کيږي** او رب عزوجل فرمايي: **پر عزت مې دې قسم وي زه به دې هرومرو مرسته کوم که څه هم يوه موده وروسته وي.** مسلم يې په ٢٧٤٩ شمېره له لږ اختلاف سره په لنډ ډول تخريج کړی، او ترمذي په ٢٥٢٦ شمېره له لږ اختلاف سره تخريج کړی او احمد په ٨٠٤٣ شمېره تخريج کړی او لفظ د هغه دی.

او کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم معاذ رضي الله عنه يمن ته ولېږلو هغه ته يې دا هم وويل: **د مظلوم له ښېرا څخه ځان وساته، ځکه د هغه د ښېرا او د الله جل جلاله ترمنځ هيڅ پرده نشته.** صحيح بخاري ١٤٩٦

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **خبر اوسئ چا چې پر معاهد ظلم وکړ، يا يې څه ترې کم کړل او يا يې له وس پر زيات څه مکلف کړ او يا يې د هغه د زړه له خوښې پرته څه ترې واخيستل؛ نو زه به د قيامت په ورځ د هغه لپاره دعوا کوونکی وم.** سنن ابوداود ٣٠٥٢

نو اسلام لکه څنګه چې وينې له هر ډول ناوړه اخلاقو، د تېري او ظلم له معاملې څخه منع کوي.

اسلام د هغو مالي راکړو ورکړو څخه منع کوي چې سود، ضرر، دوکه، ظلم، فرېب وي پکې او یا د مصیبتونو او د ټولنو، قومونو او افرادو د عام ضرر لامل کیږي.

د دغې فقرې په پیل کې د هغو ایتونو او احادیثو ذکر تېر شو چې سود، ظلم، دوکه او په زمکه کې فساد حراموي، الله تعالی فرمايلي: **او هغه کسان چې مؤمنان او مؤمناني ځوروي پرته له څه ګناه چې هغوی کړې وي نو بېشکه هغوی پر خپل ځان لوی درواغ او څرګنده ګناه باروي.** (د الأحزاب سورت: ٥٨ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **چا چې نېک عمل وکړ، نو د ځان لپاره يې دی، او چا چې بد کار وکړ؛ نو پر هغه دی او ستا پالونکی ظلم کوونکی نه دی.** (د فصلت سورت ٤٦ ایت)

او په احادیثو کې دي: **چې رسول الله صلی الله علیه وسلم پرېکړه وکړه چې نه ضرر وي او نه ضرار. یعني نه ځان ته ضرر رسول شته نه بل ته.** سنن ابوداود

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري؛ نو خپل ګاونډي ته دې ازار نه رسوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري؛ نو د خپل مېلمه درناوی دې کوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري؛ نو یا دې ښه خبره وکړي او یا دې چوپ پاتې شي. او په یو روایت کې دي: چې له ګاونډي سره دې ښېګڼه وکړي.** صحیح مسلم ٤٧

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **یوې ښځې ته د یوې پیشو له امله عذاب ورکړل شو چې بندي کړې یې وه، تر دې چې مړه شوه، نو په اور کې دننه شوه، هغې ښځې پشی ته نه خوراک ورکولو او نه څښاک، څکه هغه یې بندي کړې وه، او هغه یې نه پرېښودله چې د ځمکې حشرات یې خوړلي وای.** صحیح بخاري ٣٤٨٢

دا د هغه چا سزا وه چې پیشکه یې ازار کړې وه؛ نو د هغه چا حال به څنګه وي چې خلک ازاروي، له ابن عمر څخه روایت وايي: رسول الله منبر ته وختلو، په لوړ غږ یې اواز وکړ او ویې

فرمایل: **اې هغوکسانو چې په خوله یې ایمان راوړی او زړه ته یې ایمان نه دی رسېدلی! مسلمانان مه ازاروئ او مه پېغور ورکوئ او مه یې په عیبونو پسې کېږئ، ځکه څوک چې د خپل مسلمان ورور په عیب پسې وي، الله به د هغه پر عیب پسې شي او د چا په عیب پسې چې الله شي، رسوا کوي یې که څه هم د خپل بار په منځ کې وي، هغه وویل: او ابن عمر یوه ورځ بیت الله یا کعبې ته وکتل؛ نو ویې ویل: څومره لوی شان والا یې او څومره لوی حرمت دې دی، خو مؤمن د الله په وړاندې له تا څخه هم د حرمت او درناوي له پلوه لوی دی.** ترمذی یې په ۲۰۳۲ شمېره تخریج کړی او ابن حبان په ۵۷٦۳ شمېره

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري؛ نو خپل ګاونډي ته دې ازار نه رسوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري؛ نو د خپل مېلمه درناوی دې کوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري؛ نو یا دې ښه خبره وکړي او یا دې چوپ پاتې شي.** صحیح بخاري ٦۰۱۸

او ابوهریره له نبي صلی الله علیه وسلم څخه روایت کوي چې ویې فرمایل: **آیا پوهېږئ چې مفلس څوک دی؟ هغوی وویل: اې د الله رسوله! په موږ کې مفلس هغه څوک دی چې درهم او توښه نه لري، هغه وفرمایل: بېشکه زما له امت څخه مفلس هغه څوک دی چې د قیامت په ورځ به له روژې، لمانځه او زکات سره راشي، خو یو تن به راشي چې د هغه یې بې عزتي کړې وي، او پر دغه به یې تور لګولی وي، د دغه به یې مال خوړلی وي، نو هغه به کېنول شي او دغه به یې له نېکیو خپله بدله اخلي او هغه به یې هم له نېکیو بدله اخلي، کله یې چې نېکۍ خلاصې شي مخکې تردې چې د خپلو ګناهونو پور اداکړي، نو د هغوی ګناهونه به را واخېستل شي او پر هغه به ورواچول شي بیا به هغه هم په اور کې واچول شي.** مسلم په ۲۵۸۱ شمېره، ترمذي په ۲٤۱۸ او احمد په ۸۰۲۹ شمېرې سره تخریج کړی او لفظ د احمد دی.

او رسول صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **پر لاره د ونې یو شاخ و چې خلکو ته یې تکلیف رسولو، یوسړي هغه لرې کړ؛ نو هغه جنت ته داخل کړای شو.** بخاري په ٦٥۲ شمېره د هغه معنا

تخریج کړې، مسلم په ۱۹۱٤ دېته ورته، ابن ماجه په ۳٦۸۲ شمېره او احمد په ۱۰٤۳۲ شمېره تخریج کړې دی او لفظ د هغو دواړو دی، چې له لارې څخه د زیان رسوونکي شي لرې کول څوک جنت ته باسي؛ نو ستا خیال دی چې د هغه چا به څه حال وي چې خلکو ته زیان رسوي او د هغوی ژوند ور خرابوي.

اسلام د عقل د ساتنې او ټولو هغو شیانو د حراموالي لپاره راغلی چې عقل خرابوي

لکه د شرابو څښل او د عقل مرتبه يې لوړه کړې ده او هغه يې د تکليف مدار ګرځولی او د خرافاتو او بوتانو له ځنځيرونو يې ازاد کړی دی، او په اسلام کې هيڅ داسې رازونه او حکمونه نشته چې يوازې تر يوې طبقې پورې اړه ولري تر بلې پورې تړاو ونه لري، د اسلام ټول حکمونه او فرمانونه د صحيح عقلونو سره سمون لري او هغه د عدالت او حکمت مطابق دي.

الله تعالی فرمايي: **پرته له شکه غوږونه، سترګې او زړه د هر يوه په اړه به پوښتنه کيږي.** (د الإسراء سورت: ٣٦ ايت)

نو پر انسان واجب دي چې د خپل عقل ساتنه وکړي، له همدې امله اسلام شراب او نشه يي توکي حرام کړي دي، او د شرابو نارواوالی مې په ٣٤ مه فقره کې بيان کړ او د قرآن کريم ډېری ايتونه پر دغو تورو ختميږي. کېدای شي له عقله کار واخلئ. (د البقره سورت: ٢٤٢ ايت)

او الله تعالی فرمايي: **او دنيوي ژوند له لوبې او تماشې پرته بل څه نه دي، او همغه د آخرت مېنه هغو خلکو ته غوره ده چې ځان ساتنه (تقوی) کوي، آيا له عقل کار نه اخلئ.** (د الأنعام سورت: ٣٢ ايت)

او الله تعالی فرمايي: **پرته له شکه موږ قرآن په عربي ژبه نازل کړی، تر څو تاسو له عقل څخه کار واخلئ.** (د يوسف سورت: ٢ ايت)

او الله تعالی داخبره بيان کړه چې له لارښوونې او حکمت څخه يوازې د عقلونو څښتنان ګټه پورته کولای شي او هغوی چې هوښياران دي، الله تعالی فرمايي: **چاته چې غواړي حکمت ورکوي او هر چاته چې حکمت ورکړل شي؛ نو بېيشکه ډېره ښېګڼه ورکړل شوه او د عقل له څښتنانو پرته بل څوك پند نه اخلي.** (د البقره سورت: ٢٦٩ ايت)

او له همدې امله اسلام، عقل د تکلیف مدار وګرځولو، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **له درېو کسانو څخه قلم پورته کړل شوی دی: له ويده څخه ترڅو وېښ شوی نه وي، له ماشومه تر څو بالغ شوی نه وي او له لېوني څخه تر څو په سد شوی نه وي.** دغه حديث بخاري د جزم په صيغه سره معلقا مخکي تر ٥٢٦٩ شمېره کې همدغه ډول تخريج کړی او ابوداود موصولا ٤٤٠٢شمېرې سره تخريج کړی او لفظ د هغه دی، ترمذي په ١٤٢٣ شمېره، نسائي په سنن کبری کې په ٧٣٤٦ شمېرې سره، احمد په ٩٥٦ شمېره له لږ اختلاف سره او ابن ماجه په ٢٠٤٢ شمېره په لنډ ډول راوړی دی.

او د خرافاتو او بوتانو له ځنځيرونو څخه يې يادونه کړې ده، الله تعالی د خرافاتو په ټينګو نيولو کې د امتونو له حال څخه په خبرولو سره او هغه حق ته يې په ردولو سره چې د الله له لوري راغلی فرمايلي: **او په همدې توګه مونږ له تا مخکې په کوم کلي کې څوك وېرووونکی ندی لېږلی مګر دا چې سوکاله خلکو به يې ويل؛ مونږ خپل پلرونه په يوه لاره موندلي او په رېښتيا مونږ د هغوی پر پلونو روان يو.** (د الزخرف سورت: ٢٣ ايت)

او الله تعالی د خپل دوست ابراهيم عليه السلام څخه په خبر ورکولو سره وايي چې هغه يې خپل قوم ته وويل: **کله چې هغه خپل پلار او قوم ته وويل: دا بوتان څه شی دي چې تاسو يې عبادت ته تينګ ولاړ ياست؟ هغوی وويل: مونږ خپل پلرونه د دغو په لمانځنه موندلي دي.** (د الأنبياء سورت: ٥٢- ٥٣ ايتونه)

اسلام راغی او خلکو ته يې د بوتانو د لمانځلو د پرېښودلو او له پلرونو او نيکونو څخه په ميراث ورپاتې خرافاتو څخه د ځان ساتلو او رسولانو عليهم الصلاة والسلام د لارې د پيروی امر وکړ.

او په اسلام کې داسې رازونه او حکمونه شتون نه لري چې تر يوې طبقې پورې تړاو ولري نه تربلې طبقې پورې.

د ابوطالب له زوی علي رضي الله عنه څخه - چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تره زوی او د لور خاوند دی، و پوښتل شول: **چې آیا رسول الله صلی الله علیه وسلم تاسو ته کوم څه ځانګړي کړي دي؟ نو هغه وفرمایل: موږ ته رسول الله صلی الله علیه وسلم داسې څه نه دي ځانګړي کړي چې ټولو خلکو ته عام نه وي، مګر هغه څه چې زما د دغې تورې په پوښ دي هغه وويل: نو یوه پاڼه یې راوېستله چې په هغې کې لیکلي و: الله پر هغه چا لعنت کړی چې له الله پرته د بل چا لپاره ذبح کوي، الله پر هغه چا لعنت کړی چې د ځمکې نښې غلا کوي، الله پر هغه چا لعنت کړی پر خپل پلار بد وایي او الله پر هغه چا لعنت کړی چې بدعتي ته پناه ورکوي.** صحیح مسلم ۱۹۷۸ او د اسلام ټول حکمونه او فرمانونه د صحیح عقلونو سره سم او د عدالت او حکمت د غوښتنې سره مطابق دي.

او د باطل دينونو پيروان چې کله پر هغه څه پوهه ونه لري چې ترمنځ يې ټکر وي او يا هغه چارې چې عقلونه يې ردوي، نو بيا د دين پيروان دا ګومان کوي چې دين له عقل څخه پورته دی او يا دا چې عقل لره د دين په پوهاوي او پر هغه د را چاپېرېدو کې هيڅ ځای نشته.

سره له دې چې اسلام دين د عقل لپاره يوه داسې رڼا بللې ده چې لاره يې ورته روښانه کوي، نو د باطلو دينونو خلک له انسان څخه غواړي چې له عقل څخه خالي شي او د ځان تابع يې وګرځوي او اسلام بيا له انسان څخه غواړي چې عقل يې را بيداره کړي، تر څو حقيقتونه لکه څنګه چې دي همداسې يې وپېژني.

الله تعالی فرمايلي: **او همدارنګه موږ تاته هم په خپل امر سره روح راولېږلو، ته نه پوهېدې چې کتاب څه دی او ايمان څه دی خو موږ هغه رڼايي وګرځوله چې له خپلو بندګانو چاته وغواړو په هغه سره يې لارښوونه کوو او بېشکه چې ته د نېغې لارې خواته ښوونه کوې.** (د الشوری سورت: ۵۲ ايت)

نو الهي وحې داسې برهانونو او حجتونو ته شامله ده چې د سالمو عقلونو داسې حقيقتونو ته لارښوونه کوي چې د هغو پر پېژندګلوۍ او ايمان يې خبر وي، الله تعالی فرمايلي: **اې خلکو! بېشکه تاسو ته مو د خپل پالونکي له لورې برهان راغلی او تاسو ته مو څرګندوونکې رڼا نازله کړې ده.** (د النساء سورت: ۱۷٤ ايت)

الله سبحانه وتعالی د انسان لپاره غواړي چې د لارښوونې، پوهې او حقيقت په رڼا کې ژوند وکړي، شيطانان او طاغوتان غواړي چې انسان د کفر، ناپوهۍ او لارورکۍ په تيارو کې پاتې شي، الله تعالی فرمايلي: **الله د هغو خلکو دوست دی چې ايمان يې راوړی، له تيارو يې د رڼا لورې ته باسي او هغوی چې کافر شوي، دوستان يې شيطانان دي چې له رڼايي د تيارو لورې ته باسي، دا خلك د اور والا دي، همدوی به تل پکې اوسېدونکې وي.** (د البقره سورت: ۲۵۷ ايت)

اسلام صحيح علم ته لويه درجه ورکوي او له نفسي غوښتنې څخه خالي علمي بحث ته هڅونه کوي

او زموږ په نفسونو او شاوخوا کايناتو کې د نظر او فکر کولو ته بلنه کوي او د پوهې لپاره صحيح علمي پايلې له اسلام سره ټکر نه دي.

اسلام د صحيح علم لوی او قدر کوي، الله تعالی فرمايلي: **الله هغو کسانو ته چې ايمان يې راوړی او چاته چې پوهه ورکړل شوې ده لوړې درجې ورکوي، او الله پر هغه څه ښه خبر دی چې تاسو يې کوئ.**

(د المجادله سورت: ۱۱ ايت).

او الله د عالمانو ګواهي له خپلې ګواهۍ او پرښتو له ګواهۍ سره يوځای کړې په تر ټولو لوی د ګواهۍ په ځای کې، الله تعالی فرمايلي: **الله شاهدي ادا کړې چې له هغه پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته پرښتو او د پوهې څښتنانو هم چې (الله) پر عدالت ولاړ دی، بل حقدار د بنده ګۍ نشته مګر همغه حکمت والا برلاسی.** (د آل عمران سورت: ۱۸ ايت)

دغه په اسلام کې د پوهې د څښتنانو مرتبه په ډاګه کوي او الله خپل نبي محمد صلی الله عليه وسلم ته د بل هيڅ شي د زياتوالي امر نه دی کړی پرته له پوهې څخه، الله تعالی فرمايلي: **او وايه: اې زما پالونکيه! پوهه مې را زياته کړه.** (د طه سورت: ۱۱٤ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **څوک چې داسې لار غوره کړي چې په هغې کې پوهه لټوي، الله به هغه ته د جنت لاره اسانه کړي، او پرښتې د پوهې لټوونکي لپاره د هغه د خوښۍ په موخه وزرونه غوړوي او د پوهې لټوونکي لپاره ټول هغه څوک چې په اسمان او ځمکه کې دي د بښنې غوښتنه کوي تردې چې ماهيان يې په اوبو کې کوي، د عالم غوراوی پر عابد داسې دی لکه د سپوږمۍ غوراوی پر ټولو ستورو، بېشکه عالمان د نبيانو وارثان دي، نبيانو په ميراث کې دينار او درهم نه دي پرې اېښي، بلکې هغوی پوهه په ميراث پرې اېښې ده، نو چاچې هغه تر لاسه کړه لويه برخه يې ترلاسه کړه.** ابوداود په ٣٦٤١ شمېره، ترمذي په

۲۶۸۲ شمېره، ابن ماجه په ۲۲۳ شمېره تخریج کړی او لفظ هم د ابن ماجه دی، او احمد په ۲۱۷۱۵ شمېره.

او اسلام د نفسي غوښتنې څخه خالي علمي بحث ته هڅونه کوي او زموږ په نفسونو او شاوخوا کایناتو کې د نظر او فکر کولو ته بلنه کوي، الله تعالی فرمايلي: ژر به موږ هغوی ته په شاوخوا او د هغوی په نفسونو کې خپلې نښانې ورونښیو، تر څو هغوی لره داخبره په ډاګه شي چې هغه حق دی، او ايا ستا د پالونکي لپاره دا بسنه نه کوي چې هغه پر هرڅه شاهد دی. (د فصلت سورت: ۵۳ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: ايا هغوی د اسمانونو او ځمکې په پاچايۍ کې سوچ نه دی کړی او کوم شيان چې الله پيدا کړي دي او دا چې ښايي نېټه يې رانېږدې شوې وي نو له دې وروسته په کومه خبره ایمان راوړي. (د الأعراف سورت: ۱۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: آيا هغوی ځمکه کې نه دي ګرځېدلي چې وګوري له هغوی د مخکې خلکو پایله څنګه وه؟ هغوی ترې ډېر زورور وو، ځمکه يې (ښه) سپړلې او دغو چې څومره ودانه کړې، هغوی ترې زياته ودانه کړې وه او رسولان يې له څرګندو نښانو سره ورغلي وو، نو الله خو پر هغوی ظلم نه کولو خو هغوی په خپله پر ځانونو ظلم کولو. (د الروم سورت: ۹ ایت)

او د پوهې لپاره صحیح علمي پایلې له اسلام سره ټکر نه وي او موږ به يې يوه بېلګه بيان کړو چې قرآن د هغه په اړه دقيق تفصيلات يوزر او څلورسوه کاله مخکې بيان کړي دي او نوي علم وروسته هغه تفصيلات پېژندلي دي، چې د دغه علم پايلې له هغه څه سره موافقې دي کوم چې په قرآن عظيم کې دي چې هغه د مور په ګېډه کې د جنين پيدايښت دی، الله تعالی فرمايلي: او بېشکه موږ انسان د ختې له سوچه برخې څخه پيدا کړ. بيا مو هغه د يو څاڅکي په بڼه محکم خوندي ځای کې کېښود. بيا مو هغه څاڅکی د وينې يوه ټوټه وګرځوله، بيا مو هغه

ټوټه د غوښې يوه بوټۍ وګرځوله، چې له بوټۍ مو هډوکي پيدا کړل نو هډوکو ته مو غوښه ور واغوستله، بيا مو هغه يو بل مخلوق جوړ کړ نو الله ډېر برکتناك دی، تر ټولو غوره پيدا کوونکی. (د المؤمنون سورت: ١٢- ١٤ ايتونه).

او الله عمل نه قبلوي او نه په آخرت کې ثواب پرې ورکوي مګر له هغه چا څخه چې پر الله يې ايمان راوړی وي، د هغه پيروي يې کړې وي او د هغه رسولان عليهم الصلاة والسلام يې رېښتيني ګڼلي وي او يوازې هغه عبادتونه قبلوي چې روا کړي يې وي؛ نو څنګه انسان پر الله کفر کوي او دا هيله لري چې ښه بدله به يې ورکړې؟ او له خلکو څخه د هيچا ايمان نه قبلوي مګر دا چې هغه پر ټولو نبيانو عليهم السلام ايمان راوړی وي او د محمد صلی الله عليه وسلم پر رسالت يې ايمان راوړی وي.

او الله عمل نه قبلوي او نه په آخرت کې ثواب پرې ورکوي مگر له هغه چا څخه چې پر الله يې ايمان راوړی وي، د هغه پيروي يې کړې وي او د هغه رسولان عليهم الصلاة والسلام يې رښتيني گڼلي وي

الله تعالی فرمايلي: څوك چې د كومې سملاسی گټې غوښتنه كوي نو چاته چې څه وركول غواړو همدلته يې ژر وركوو بيا جهنم ورته (برخه) گرځوو، چې رټلی ډيكه شوی به ورننوځي. او چا چې آخرت وغوښت او د هغه لپاره يې هڅه وكړه؛ مناسبه هڅه، او هغه مؤمن هم وي نو د داسې خلكو هڅه منونكي ده. (د الإسراء سورت: ۱۸- ۱۹ ايتونه).

او الله تعالی فرمايلي: نو څوک چې غوره کارونه وکړي په داسې حال کې چې مؤمن وي، د هغه د هڅې ناشكري به نه كيږي او موږ هغه لره ليكونكي يو.

(د الأنبياء سورت: ۹٤ ايت)

او له عبادتونو څخه يوازې هغه منې چې روا کړي يې دي، الله تعالی فرمايلي: څوک چې له خپل رب سره د مخ کيدلو هيله لري، نو نيک عمل دې وکړي او له هغه سره دې هيڅوک هم په بنده گۍ کې نه شريکوي.

(د الكهف سورت: ۱۱۰ آيت).

دا خبره يې بيان كړه چې عمل هغه وخت نيک وي چې الله روا كړی وي او څښتن يې په خپل عمل كې د الله لپاره مخلص وي او پر الله باور كوونكی، د هغه د نبيانو او رسولانو عليهم السلام تصديقوونكی وي، خو د چا چې عمل له دې پرته بل څه وي؛ نو الله تعالی بيا وايي: او هر څه عمل چې هغوی كړی وي موږ به ورورانديږ شو او دوړه دوړه به يې والوزوو. (د الفرقان سورت: ۲۳ ايت).

او الله تعالی فرمايلي: په هغه ورځ به ځينې مخونه ذليل وي. سخت زيار ايستونكي ستومانه به وي. سره اور ته به ورننوځي. (د الغاشيه سورت: ۲- ٤ ايتونه)

نو دغه مخونه به ذليل او له كاره ستړي وي، خو كله چې هغو د الله له لارښووني پرته عمل كولو، الله به يې د ورتګ ځای اور وګرځوي، ځكه هغو له هغه څه پرته پر بل څه عمل كړی چې الله روا كړي دي، بلكې باطل عبادتونه يې كړي دي او د لارورکۍ د داسې مشرانو پيروي يې كړې ده چې د هغوی لپاره يې باطل دينونه رامنځته كړي دي؛ نو د الله په وړاندې منل شوی نېک عمل هغه دی چې له هغه څه سره سمون ولري له کوم څه سره چې رسول صلی الله عليه وسلم راغلی، نو څنګه بيا انسان پر الله كفر كوي او د نبي بدلې هيله لري.

او الله له خلكو څخه د هيچا ايمان نه قبلوي مګر هغه څوک چې پرټولو نبيانو عليهم السلام يې ايمان راوړی وي او د محمد صلی الله عليه وسلم پر رسالت يې ايمان راوړی وي - مخكې مو پر دغه خبره ځينې دليلونه په ۲۰ مه فقره كې ذكر كړل، او الله تعالی فرمايلي: رسول پر هغه څه ايمان راوړی چې د الله له خوا ورته نازل شوي او مؤمنانو هم، ټولو ايمان راوړی پر الله، پرښتو يې، كتابونو يې او رسولانو يې (هغوی وايي چې) له رسولانو يې د يوه تر منځ هم توپيرنه كوو او ويې ويل: اورېدلي او منلي مو دي ښښنه (غواړو) زموږ ربه! او خاص تا ته بېرته درګرځېدل دي. (د البقره سورت: ۲۸۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: اې هغو كسانوچې ايمان مو راوړی! پر الله د هغه پر رسولانو او پر هغه كتاب ايمان راوړئ چې پر خپل رسول يې نازل كړی دی او هغه كتاب چې له هغه مخكې يې نازل كړی دی، او څوک چې پر الله د هغه پر پرښتو، كتابونو، رسولانو يې او وروستۍ ورځ كفر وكړي؛ نو هغه په لرې لارورکۍ سره لاروركی شوی دی. (د النساء سورت: ۱۳۶ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او كله چې الله له نبيانو ژمنه واخيسته چې كله مې كتاب او حكمت دركړ، بيا كه يو داسې رسول درشي چې تاسو سره د شته كتاب تصديقوونكی وي نو هرومرو به ايمان پرې راوړئ او ملاتړ به يې كوئ ! (بيايې) وفرمايل: آيا پر دې اقراركوئ او زما دا پېټی (ټينګه ژمنه) مو واخيسته؟ هغوی وويل اقرار كوو، ويې فرمايل: نو شاهدان اوسئ او زه هم درسره له شاهدانو څخه يم. (د آل عمران سورت: ۸۱ ايت).

پرته له شکه د ټولو الهي پیغامونو موخه دا ده چې حق دین د انسان مرتبه اوچته کړي، نو هغه یوازې د الله بنده وي کوم چې د ټولو کائناتو پالونکی دی

او د انسان، مادې او خرافاتو له لمانځلو یې ازاد کړي؛ نو اسلام لکه څنګه چې ته وینې د اشخاصو سپېڅلتیا نه بیانوي او له خپلو مرتبو یې نه پورته کوي او نه له هغو څخه ارباب او معبودان جوړوي.

رسول الله صلى الله علیه وسلم فرمایلي: **بدبخت دې وي د دینار، درهم، د څونډېو او ورېښمو جامو بنده که ورکړل شي خوشحاله وي او که ورنه کړل شي خوشحاله نه وي. صحیح بخاري ٦٤٣٥ نو سم انسان یوازې الله ته غاړه اېښودونکی وي، چې د مال، عزت، مرتبې یا قبیلې د لمانځلو په لټه کې نه وي، او په دغه کېسه کې هغه څه دي چې د لوستونکي لپاره هغه څه په ډاګه کوي چې خلک مخکې تر رسالته پرې وو او وروسته څه ډول وګرځېدل؟**

کله چې لومړنیو مسلمانانو حبشې ته هجرت وکړ او د حبشې پاچا چې هغه مهال نجاشي و ویوښتل، هغوی ته یې وویل: دا څه ډول دین دی چې تاسو مو د قوم ترمنځ بېلوالی راوستلی دی، نه زما په دین کې داخلېږئ او نه له دغو امتونو څخه د هیچا په دین کې؟ د ابوطالب زوی جعفر ورته وویل: اې پاچا! موږ جاهل قوم وو، د بوتانو بنده ګي مو کوله، مرداره مو خوړه، بې حیايي مو کولې، خپلوۍ مو پرې کولې، له ګاونډیانو سره مو بد کول، په موږ کې پیاوړي به کمزوري خوړلو، موږ پر همدې حال وو تر دې چې الله له موږ څخه رسول راته راولېږلو، چې نسب، رېښتینولي، امانتداري او پاک لمني یې پېژنو، هغه موږ الله ته ورو بللو، ترڅو یې یو وبولو او عبادت یې وکړو او له هغه څه څخه ووځو چې موږ او پلرونو مو یې له هغه پرته د کومو ډبرو او بوتانو عبادت کولو، او په رېښتیا ویلو، امانت اداکولو، صله رحمۍ، ښه ګاونډیتوب، له محارمو او وینو تویلو څخه په ډډه کولو یې امر راته وکړ، له بې حیايۍ، درواغو، د یتیم له مال خوړلو او پر پاک لمنو مېرمنو له تور لګولو یې منع کړلو، امر یې راته وکړ چې یوازې د الله عبادت وکړو هیڅوک ورسره شریک نه کړو او د لمانځه، زکات او روژې امر

يې راته وکړ، هغه وايي: پر هغه يې د اسلام امور وشمېرل، موږ يې تصديق وکړ او ايمان مو پرې راوړ او په هغه څه کې مو يې پيروي وکړه چې ورسره راغلی و، نو يوازې د الله عبادت مو وکړ، هيڅوک مو ورسره شريک نه کړل، هغه څه مو حرام وبلل چې هغه رابانديې حرام کړل او هغه څه مو حلال وبلل چې هغه راته حلال وګرځول. احمد په ۱۷٤۰ شمېره له لږ اختلاف سره تخريج کړی او ابونعيم په (حلية الاولياء) کې ۱۱۵/۱کې په لنډ ډول.

اسلام لکه څنګه چې ته وينې د اشخاصو تقديس نه کوي او هغوی له خپلې مرتبې نه پورته کوي او نه له هغوی څخه ارباب او معبودان جوړوي.

الله تعالی فرمايلي: **ورتهووايه ای اهل کتابو! هغه څه ته راشئ چې زموږ او ستاسو ترمنځ يو برابر دي، دا چې له الله پرته بل څه به نه لمانځو، نه به څه شی ورسره شريکوو او نه به له الله پرته يو بل د معبودانو په توګه نيسو، نو که وګرځېدل بيا ورته ووايئ تاسو شاهدان اوسئ چې موږ مسلمانان يو.** (د آل عمران سورت: ٦٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: **او هغه داسې امر نه درته کوي چې پرېښتې او نبيان معبودان ونيسئ، نو آيا وروسته له هغه به هم د کفر امر درته کوي چې تاسو مسلمانان شوئ.** (د آل عمران سورت: ۸۰ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **زما دومره ستاينه مه کوئ لکه نصاراوو چې د مريمې د زوی وکړه، زه د هغه يو بنده يم؛ نو ووايئ چې د الله بنده او د هغه رسول.** صحيح بخاري ۳٤٤۵

الله په اسلام کې توبه روا کړې ده، توبه د انسان الله ته رجوع کول او گناه پرېښودل دي

او اسلام خپل مخکې ګناهونه له منځه وړي، توبه خپل مخکې ګناهونه له منځه وړي، نو د هیڅ انسان په وړاندې د انسان د تېروتنو د منلو اړتیا نشته.

تعالی فرمايلي: اې مؤمنانو! ټول الله ته توبه وباسئ، د دې لپاره چې کامیاب شئ. (د النور سورت: ۳۱ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: آیا هغوی نه دي پوه چې همغه الله له خپلو بندګانو توبه قبلوي او صدقې اخلي، او پرته له شکه الله توبه قبلوونکی او مهربانه دی.

(د التوبه سورت: ۱۰٤ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: او همغه ذات دی چې له بندګانو یې توبه قبلوي او له ګناهونو ورتېرېږي او پر هغه څه پوهیږي چې تاسو يې کوئ. (د الشورى سورت: ۲۵ ایت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: **الله د خپل مؤمن بنده په توبه تر هغه سړي زيات خوشحالیږي کوم چې په یوه داسې ځمکه کې وي چې استوګنه پکې نه وي د تباهۍ ځای وي، له هغه سره یې پر سپرلۍ خواړه او څښاک وي، بیا هغه ویده شي، کله چې راویښ شي، نو هغه تللې وي، ویې لټوي تردې چې سخت تږی شي، بیا ووایي: خپل هغه مخکېنې ځای ته ورګرځم، ویده کېږم تر څو مړ شم، نو سر یې پر بازو کېږدي، ترڅو مړ شي، بیا را ویښ شي، په داسې حال کې چې له هغه سره سپرلۍ وي اوپر هغې یې توښه، خواړه او څښاک هم وي؛ نو الله د خپل مؤمن بنده پر توبه تر دغه سړي له خپلې سپرلۍ او توښې سره هم زیات خوشحالیږي.** صحیح مسلم ۲۷٤٤

او اسلام له هغه مخکې ګناهونه له منځه وړي او توبه هم مخکېني ګناهونه له منځه وړي. الله تعالی فرمايلي: ووایه: هغوکسانوته چې کفر یې کړی، که واوړي، نو څه چې مخکې شوي هغه

به ورته وبښل شي، او كه بېرته راوګرځي؛ نو د مخكېنيو كړنلاره تېره شوې ده. (د الأنفال سورت: ۳۸ ايت)

او الله نصارا توبې ته راوبلل؛ نو الله جل شانه وايي: آيا هغوى الله ته توبه نه باسي او بښنه ترې نه غواړي، او الله بښونكى مهربان دى. (د المائده سورت: ۷٤ آيت)

او الله ټول نافرمانه او ګناهكاران توبې اېستلو ته وهڅول، نو الله تعالى وفرمايل: ورته ووايه! اې زما هغو بندګانو چې پر خپلو ځانونو يې ظلم كړى د الله له رحمته مه ناهيلي كيږئ، په رېښتيا الله ټول ګناهونه ښښي بېشكه همغه ډېر ښښونكى مهربان دى. (د الزمر سورت: ٥٣ ايت)

او كله چې عمروبن العاص د اسلام راوړلو اراده وكړه، له دې څخه وډارشو چې هغه ګناهونه به يې ونه ښښل شي چې له اسلام څخه مخكې يې كړي دي، عمرو د دغه دريځ د روايت كوونكي په توګه وايي: كله چې الله زما په زړه كې اسلام واچولو وايي: نبي صلى الله عليه وسلم ته راغلم تر څو بيعت راسره وكړي، لاس يې ماته وغځولو، خو ما وويل: اې د الله رسوله! تر هغه بيعت نه درسره كوم ترڅو دې زما مخكېني ګناهونه نه وي ښښلي، هغه وايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم راته وويل: اې عمرو! آيا نه پوهېږې چې هجرت خپل مخكېني ګناهونه له منځه وړي، اې عمرو! آيا نه پوهېږئ چې اسلام له هغه مخكې ګناهونه له منځه وړي. مسلم ۱۲۱ شمېره سره دېته ورته اوږد تخريج كړى او احمد ۱۷۸۲۷ شمېره سره او لفظ د هغه دى.

په اسلام کې د انسان او الله تر منځ یوه نېغ په نېغه اړیکه وي، چې هیچا ته اړتیا نشته تر څو ستا او د الله ترمنځ واسطه شي؛ نو اسلام موږ له دې څخه منع کوي چې له انسان څخه الله جوړ کړو او یا هغوی له الله سره په ربوبیت او الوهیت کې شریکان کړو.

په اسلام کې د نورو په مخکې د خپلو ګناهونو منلو ته اړتیا نشته، نو په اسلام کې د انسان او الله تر منځ یوه نېغ په نېغه اړیکه وي، چې هیچا ته اړتیا نشته تر څو ستا او د الله ترمنځ واسطه شي، لکه څنګه چې په ۳٦ مه فقره کې داخبره تېره شوه چې الله تعالی ټول خلک توبې او د ځان لورې ته په رجوع کولو رابللي دي، همدارنګه یې خلک منع کړي چې نبیان یا پرېښتې د هغه او د بندګانو ترمنځ واسطې وګرځوي، الله تعالی فرمایلي: او هغه داسی امر نه درته کوي چې پرېښتې او نبیان معبودان ونیسئ، نو آیا وروسته له هغه به هم د کفر امر درته کوي چې تاسو مسلمانان شوئ.

(د آل عمران سورت: ۸۰ ایت)

نو اسلام لکه څنګه چې وینې موږ له دې څخه منع کوي چې انسانان معبودان وګرځوو او یا یې له الله سره په ربوبیت او الوهیت کې شریکان کړو.

الله تعالی له نصاراو څخه وایي: هغوی خپل عالمان او عابدان له الله پرته معبودان نیولي او همدارنګه د مریمې زوی مسیح (یې هم معبود نیولی) او حال دا چې هغوی د یو الله له عبادت پرته په بل څه نه وو ګومارل شوي، له هغه پرته خو کوم بل الله نشته، له هغه څه پاك دی چې هغوی یې ورسره شریکوي.

(د التوبه سورت: ۳۱ ایت)

او الله پر کافرانو انکار وکړ چې هغوی د الله او خپلو ځانو تر منځ واسطې نیسي، نو الله تعالی وفرمایل: خبر اوسئ چې الله لره سوچه دین دی او کومو خلکو چې له هغه پرته نور چارواکي نیولي (او وایي چې) موږ خو د دې شیانو لمانځنه یوازې د دې لپاره کوو چې الله ته مو په مرتبه

کې ورنېږدې کړي. بېشکه الله به د هغوی تر منځ په هغه څه کې پرېکړه کوي چې هغوی پکې اختلاف کوي، په رېښتيا الله هغه چاته لارښوونه نه کوي چې درواغجن او ناشکره وي.

(د الزمر سورت: ۳ ایت)

او الله دا خبره بیان کړه چې بوت لمانځونکي د جاهلیت خلک داسې وو چې د خپلوځانونو او الله ترمنځ يې واسطې نیولې او ویل به يې: دا هغوی الله ته نېږدې کوي.

او کله چې الله خلک له دې څخه منع کړل چې نبیان او پرېښتې دې د هغه او بندګانو تر منځ واسطې ونیسي؛ نو له هغوی پرته نور به په طریقه اولی منع وي، څنګه حال دا چې نبیان او رسولان علیهم السلام الله ته په نېږدې والي کې ډېره بيړه کوي، الله تعالی د نبیانو او رسولانو علیهم السلام له حال څخه په خبرورکولو فرمايي: **بېشکه هغوی (ټولو) په نېکیو کې بيړه کوله او موږ يې (د ثواب) په مینه او (له عذاب څخه) په وېره وربللو او یوازې موږ ته غاړه ایښودونکي وو.**

(د الأنبياء سورت: ۹۰ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: **دوی چې چاته بلنه ورکوي هغوی خو په خپله د خپل پالونکي لور ته وسیله لټوي چې کوم يو (هغه ته) ورنېږدې دی او د رحمت هیله يې کوي او له عذابه يې ویریږي، په رېښتیا ستا د پالونکي عذاب د وېرې وړ دی.**

(د الإسراء سورت: ۵۷ ایت)

معنا داچې کوم نبیان او نېکان چې تاسو يې له الله پرته رابولئ، هغوی په خپله الله ته نېږدې کېدل غواړي، د هغه د لورېيني هیله لري او له عذابه يې وېرېږي، نو څنګه له الله پرته هغوی را بلل کیږي.

د دغې رسالې په پای کې

دا خبره یادوو چې خلک د خپلو زمانو، قومونو او ښارونو له پلوه بلکې ټولې انساني ټولنې په خپلو فکرونو او موخو کې مختلفې دي، د ژوند په چارو او کړنو کې له یوبل څخه بېل دي، نو یو داسې لارښود ته اړتیا لري چې لارښوونه یې وکړي، او داسې نظام ته چې راټول یې کړي او داسې واکمن ته چې ساتنه یې وکړي او درنو رسولانو علیهم الصلاة والسلام دغه څه د االله له لوري د وحې له لارې په مخ وړل، د ښېګڼې او هدایت لارې ته یې د خلکو لارښوونه کوله او د الله پر شریعت یې خلک را ټولول او په حق یې د هغوی ترمنځ پرېکړې کولې، نو څومره یې چې د دغو رسولانو خبره منله د هغوی د الهي پیغامونو له زماني سره نېږدې همدومره یې په چارو کې سمون راتلو، او الله د خپل رسالت لړۍ د محمد صلی الله علیه وسلم پر رسالت پای ته ورسوله او د هغه د رسالت لپاره یې پاتې کېدل ولیکل او هغه یې د خلکو لپاره لارښود، رحمت، رڼا او تر الله سبحانه وتعالی پورې د رسوونکې لارې لارښوونکی وګرځولو.

له همدې امله دې اې انسانه! دېته رابولم چې یوازې الله لره ریښتینې د بل له بې ځایه پیروۍ او عادت څخه خالي ودرېږې، او پردې پوه شه چې له مرګ وروسته دې خپل پالونکي ته ورګرځېدونکی یې او دا چې په ځان او شاوخوا کې دې وګوره؛ نو اسلام راوړه چې په دنیا او آخرت کې دې نېکبخته شې او که په اسلام کې داخلېدل غواړې نو پرتا یوازې دا ګواهي ورکول لازم دي چې له الله پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته او محمد د الله رسول دی، او له هر هغه څه څخه بېزاري اعلان کړې چې له الله پرته لمانځل کېږي، او مونږ باور لرو چې الله ټول هغه خلک بېرته راپورته کوي کوم چې په قبرونو کې دي او دا چې حساب او بدله حق دي، کله چې دې دا ګواهي ورکړه؛ نو ته مسلمان شوې، نو بیا پرتا لازم دي چې د الله هغه عبادت وکړې کوم چې یې له لمانځه، زکات، روژې او حج څخه روا کړي دي که د حج وس ولرې.

له همدې امله دې اې انسانه! دېته رابولم چې یوازې الله لره ریښتینې د بل له بې ځایه پیروۍ او عادت څخه خالي ودرېږې، لکه څنګه چې الله په خپله وینا سره رابللی یې. ورته وواېه: زه

تاسې ته يوازې د يوې خبرې **نصيحت کوم:** دا چې الله ته دوه دوه ودرېږئ او (يا) يو يو بيا (ښه) سوچ وکړئ، ستاسې په (دې) ملګري کې څو څه ليونتوب نشته، هغه خو د يو سخت عذاب په وړاندې ستاسو لپاره د يو وېروونکي څخه پرته بل څه نه دی. (د سبأ سورت ٤٦ ايت)

او ته پوهېږې چې له مرګ وروسته دې خپل پالونکي ته ورګرځېدونکی يې، الله تعالی فرمايلي: **او دا چې انسان لره بل څه نشته پرته له هغې بدلې چې خپله يې هڅه کړې وي. او بېشکه چې دا هڅه به يې ژر وليدل شي. بيا به پوره پوره بدله ورکړی شي. او دا چې (همغه) ستا د پالونکي لور ته ور رسېدل دي.** (د النجم سورت: ٣٩- ٤٢ ايتونه)

او دا چې په خپل ځان او شاوخوا اطرافو کې دې وګوره، الله تعالی فرمايلي: **ايا هغوی د اسمانونو او ځمکې په پاچايۍ کې سوچ نه دی کړی او کوم شيان چې الله پيدا کړې دي او دا چې ښايي نېټه يې رانږدې شوې وي نو له دې وروسته په کومه خبره ايمان راوړي؟** (د الأعراف سورت: ١٨٥ ايت)

نو اسلام راوړه په دنيا او آخرت کې به دې نېکبخته شې او که په اسلام کې داخلېدل غواړې؛ نو درباندې لازمه ده چې دا ګواهي ورکړې چې له الله پرته بل حقدار د بندګۍ نشته او محمد صلى الله عليه وسلم د الله رسول دی. کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم معاذ يمن ته د اسلام لوري ته د بلونکي په توګه ولېږلو ورته يې وويل: **بېشکه ته له اهل کتابو څخه يو قوم ته ورځې؛ نو هغوی دغې ګواهۍ ته راوبوله چې له الله پرته بل معبود نشته او دا چې زه د الله رسول يم، که په دغه کې يې ستا پيروي وکړه، بيا يې خبر کړه چې الله پر هغوی پنځه لمنځونه په هره ورځ او شپه کې فرض کړي دي، که يې په دغه کې هم ستا پيروي وکړه، بيا يې خبر کړه چې الله پر هغوی زکات فرض کړی چې له شتمنو به يې اخېستل کيږي او بې وزلو ته به يې ورکول کيږي، او که يې په دغه کې هم ستا پيروي وکړه بيا نو د هغوی د غوره مالونو څخه ځان وساته.** صحيح مسلم ١٩

او دا چې له هر هغه څه څخه بېزاري اعلان کړې چې له الله پرته لمانځل کيږي، او له الله پرته د هرڅه له لمانځلو څخه بېزاري همدغه د ابراهيم عليه السلام حق ته مايل ملت دی، الله تعالی فرمايلي: په ريښتيا ستاسو لپاره په ابراهيم او د هغه په ملګرو کې غوره نمونه ده، کله يې چې خپل قوم ته وويل بېشکه موږ له تاسې او له هغو شيانو چې تاسې يې له الله پرته لمانځئ، بېزاره يو، ستاسې له عقيدې منکر يو او زموږ – تاسې تر منځ د تل لپاره دوښمني او کينه څرګنده شوې تر هغو چې يوازې پر يو الله ايمان راوړئ. (د الممتحنه سورت: ٤ آيت)

او پردې باور ولره چې الله تول هغه خلک بېرته را پورته کوي چې په قبرونو کې دي، الله تعالی فرمايلي: دا ځکه چې همدغه الله حق دی او همغه مړي راژوندي کوي او همدی په هر څه قدرت لرونکی دی.

او (بل) دا چې قيامت هرومرو راتلونکی دی، هيڅ شك پکې نشته او دا چې الله به هغه څوك راپورته کړي چې په قبرونو کې دي. (د الحج سورت: ٦– ٧ ايتونه)

او دا چې حساب او بدله حق دي، الله تعالی فرمايلي: او الله اسمانونه او ځمکه په حقه پيدا کړي او د دې لپاره هم چې هر چا ته د خپلو کړو وړو بدله ورکړی شي او ظلم به نه پرې کيږي. (د الجاثيه سورت:٢٢ ايت)

کله چې دغه ګواهي ورکړې؛ نو ته مسلمان شوې، له دې وروسته پرتا لازم دي چې د الله هغه عبادت وکړې چې له لمانځه، زکات، روژې او د توان لرلو په صورت کې يې حج او داسې نور روا کړي دي.

په ١٩– ١١– ١٤٤١ نېټه وليکل شو.

ليکنه: د استاذ دکتور محمد بن عبدالله السحيم

د اسلامي تعليماتو په څانګه کې د عقيدې پخوانی استاذ

د ملک سعود پوهنتون د تربيې پوهنځی

سعودي عربستان، رياض

فهرست

اسلام د الله له لوري ټولو خلکو ته يو پيغام دی، نو هغه داسې تلپاتې الهي پيغام دی چې د رباني پيغامونو پای ته رسوونکی دی. 2

او اسلام په يو جنس او قوم پورې خاص دين نه دی، بلکې هغه ټولو خلکو ته د الله دين دی. 3

اسلام هغه الهي پيغام دی چې د پخوانيو نبيانو او رسولانو عليهم السلام خپلو امتونو ته د پيغامونو بشپړوونکی دی. 4

د نبيانو عليهم السلام دين يو دی او شريعتونه يې بېل بېل دي. 5

اسلام هم همداسې بلنه کوي لکه ټولو نبيانو، نوح، ابراهيم، موسی، سليمان، داود او عيسی عليهم السلام چې ايمان ته بلنه کوله چې بېشکه پالونکی هغه الله دی چې پيداکوونکی، روزي ورکوونکی، ژوندی کوونکی، مړ کوونکی او د پاچايۍ څښتن دی او همغه دی چې د چارو تدبير نيسي او هغه مهربانه لوروونکی دی. 6

همغه الله پاک پيداکوونکی دی او يوازې همغه د بنده ګۍ حقدار دی، او دا چې له هغه سره د بل چا بنده ګي ونه شي. 10

الله د هر هغه څه پيداکوونکی دی چې په کائناتو کې يې موږ وينو، يا يې نه وينو، او له هغه پرته ټول يې له مخلوقاتو څخه مخلوق دي او الله اسمانونه او ځمکه په شپږو ورځو کې پيداکړي. 15

او الله پاک لره نه په پاچايۍ، نه په پيدايښت، نه په تدبير او نه په عبادت کې شريک شته. . 16

او الله پاک نه څوک زېږولي او نه له چا زېږېدلی او نه هغه لره کوم سيال شته او نه کوم مثال. 19

او الله پاک په هيڅ شي کې حلول نه کوي او نه له خپل مخلوق څخه په هيڅ شي کې جسد کيږي. 20

الله تعالى پر خپلو بندګانو مهربانه او رحم کوونکی دی، ځکه يې رسولان ولېږل او کتابونه يې نازل کړل. 22

الله هغه پالونکی مهربان دی، يوازې همغه دی چې د قيامت په ورځ به له خلکو سره حساب کوي کله چې هغوی ټول له قبرونو يې راپورته کړي، نو هر چا ته به يې د کړې ښېګڼې او بدۍ بدله ورکړي؛ نو چا چې نېکۍ کړې وي په داسې حال کې چې مؤمن وي، هغه لره به تلپاتې لورېينې وي، او چا چې کفر او ناوړه کارونه کړي وي، هغه لره به په آخرت کې لوی عذاب وي. 23

الله پاک آدم له خاورې پيدا کړ، او له هغه وروسته يې اولاد همداسې زياتېدلو، نو ټول خلک د خپل اصل له پلوه سره برابر دي، يو جنس پر بل جنس او نه يو قوم پر بل قوم غوراوی لري مګر د تقوا له مخې. 26

او هر بچی پر فطرت پيدا کيږي. 28

هيڅ بشر داسې نه دی چې ګناهکار وزېږول شي او يا د بل چا د ګناه وارث شي. 29

او د خلکو له پيدايښت څخه موخه دا ده: چې يوازې د الله عبادت وکړي. 31

اسلام انسان ته عزت ورکړی -که نارينه دی او که ښځينه-، او د هغه د بشپړ حقوقو کفالت يې کړی، د ټولو اختياراتو، اعمالو او تصرفاتو مسئول يې ګرځولی او د هغه عمل چې ځان يا نورو ته ضرر رسوي مسئوليت يې ور په غاړه کړی دی. 32

اسلام نارينه او ښځينه د عمل، مسؤوليت، بدلې او ثواب له پلوه سره برابر ګرځولي دي.... 36

اسلام ښځې ته درناوی ورکړی او ښځې يې د نارينه وو سيالانې وګرځولې او پر سړي يې له توان سره نفقه لازمه کړه؛ نو د لور نفقه يې پر پلار او د مور پر بالغ توان لرونکي زوی او مېرمنې پر مېړه واجبه کړه. 37

مرګ د تل لپاره له منځه تلل نه دي بلکې هغه د عمل له کوره د بدلې کور ته تګ دی، مرګ جسد او روح دواړو ته رسیږي، د روح مرګ له بدن څخه بېلوالی دی، بیا د قیامت په ورځ له را پاڅېدلو وروسته بېرته ورته راستنیږي، او له مرګ وروسته روح بل هیڅ جسد ته نه انتقالیږي او نه په بل جسد کې ننوځي. 40

اسلام ایمان ته بلنه کوي د ایمان لویو اصولو ته چې هغه پر الله او د هغه پر پرېښتو ایمان دی، پر الهي کتابونو لکه د تورات، انجیل او زبور له تحریف مخکې پر هغو ایمان، پر قرآن ایمان، پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام ایمان، او د هغوی پر ختم کوونکي ایمان چې هغه د الله استازی محمد د نبیانو او رسولانو ختم کوونکی دی، د آخرت په ورځ ایمان، او موږ پوهېږو چې که د دنیا ژوند د هرڅه پای وي، نو ژوندون او شتون به له هر اړخه بې ګټې و او په قضاء او قدر ایمان راوړل. 42

انبیاء علیهم السلام په هغه څه کې معصوم دي چې د الله له لوري یې رسوي او له هر هغه څه څخه معصوم دي چې له عقل سره په ټکر کې وي او یا یې سالم اخلاق ردوي، او نبیان د الله د امرونو په رسولو د هغه بندګانو ته مکلف دي، او نبیان د ربوبیت او الوهیت له ځانګړنو څخه هیڅ ځانګړنه نلري، بلکې هغوی د ټولو انسانانو غوندې انسانان دي چې الله تعالی هغوی ته خپل پیغامونه وحي کوي. 52

او اسلام یوازې د الله عبادت ته د لویو عبادتونو په اصولو سره بلنه کوي.................. 57

او د اسلامي عباداتو تر ټولو لویه ځانګړنه داده چې طریقه، وختونه او شرطونه یې الله تعالی ټاکلي دي او رسول صلی الله علیه وسلم رسولي، او تر نن ورځې پورې هیڅ انسان د زیاتوالي او کموالي لاسوهنه پکې نه ده کړې، او ټولو نبیانو علیهم السلام دغو لویو عبادتونو ته بلنه کوله.. 61

د اسلام رسول محمد چې د عبدالله زوی، د اسماعیل بن ابراهیم علیهم السلام له اولادې څخه دی په مکه کې په ۵۷۱ م کې زېږدېلی او هملته نبوت ورکړل شوی. 63

او د اسلام هغه شریعت چې د الله رسول محمد صلی الله علیه وسلم راوړی، هغه د الهي پيغامونو او رباني شريعتونو ختموونکی دی.......................... 67

او الله تعالی له هغه اسلام پرته چې رسول محمد صلی الله علیه وسلم ورسره راغلی بل هیڅ دین نه مني؛ نو څوک چې له اسلام پرته بل دین ته غاړه ږدي هیڅکله به یې ترې قبول نه کړي. 69

قرآن کریم هغه کتاب دی چې الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته وحي کړی، او هغه د مخلوقاتو د پالونکي کلام دی.. 70

او اسلام له مور او پلار سره په نېکۍ امر کوي که هغوی دواړه مسلمانان هم نه وي او د اولاد په اړه سپارښتنه کوي.. 74

اسلام په وینا او کړنه کې که څه هم له دوښمن سره وي پر عدالت امر کوي. 78

او اسلام د ښو اخلاقو لکه رښتینولۍ، د امانت اداکولو، پاک لمنۍ، حیاء، شجاعت، قربانۍ، سخاوت، د اړ سره مرسته کولو، له بې وزله سره کمک کولو، وږي ته خواړه ورکولو، ښه ګاونډیتوب، صله رحمۍ او پر څارویو مهربانۍ امر کوي. 82

اسلام د خوراک او څښاک پاک شیان حلال کړي دي او د زړه، بدن او کور پر پاکوالي یې امر کړی، له همدې امله یې نکاح حلاله کړې ده، لکه نبیانو علیهم السلام ته یې چې امر پرې کړی، چې هغوی پر هر پاک شي امر کړی دی. 87

اسلام د نارواوو اصول لکه پر الله شرک او کفر کول، د بوتانو لمانځل، پرته له پوهې پر الله خبرې ترل، د اولادونو وژل، د محترم نفس وژل، په ځمکه کې فساد کول، کوډې، ښکاره او پټې بې حیایۍ، زنا او لواطت حرام کړي دي، او سود، د مردارې خوړل او د هغه څه خوړل یې حرام کړي دي چې د بوتانو او غلطو معبودانو لپاره ذبح کړل شوي وي، د خنزیر غوښه او ټول پلیت او ناپاک شیان یې حرام کړي دي، د یتیم مال خوړل، په پیمانه او تول کې کموالی او زیاتوالی یې حرام کړي دي، د خپلویو پرې کول یې حرام کړي دي، او ټول نبیان علیهم السلام د دغو نارواوو پر حراموالي په یوه خوله دي. 89

اسلام له بدو اخلاقو لکه درواغو، دوکې، غدر، خیانت، فرېب، حسد او ناوړه چل، غلا، بغاوت او تېري څخه منعه کړې ده او له هر ډول پلیتو اخلاقو یې منعه کړې ده. 93

اسلام د هغو مالي راکړو ورکړو څخه منع کوي چې سود، ضرر، دوکه، ظلم، فرېب وي پکې او یا د مصیبتونو او د ټولنو، قومونو او افرادو د عام ضرر لامل کیږي. 98

اسلام د عقل د ساتنې او ټولو هغو شیانو د حراموالي لپاره راغلی چې عقل خرابوي...... 101

او د باطل دینونو پیروان چې کله پر هغه څه پوهه ونه لري چې ترمنځ یې ټکر وي او یا هغه چارې چې عقلونه یې ردوي، نو بیا د دین پیروان دا ګومان کوي چې دین له عقل څخه پورته دی او یا دا چې عقل لره د دین په پوهاوي او پر هغه د را چاپېرېدو کې هیڅ ځای نشته. . 104

اسلام صحیح علم ته لویه درجه ورکوي او له نفسي غوښتنې څخه خالي علمي بحث ته هڅونه کوي 105

او الله عمل نه قبلوي او نه په آخرت کې ثواب پرې ورکوي مګر له هغه چا څخه چې پر الله یې ایمان راوړی وي، د هغه پیروي یې کړې وي او د هغه رسولان علیهم الصلاة والسلام یې رېښتیني ګڼلي وي 108

پرته له شکه د ټولو الهي پیغامونو موخه دا ده چې حق دین د انسان مرتبه اوچته کړي، نو هغه یوازې د الله بنده وي کوم چې د ټولو کائناتو پالونکی دی 110

الله په اسلام کې توبه روا کړې ده، توبه د انسان الله ته رجوع کول او ګناه پرېښودل دي 112

په اسلام کې د انسان او الله تر منځ یوه نېغ په نېغه اړیکه وي، چې هیچا ته اړتیا نشته تر څو ستا او د الله ترمنځ واسطه شي؛ نو اسلام موږ له دې څخه منع کوي چې له انسان څخه الله جوړ کړو او یا هغوی له الله سره په ربوبیت او الوهیت کې شریکان کړو. 114

د دغې رسالې په پای کې.. 116

موسوعة القرآن الكريم
QuranEnc.com
موسوعة تضم تفاسير وتراجم موثوقة لمعاني القرآن الكريم

موسوعة الأحاديث النبوية
HadeethEnc.com
موسوعة تضم ترجمات للأحاديث النبويـــة وشروحها بعدة لغـــات

موسوعة المصطلحات الإسلامية
TerminologyEnc.com
موسوعة تضم ترجمات المصطلحات الإسلاميـــة وشروحها بعدة لغـــات

منتقى المحتوى الإسلامي
موسوعة تضم المنتقى من المحتوى الإسلامي باللغات

IslamHouse.com
مرجعيـــة مجانيـــة إلكترونية موثوقة للتعريف بالإســلام

نبذة موجزة عن الإسلام (نسخة مشتملة على الأدلة)

تنشر الإسلام بأكثر من 100 لغة

جمعية الدعوة وتوعية الجاليات بالربوة
Rabwah

جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات

اسلام
د اسلام لنډه پېژندنه چې په قرآن کريم او نبوي سنتو کې راغلې ده.
له قرآن کريم او نبوي سنتو څخه پر دلايلو مشتمله نسخه ده.
د استاذ دکتور محمد بن عبدالله السحيم